

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ
ΚΡΙΣΗΣ ΣΕ ΜΑΖΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ»**

ΜΕΤΕΧΟΥΣΕΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:

ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΤΣΟΒΟΥ ΖΩΗ

ΤΣΑΝΤΕ ΕΛΕΝΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΝΟΜΙΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΑ

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Τ.Ε.Ι.) Πάτρας

ΠΑΤΡΑ, 2009

Επιτροπή για την έγκριση της πτυχιακής εργασίας:

Oσωστός ανθρωπισμός δεν αρχίζει από τον εαυτό του, αλλά τοποθετεί τον κόσμο πριν από τη ζωή, τη ζωή πριν από τον άνθρωπο, το σεβασμό των άλλων πλασμάτων πριν από την φιλαυτία του... και η διαμονή ενός ή δύο εκατομμυρίων ετών πάνω σε αυτή τη γη (αφού ούτως ή άλλως θα φτάσει κάποτε σε ένα τέρμα) δεν θα έπρεπε να χρησιμεύσει σαν δικαιολογία για οποιοδήποτε ζωικό είδος, έστω και το δικό μας, για να την οικειοποιηθεί σαν να ήταν αντικείμενο και για να συμπεριφέρεται δίχως καμιά συστολή και διακριτικότητα”.

Claude Levi-Strauss, “Μυθολογικά 3”, 1968

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗσελ 9	σελ 9
ΠΕΡΙΛΗΨΗσελ 10	σελ 10
ΕΙΣΑΓΩΓΗσελ 12	σελ 12
Α. Το πρόβλημα.....σελ 16	σελ 16
Β. Σκοπός μελέτηςσελ 17	σελ 17
Γ. Ορισμοί Όρων.....σελ 19	σελ 19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ- ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ	
1.1 Φυσικές Καταστροφές-Φυσικός Κίνδυνος.....σελ 26	σελ 26
1.2 Τι ονομάζεται φυσική καταστροφή και ποιες οι κατηγορίες των φυσικών καταστροφών.....σελ 27	σελ 27
1.3 Ποια είναι η φύση της καταστροφής-πώς κατανοείται το πρόβλημα.....σελ 32	σελ 32
1.3.1 Ιστορική Επισκόπηση φυσικών καταστροφών.....σελ 34	σελ 34
1.4 Κίνδυνος.....σελ 39	σελ 39
1.5 Φυσικός Κίνδυνος.....σελ 41	σελ 41
1.6 Ταξινόμηση Κινδύνων.....σελ 42	σελ 42
1.7 Ανάλυση Φυσικών Κινδύνων.....σελ 43	σελ 43
1.8 Περιβαλλοντική Πολιτική.....σελ 47	σελ 47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ-

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΕ ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ

2.1 Κοινωνικές Ανάγκες.....σελ	52
2.2 Συνολική εκτίμηση αναγκών.....σελ	55
2.3 Γενικές Αρχές Διαχείρισης της Κρίσης.....σελ	57
2.4 Θετικές και Αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης σε μαζικές καταστάσεις έκτακτων αναγκών.....σελ	60
2.5 Κρίση λόγω φυσικών καταστροφών.....σελ	62
2.6 Στάδια διαχείρισης κρίσεων.....σελ	63
2.7 Βασικές Αρχές για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών..σελ	64
2.8 Ψυχολογικές Διαστάσεις της καταστροφής.....σελ	65
2.9 Ψυχολογία περιβάλλοντος.....σελ	66
2.10 Τα τραυματικά γεγονότα και οι μακροπρόθεσμες αρνητικές συνέπειες.....σελ	68
2.11 Συνοδά συμπτώματα σε φυσικές καταστροφές.....σελ	71
2.12 Μείωση του Stress και ψυχική ανασυγκρότηση.....σελ	75

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ- ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

3.1 Ιστορική Αναδρομή της Κοινωνικής Εργασίας.....σελ	76
3.2 Αρχές Κοινοτικής Εργασίας.....σελ	80
3.3 Δεξιότητες Επαγγελματία.....σελ	82
3.4 Επίπεδα Κοινοτικής Εργασίαςσελ	84
3.5 Στρατηγικές Κοινοτικής Ανάπτυξης.....σελ	87
3.6 Στρατηγικές Παρέμβασης στη Κοινότητα.....σελ	91

3.7 Οι επαγγελματικοί ρόλοι του Κοινωνικού Λειτουργού.....σελ 97
3.7.1 Ο διοικητικός ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού.....σελ 100
3.8 Οι δράσεις του Κοινωνικού Λειτουργού.....σελ 103
3.8.1 Οργάνωση Καταυλισμού μετά από φυσικές καταστροφές...σελ 107
3.9 Εργαλεία Συλλογής και Αξιολόγησης Στοιχείων.....σελ 112
3.10 Μοντέλα Παρέμβασης της Κοινωνικής Εργασίας.....σελ 115

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ-

ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΑΠΟΚΡΙΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

4.1 Ψυχοκοινωνική Απόκριση σε Μαζικές Καταστάσεις.....σελ 118
4.1.1 Προετοιμασία Ψυχοκοινωνικής Απόκρισης.....σελ 119
4.2 Σχεδιασμός Κοινωνικής Υποστήριξης.....σελ 122
4.3 Κατάρτιση για Ψυχοκοινωνική Υποστήριξη.....σελ 124
4.4 Αξιολόγηση της Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης.....σελ 127
4.5 Εκπαίδευση και Κατάρτιση των Αποκριτών.....σελ 130
4.6 Υλοποίηση Αποφάσεων.....σελ 132
4.7 Υποστήριξη Αποκριτών.....σελ 135
4.8 Κοινωνικοί Λειτουργοί και άλλοι Αποκριτές.....σελ 139
4.9 Πληροφόρηση σε Μαζικές Καταστροφές.....σελ 141
4.10 Δικαιώματα πληγέντων σχετικά με τη Πληροφόρηση.....σελ 143
4.11 Αξίες και Αρχές που διέπουν τη χρήση της πληροφόρησης...σελ 144

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ-

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

- 5.1 Συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων.....σελ 147
- 5.1.1 Προσφυγή του κοινού στα ένδικα μέσα για παραλείψεις και Παραβάσειςσελ 151
- 5.1.2 Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με φυσικές Καταστροφές στην Ευρώπη.....σελ 153
- 5.2 Σχεδιασμός και Υλοποίηση Προγραμμάτων αντιμετώπισης Κρίσεωνσελ 160
- 5.3 Φορείς και Προγράμματα Παροχής Υπηρεσιών για την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών.....σελ 171

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ-

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....σελ 176

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ-

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....σελ 178

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- 8.1 Συμπεράσματα.....σελ 186
- 8.2 Προτάσειςσελ 190

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ 195

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α.....σελ 202

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β.....σελ 207

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Η πτυχιακή μας εργασία είναι ένα προϊόν προσπάθειας και κόπου. Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους όσους μας υποστήριξαν στην πορεία της ολοκλήρωσής της. Συγκεκριμένα αποδίδουμε ευχαριστίες:

- Στην επόπτριά μας κα Νομικού Αντωνία, η οποία με την εμπειρία και τις γνώσεις της μας βοήθησε να φέρουμε εις πέρας την εργασία μας.
- Στους Κοινωνικούς Λειτουργούς, στους Δήμους Αθηναίων, Τριπόλεως, Καλαμάτας, Βόρειας Κυνουρίας, Φαλαισίων, Αμπελακίων (Σαλαμίνας), Αρχαίας Ολυμπίας, Αιγίου, Μεγαλόπολης (Αρκαδίας), Ικαρίας, Ανδρίτσαινας που με τις απαντήσεις τους συνέβαλλαν στην περάτωση της εργασίας.
- Στους επαγγελματίες Κοινωνικούς Λειτουργούς αλλά και στα υπόλοιπα στελέχη της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης PRAKSIS , για την πολύτιμη βοήθεια τους στην αναζήτηση βιβλιογραφίας.
- Τέλος, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τις οικογένειές μας για την αγάπη που μας δείχνουν και τη διαρκή τους στήριξη σε ότι και αν επιχειρήσουμε.

Σωτηροπούλου Παρασκευή

Τσοβού Ζωή

Τσαντέ Ελένη

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι να διερευνηθούν αλλά και να αποτυπωθούν όσο το δυνατόν καλύτερα οι τρόποι με τους οποίους η Κοινωνική Εργασία συμβάλλει στην διαχείριση της κρίσης σε μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Η εργασία περιλαμβάνει **οκτώ (8) κεφάλαια** με διαφορετική θεματική ενότητα. Αναλυτικότερα:

Στο **Πρώτο Κεφάλαιο**, γίνεται εκτενής αναφορά στις φυσικές καταστροφές και στις κατηγορίες τους.

Στο **Δεύτερο Κεφάλαιο** γίνεται λόγος για την αξιολόγηση των αναγκών και των προτεραιοτήτων που προκύπτουν μετά από μία φυσική καταστροφή. Επίσης επικεντρώνεται στην διαχείριση της κρίσης σε μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, στις ψυχολογικές επιπτώσεις μιας φυσικής καταστροφής καθώς και στα συνοδά συμπτώματα.

Το **Τρίτο Κεφάλαιο**, εστιάζεται στην Κοινωνική Εργασία και στις στρατηγικές παρέμβασης. Παράλληλα αναλύονται οι δράσεις και οι ρόλοι του κοινωνικού λειτουργού που καλείται να αναλάβει σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Το **Τέταρτο Κεφάλαιο**, αναφέρεται στη ψυχοκοινωνική παρέμβαση των αποκριτών και στη χρήση της πληροφόρησης.

Στο **Πέμπτο Κεφάλαιο**, τίθεται θέμα για την προστασία του περιβάλλοντος, εστιάζεται στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση προγραμμάτων που αφορούν μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και

τέλος περιλαμβάνει φορείς και προγράμματα κατάλληλα για μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Το **Έκτο Κεφάλαιο**, αναφέρεται αποκλειστικά στη μεθοδολογία της έρευνας, στο σκοπό της έρευνας, στη συλλογή των στοιχείων κ.α

Στο **Έβδομο Κεφάλαιο**, παρατίθενται τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων.

Το **Όγδοο Κεφάλαιο**, περικλείει τα συμπεράσματα και τις προτάσεις που προέκυψαν ύστερα από τη διερεύνηση του θέματος.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πρόπλασμα κάθε ανθρώπινης κοινωνίας είναι η ομάδα και πυρήνας της ομάδας είναι το άτομο. Τα μέρη αυτά είναι αλληλένδετα μεταξύ τους , έτσι που η εξέλιξη του ενός να επηρεάζεται και να εξαρτάται σημαντικά από την εξέλιξη του άλλου.

Επομένως, η συνεργασία και η δράση του ατόμου μέσα στο πλαίσιο μιας ομάδας και με τη δική της ικανή βοήθεια , όταν μάλιστα είναι δεδομένη η ελεύθερη συμμετοχή του ατόμου , είναι μια προωθημένη μορφή ανάπτυξης του ανθρώπου ως ατόμου και ως αυτόνομης και αλληλένδετης μονάδας ενός κοινωνικού συνόλου (Καλλινικάκη, 1998).

Ο όρος Κοινωνική Εργασία, παραπέμπει σε μία εργασία η οποία επιτελείται στα πλαίσια της κοινωνίας , για το κοινωνικό όφελος , με κοινωνικά κριτήρια , με γενικά αποδεκτό τρόπο και από μέλη ή χάριν των μελών και των λειτουργιών που την απαρτίζουν. Η κοινωνική εργασία συνάδει με έργα συνδρομής του κοινωνικού συνόλου και συνδέεται με ότι αποκαλείται λειτούργημα (Καλλινικάκη,1998).

Η κοινωνική εργασία ασχολείται με πολλά σύνθετα και αλληλένδετα προβλήματα. Το εύρος της ενασχόλησης της είναι πολύπλοκο και είναι αδύνατον να καθοριστεί και να ταξινομηθεί χωρίς να γίνουν γενικεύσεις , παραλείψεις ή επαναλήψεις.

Η κοινωνική εργασία ως αυτοτελής εφαρμοσμένη επιστήμη περιλαμβάνει το θεωρητικό, το εμπειρικό και το εφαρμοσμένο σκέλος. Κατευθύνεται σε στόχους και σε αποτελέσματα , υποδεικνύει τρόπους πραγματοποίησης του «δέοντος γενέσθαι» καθώς και εναλλακτικές

λύσεις ως προς ένα αποτέλεσμα. Έχει εκτεταμένο πεδίο εφαρμογών σε όλων των ειδών τις κοινωνικές υπηρεσίες, σε όλο το φάσμα των κοινωνικών προβλημάτων και σε όλους τους κοινωνικούς μετασχηματισμούς (Καλλινικάκη,1998) .

Επιγραμματικά , ορισμένες λειτουργίες της κοινωνικής εργασίας είναι οι εξής:

- Βοηθά τα άτομα στην ανεύρεση στέγης, εργασίας
- Παρέχει υποστηρικτικές υπηρεσίες
- Εξασφαλίζει την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη των ασθενών
- Περιφρουρεί την προστασία των κακοποιημένων και παραμελημένων ανθρώπων
- «Επιμελείται» τη ζωή των παραβατικών και των μειονεκτούντων καθώς και των περιθωριοποιημένων παιδιών και εφήβων
- Παρέχει συμβουλευτική τόσο σε άτομο όσο και στην ομάδα
- Μεριμνά στη διαρκή φροντίδα στα ευάλωτα άτομα κτλ.(Καλλινικάκη, 1998)

Η κοινωνική εργασία με κοινότητα έχει αναδειχθεί σε οργανικό μέρος των ολιστικών προσεγγίσεων της και σε εξειδικευμένη πρακτική με σύνθετη θεωρητική τεκμηρίωση και ευρεία εφαρμογή. Περικλείει ποικίλες δράσεις για θέματα :

- Απασχόλησης
- Περιβάλλοντος
- Πρόνοιας
- Κατάρτισης
- Πρόληψης

- Κοινωνικής παιδαγωγικής.

Οι παραπάνω τομείς εργασίας δεν απευθύνονται μόνο στα φτωχότερα κοινωνικά στρώματα και τις υποβαθμισμένες και απομονωμένες περιοχές.

Η κοινωνική εργασία με κοινότητα , είναι συνυφασμένη με προσεγγίσεις συμμετοχής σε όλα τα ζητήματα της κοινωνικής ζωής και προϋποθέτει δεξιότητες στη διαπροσωπική και ομαδική επικοινωνία αλλά και στη συνηγορία και τη διαπραγμάτευση , οι οποίες συνδέονται στενά με τις δεξιότητες της κοινωνικής εργασίας.

Σύμφωνα με την Καλλινικάκη (1998), η συμμετοχή προϋποθέτει τόσο την αποδοχή και υπεράσπιση κοινωνικών αξιών και δικαιωμάτων όσο και τη συνεργασία μεταξύ των μετεχόντων με ευθύνη για τις δραστηριότητες και τα αποτελέσματα τους , ενώ προωθεί επιπλέον την ενεργό συμβολή στη λήψη των αποφάσεων , προϋποθέσεις που αποτελούν τον πυλώνα της κοινωνικής εργασίας.

Οι επαγγελματίες:

- Αξιοποιούν το φάσμα των μέσων και της τεχνικής της γενικής κοινωνικής εργασίας.
- Προβαίνουν σε συμμετοχική παρατήρηση και μετρήσεις μεγεθών
- Συλλέγουν πληροφορίες
- Αναλύουν πληροφορίες
- Διαμορφώνουν παρεμβάσεις
- Συντάσσουν εκθέσεις
- Προτείνουν βελτιώσεις ή αλλαγές στην υπάρχουσα κατάσταση.

Οι κοινότητες συχνά εμφανίζουν αντιφάσεις , σύγχυση ταυτότητας, κατάπνιξη των συγκρούσεων , συναισθηματική απομόνωση και

περιθωριοποίηση των μελών τους. Οι επαγγελματίες έρχονται αντιμέτωποι με αποτυχίες, αδυναμίες ή και άρνηση σχέσεων, καθώς και με τη συνεχιζόμενη ροή των γεγονότων και περιστάσεων που προκαλούν και επηρεάζουν την εξέλιξη των κοινωνικών προβλημάτων (Payne, 1997).

Επομένως προκειμένου να αντιμετωπιστεί μια κατάσταση κρίσης και συγκεκριμένα σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης είναι αναγκαίο αφενός η συμμετοχή του κοινού ως αυτόνομης μονάδας του κοινωνικού συνόλου και αφετέρου η ολιστική προσέγγιση των αναγκών και των ιδιαιτεροτήτων του ατόμου και της κοινότητας (Αντύπας, 2007).

Όσον αφορά την συμμετοχή του κοινού στην λήψη αποφάσεων, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι συνέπειες και τα επακόλουθα μιας κατάστασης που επέρχεται σε κρίση, είναι αναγκαία η συνεργασία και η δράση ως αποτέλεσμα της ενδυνάμωσης του κάθε ατόμου.

Τέλος , για την πραγματοποίηση της ολιστικής προσέγγισης και κατά συνέπεια παρέμβασης στην κοινότητα που έχει πληγεί είναι απαραίτητη η επιστράτευση επιστημονικού και εθελοντικού προσωπικού αλλά και ο κατάλληλος προγραμματισμός κοινωνικού σχεδιασμού.

A. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Είναι γνωστό, ότι κατά καιρούς, πολλές φυσικές καταστροφές έχουν σημειωθεί σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο στόχος της εργασίας είναι να αναδείξει το πρόβλημα των φυσικών καταστροφών και των συνεπειών τους, όχι μόνο σε ατομικό αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο. Είναι άξιο λόγου, το γεγονός ότι πολλές ανθρώπινες ζωές και περιουσίες έχουν χαθεί στο πέρασμά τους. Οι φυσικές καταστροφές ολοένα και απασχολούν τα Μ.Μ.Ε και προβληματίζουν τις ανθρώπινες συνειδήσεις.

Δυστυχώς, μια φυσική καταστροφή έχει ευρύ αντίκτυπο και αυτομάτως προσδιορίζεται ως κοινωνικό πρόβλημα.. Διάφορα ερωτήματα τίθενται συνεχώς. Για παράδειγμα, «Με ποια μέσα μπορεί η πολιτεία να διαχειριστεί καταστάσεις έκτακτης ανάγκης;», «Ποιες είναι οι πραγματικές συνέπειες μιας μεγάλης καταστροφής;», «Υπάρχει δυνατότητα ανασυγκρότησης;», «Ποια περιβαλλοντικά μέτρα προστασίας πρέπει να ληφθούν;» κ.α.

Κοινό σημείο συμφωνίας είναι ότι η καταστροφή του φυσικού πλούτου, αποτελεί διεθνές πρόβλημα, το οποίο απαιτεί συνεργασία, ευσυνειδησία και προσπάθεια εκ μέρους όλων. Μόνο έτσι καλλιεργείται το αίσθημα της υπευθυνότητας και αποκαθίσταται ο σεβασμός του ανθρώπου προς το περιβάλλον.

Β. ΣΚΟΠΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σκοπός της συγκεκριμένης μελέτης είναι να διερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο η Κοινωνική Εργασία παρεμβαίνει σε μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης ,σε περιπτώσεις όπου τα αίτια είναι φυσικές καταστροφές.

Επομένως η συγκεκριμένη μελέτη έχει του εξής στόχους:

- Να διερευνηθούν οι φυσικές καταστροφές , ο φυσικός κίνδυνος και η ταξινόμηση τους.
- Να διερευνηθεί η φύση της καταστροφής
- Να διερευνηθούν οι επιπτώσεις της επερχόμενης κρίσης τόσο οι αρνητικές όσο και οι θετικές.
- Να μελετηθεί η ψυχολογία του περιβάλλοντος, τα τραυματικά γεγονότα αλλά και πως επιτυγχάνεται η ψυχική ανασυγκρότηση.
- Να διερευνηθεί η κοινοτική εργασία μέσα από το πρίσμα των στρατηγικών που την απαρτίζουν.
- Να διερευνηθεί η εκτίμηση των αναγκών και των προτεραιοτήτων όσον αφορά την διαχείριση της κρίσης.
- Να μελετηθεί η διαχείριση της πληροφόρησης σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης καθώς και τα δικαιώματα των πληγέντων σχετικά με την διαχείριση της πληροφόρησης.
- Σημαντική είναι η μελέτη της δεοντολογικής συμπεριφοράς του επαγγελματία κοινωνικού λειτουργού .

- Να διερευνηθούν οι ρόλοι του κοινωνικού λειτουργού καθώς επίσης και οι δράσεις που απαρτίζουν την εργασία του σε μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης.
- Επιπλέον να διερευνηθούν τα εργαλεία συλλογής στοιχείων που χρησιμοποιεί ο κοινωνικός λειτουργός αλλά και τα μοντέλα παρέμβασης σε μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.
- Να διερευνηθεί ο ρόλος της εκπαίδευσης και της κατάρτισης των αποκριτών σε καταστάσεις κρίσης.
- Να αναφερθούν φορείς και οργανώσεις που λειτουργούν κατά την εκδήλωση μια φυσικής καταστροφής.

Γ. ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ

Κοινωνικός Λειτουργός:

Ο Κοινωνικός Λειτουργός είναι ένας μεσολαβητής, μεταξύ του ατόμου ή της ευπαθούς ομάδας στην οποία ανήκει και του εξωτερικού του περιβάλλοντος με σκοπό την προστασία του και την επανένταξή του στο κοινωνικό σύνολο. Εκτός των άλλων μπορεί να δώσει συμβουλές για πρακτικά θέματα όπως ασφαλιστικά ζητήματα, εργασιακά κ.τ.λ. Ο κοινωνικός Λειτουργός, ασκεί την κοινωνική Εργασία, σε υποστηρικτικό - συμβουλευτικό - θεραπευτικό επίπεδο. Ο κοινωνικός λειτουργός μέσω της υποστηρικτικής θεραπείας στοχεύει στην συναισθηματική εκφόρτιση του ασθενή και στην κατανόηση και επεξεργασία των συναισθημάτων αυτών.

BeStrong.org.gr

Ψυχολόγος:

Ο ψυχολόγος είναι ειδικά εκπαιδευμένος, ο οποίος έχει μεγάλη εμπειρία στο να βοηθάει ανθρώπους να διαπραγματεύονται αποτελεσματικά τα συναισθηματικά και άλλα προσωπικά τους προβλήματα. Αξιολογεί και αντιμετωπίζει συναισθηματικές διαταραχές, προβλήματα συμπεριφοράς, καθώς και δυσκολίες στις διαπροσωπικές σχέσεις. Η διαδικασία της ψυχολογικής θεραπείας περιλαμβάνει κυρίως διάλογο και σκέψη. Οι ψυχολόγοι κάνουν χρήση διαγνωστικών τεστ και άλλων μεθόδων που βοηθούν στην εξέταση και θεραπεία.

BeStrong.org.gr, 16/2/2009

Εθελοντισμός:

Ο εθελοντισμός είναι μια πράξη μέσα από την οποία οι άνθρωποι αποκτούν νέες δεξιότητες και βοηθούνται να είναι ενεργοί πολίτες στην κοινότητα τους. Ο εθελοντισμός δεν έχει πλαίσια και όρια, είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο που μπορεί να πάρει διάφορες μορφές και διαστάσεις με βάσει τις αξίες, αρχές και την κοινωνικό -οικονομική και πολιτισμική πραγματικότητα της κοινωνίας. Εθελοντισμός είναι η μη αμειβόμενη και δίχως επαγγελματική εξέλιξη δραστηριοποίηση των πολιτών που αποβλέπει στην ευημερία του συνανθρώπου, της κοινότητας και της κοινωνίας γενικότερα. Δεν περιορίζεται μόνο στην παροχή ανιδιοτελούς κοινωνικού έργου, αλλά περισσότερο αφορά μια στάση ζωής με ιδιαίτερες αξίες, όπως η φιλανθρωπία, η αλληλεγγύη, η κοινωνική δικαιοσύνη και η κοινωνική συμμετοχή.

Εθελοντής:

Είναι ο πολίτης εκείνος που προσφέρει ανιδιοτελώς τον ελεύθερο του χρόνο ή τη γνώση του για χρήσιμες δράσεις προς όφελος άλλων, χωρίς να περιμένει αντάλλαγμα. Με αυτή την έννοια ο εθελοντισμός ταυτίζεται με τη φιλανθρωπία, όπως χρησιμοποιήθηκε κατά την κλασική εποχή κυρίως για να αποδώσει μια καινούργια αρετή, την αγάπη για το συνάνθρωπο. Η διαφορά ανάμεσα στον εκπαιδευμένο εθελοντή και στην παλιά έννοια της φιλανθρωπίας είναι ότι ο εθελοντής αντιμετωπίζει τα άτομα στα οποία προσφέρει εθελοντική εργασία, όχι με οίκτο αλλά σαν άτομα ισότιμα τα οποία περνούν δυσκολίες και στα οποία μπορεί να προσφέρει.

Πηγές: Εγχειρίδιο Διαχείρισης Εθελοντών – Παγκύπριο Συντονιστικό Συμβούλιο Εθελοντισμού Πληροφορίες www.volunteerism-cc.org.cy

Πληθωρισμός:

Ο μεγαλύτερος στόχος της μακροοικονομικής πολιτικής είναι η σταθερότητα του γενικού επιπέδου τιμών. Όμως το πρόβλημα αυτό είναι δύσκολο και σε πάρα πολλές χώρες υπάρχει μία συνεχής αύξηση στον μέσο όρο του γενικού επιπέδου των τιμών. Αυτή η μεταβολή στο γενικό επίπεδο των τιμών λέγεται πληθωρισμός (Μηλίτσης, 2002)

Τραυματικό γεγονός:

Τα τραυματικά γεγονότα είναι απροσδόκητα, δεν είναι συχνά, έχουν μεγάλη ένταση, και ποικίλουν σε χρονιότητα. Επίσης μπορεί ν' αφορούν στο άτομο (δυστύχημα, βιασμός, κτλ), σ' ολόκληρη την κοινωνία (σεισμός, πλημμύρα, πυρκαγιά, τυφώνας κτλ), ή και σε ολόκληρο το έθνος (πόλεμος, οικολογική καταστροφή κ.τ.λ.).

(Μπεργιανάκη, 2007)

Σύστημα:

Το σύστημα αποτελεί συνάθροιση οντοτήτων/αντικειμένων, υλικών ή αφηρημένων, τα οποία αποτελούν σύνολο και το κάθε στοιχείο αλληλεπιδρά ή συσχετίζεται με τουλάχιστον ένα ακόμη στοιχείο του συνόλου. Κάθε αντικείμενο που δε συσχετίζεται / αλληλεπιδρά με κανένα στοιχείο του συστήματος δεν αποτελεί μέρος του συστήματος. Ένα υποσύστημα είναι ένα σύνολο στοιχείων το οποίο αποτελεί σύστημα από μόνο του αλλά και μέρος του όλου συστήματος.

Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια <http://el.wikipedia.org>

Καταστροφή :

1) απόλυτη φθορά

οι καταστροφές από το σεισμό κ.α.

2) διάλυση, αποσύνθεση

οικονομική καταστροφή

3) φυσικές καταστροφές

τα καταστροφικά φαινόμενα της φύσης

<http://el.thefreedictionary.com>

Περιβάλλον:

1) ο φυσικός χώρος που μας περιβάλλει

η προστασία του περιβάλλοντος

2) ο περίγυρος

το οικογενειακό κοινωνικό περιβάλλον

3) η ατμόσφαιρα

ευχάριστο περιβάλλον

<http://el.thefreedictionary.com>

Φύση:

Από το αρχαιοελληνικό *φύω* φυτρώνω, θεριεύω, αναπτύσσομαι. Πολλές φορές η εστίαση στο φυσικό περιβάλλον ως μία συνολική έννοια γίνεται εφικτή με την χρήση του όρου "φύση" καθώς ο όρος του περιβάλλοντος εμπεριέχει μία ανθρωποκεντρική αντίληψη, φανερώνει μία οπτική για το όλον η οποία ξεκινάει από τον άνθρωπο και κατευθύνεται σε όλα αυτά που βρίσκονται γύρω του, χωρίς όμως απαραίτητα να συμπεριλαμβάνει και τον εαυτό του. Η φύση, με την ευρύτερή της έννοια, αναφέρεται στο φαινόμενο του φυσικού κόσμου και της ζωής γενικότερα.

<http://el.wikipedia.org>

Φυσικός Κίνδυνος:

Ένας φυσικός κίνδυνος είναι κατάσταση που έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει γεγονός το οποίο θα έχει επίδραση στους ανθρώπους. Προκύπτουν από τις φυσικές διαδικασίες του περιβάλλοντος, ενώ οι φυσικοί κίνδυνοι μπορεί να συσχετίζονται μεταξύ τους ή και να προέρχονται από άλλους (οι σεισμοί για παράδειγμα μπορούν να οδηγήσουν σε τσουνάμι). <http://el.wikipedia.org>

Μία φυσική καταστροφή είναι η συνέπεια ενός φυσικού κινδύνου (π.χ. μίας ηφαιστειακής έκρηξης, ενός σεισμού, μίας κατολίσθησης) η οποία περνάει από το στάδιο της πιθανότητας σε μία ενεργή φάση και κατά συνέπεια έχει επιπτώσεις στις ανθρώπινες δραστηριότητες. Η ανθρώπινη αδυναμία μπροστά στις φυσικές καταστροφές, που επιδεινώνεται από την έλλειψη προγραμματισμού ή την έλλειψη κατάλληλου συστήματος διαχείρισης έκτακτων αναγκών, οδηγεί σε οικονομικές, δομικές και ανθρώπινες απώλειες. Το μέγεθος της απώλειας εξαρτάται από την ικανότητα του πληθυσμού να υποστηρίξει ή να αντισταθεί στην

καταστροφή, την ανθεκτικότητά του, την επάρκειά του σε κατάλληλο εξοπλισμό και είδη πρώτης ανάγκης, γεγονός που συνοψίζεται στην έκφραση «*Η καταστροφή προκύπτει όταν οι κίνδυνοι συναντούν αδυναμία*». Έτσι ένας φυσικός κίνδυνος δεν θα καταλήξει ποτέ σε φυσική καταστροφή σε περιοχές όπου δεν υπάρχει αδυναμία, (π.χ. ένας δυνατός σεισμός σε μία ακατοίκητη περιοχή). Ο όρος «φυσικός» έχει δεχτεί έντονη κριτική καθώς τα γεγονότα δεν είναι απλά κίνδυνοι ή καταστροφές χωρίς ανθρώπινη συμμετοχή. Το μέγεθος των πιθανών απωλειών μπορεί επίσης να εξαρτηθεί από τη φύση του ίδιου του κινδύνου, που μπορεί να κυμαίνεται από ένα μικρό χτύπημα κεραυνού, το οποίο απειλεί μία πολύ μικρή περιοχή, έως ένα συμβάν πρόσκρουσης αστεροειδούς ή άλλου διαστημικού υλικού, το οποίο μπορεί να εξαλείψει το πολιτισμό.

ΑΕΠ ή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν :

Α.Ε.Π. (ή *Gross Domestic Product - GDP*) είναι το σύνολο όλων των προϊόντων και αγαθών που παράγει μια οικονομία εκφρασμένο σε χρηματικές μονάδες. Με άλλα λόγια είναι η συνολική αξία όλων των τελικών αγαθών (υλικών και άυλων) που παράχθηκαν εντός μιας χώρας σε διάστημα ενός έτους, ακόμα και αν μέρος αυτού παράχθηκε από παραγωγικές μονάδες που ανήκουν σε κατοίκους του εξωτερικού.

Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν - Α.Ε.Π. (ή *Gross National Product - GNP*):

Είναι το Προϊόν ή Εισόδημα που αποκτούν οι κάτοικοι μιας χώρας ανεξάρτητα του σε ποια χώρα το αποκτούν. Με άλλα λόγια είναι η συνολική αξία όλων των τελικών αγαθών (υλικών και άυλων) που

αποκτούν οι κάτοικοι μιας χώρας σε διάστημα ενός έτους. Διαφέρει από το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κατά το ότι συμπεριλαμβάνει και το Εισόδημα που απέκτησαν οι κάτοικοι μιας χώρας στο εξωτερικό.

<http://el.wikipedia.org>

Πυρκαγιά:

Είναι μια φωτιά με τάσεις εξάπλωσης, τέτοιας έντασης που δεν είναι δυνατή η κατάσβεσή της από ένα άτομο με απλά μέσα.

<http://el.wikipedia.org>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ

1.1 ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ- ΦΥΣΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Σύμφωνα με τον ορισμό του **κοινωνικού προβλήματος** , μια φυσική καταστροφή θεωρείται κοινωνικό πρόβλημα, που σημαίνει ότι ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού τη θεωρεί ανεπιθύμητη και επιδιώκει την αντιμετώπιση της με συλλογικά μέτρα. Οι κοινωνιολόγοι έχουν κατατάξει τα κοινωνικά προβλήματα σε **πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή**. Οι κοινωνικοί λειτουργοί και γενικά, τα στελέχη κοινωνικής πρόνοιας ασχολούνται κυρίως με την αντιμετώπιση των δευτερογενών και τριτογενών προβλημάτων (Σταθόπουλος , 2005).

Για παράδειγμα μια *Πυρκαγιά* αποτελεί πρωτογενές πρόβλημα , η *καταστροφή του φυσικού πλούτου* είναι δευτερογενές ενώ, *το πένθος* , η *χηρεία*, η *οικονομική ανασφάλεια*, *στέρηση των αναγκαίων* , *υποβάθμιση ποιότητας ζωής* θεωρούνται τριτογενή κοινωνικά προβλήματα

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι μια φυσική καταστροφή είναι ικανή να ωθήσει μια κοινότητα, μια πόλη, έναν νομό ή ακόμα και ολόκληρη την χώρα σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης από την στιγμή που οι συνέπειες της αποδυναμώνουν τις πληγείσες περιοχές και τις καταστούν ανήμπορες να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης είναι μια μαζική κατάσταση εκτός ελέγχου (Αντύπας, 2007).

1.2 ΤΙ ΟΝΟΜΑΖΕΤΑΙ ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΠΟΙΕΣ ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Σύμφωνα με τον Τσιραμπίδη (1999), ως **Φυσικές Καταστροφές** ορίζονται αυτές που τα αίτιά τους είναι στη φύση ή το υποκείμενο της καταστροφής είναι η ίδια η φύση. Οι φυσικές καταστροφές οφείλονται σε φυσικά αίτια, όπως:

- Σεισμοί
- Κατολισθήσεις
- Πλημμύρες
- Ηφαιστειακή δραστηριότητα
- Παλιρροιακά Κύματα
- Πυρκαγιές
- Κύμα Καύσιμα - Ψύχους
- Κυκλώνες
- Ξηρασία
- Τυφώνες
- Τσουνάμι

Οι καταστροφές είναι συνήθως βίαιες και συχνά απρόσμενες καταστάσεις που συχνά συνοδεύονται από μεγάλες απώλειες ζώων, μεγάλης κλίμακας ζημιές υλικές ή/και περιβαλλοντικές και διακοπή του συνηθισμένου ρυθμού ζωής και ανάπτυξης. Επίσης παρουσιάζονται προβλήματα στη λειτουργία της κοινωνίας και της οικονομίας καθώς δεν εξαιρείται ως αντίκτυπο των φυσικών καταστροφών ο άνθρωπος (Γεωργαντάς, 1993).

Γενικά και ανεξάρτητα του είδους της καταστροφής, παρατηρούνται:

- Συχνά, πολλά θύματα
- Πρόσκαιρη διακοπή στην παροχή νερού, ηλεκτρικού, τηλεπικοινωνιών και μεταφορών(Σχήμα Πρόσκαιρη ή μακρόχρονη μείωση σε τρόφιμα ή/και άλλα αγαθά (Αγροτική και Βιομηχανική παραγωγή).
- Σημαντική Μείωση των διαθέσιμων Υποδομών όσον αφορά τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και την εκπαίδευση (Τσιραμπίδης, 1999).

Επίσης, σημειώνονται δευτερεύουσες επιπτώσεις σε μια σειρά δραστηριοτήτων, όπως:

- Εθνικό Ακαθάριστο Προϊόν
- Εμπορικό Ισοζύγιο (Μείωση Εξαγωγών-Αύξηση Εισαγωγών)
- Δάνεια- Οφειλές
- Συναλλαγματικά Αποθέματα
- Δημοσιονομικά
- Επενδύσεις
- Πληθωρισμός
- Ανεργία
- Ποιότητα ζωής
- Κλιματολογικές Αλλαγές(Emberlin, 1996)

Οι Φυσικές Καταστροφές είναι μη αναστρέψιμα γεγονότα που με το πέρας τους τα θύματα ανέρχονται σε ετήσια βάση παγκοσμίως σε 100.000 (Γεωργαντάς, 1993).

Μια φυσική καταστροφή είναι η συνέπεια ενός φυσικού κινδύνου η οποία περνάει από το στάδιο της πιθανότητας σε μία ενεργή φάση και κατά συνέπεια έχει επιπτώσεις στις ανθρώπινες δραστηριότητες. Η ανθρώπινη αδυναμία μπροστά στις φυσικές καταστροφές που επιδεινώνεται από την έλλειψη προγραμματισμού ή την έλλειψη κατάλληλου συστήματος διαχείρισης έκτακτων αναγκών, οδηγεί σε οικονομικές, δομικές και ανθρώπινες απώλειες. Το μέγεθος της απώλειας εξαρτάται από την ικανότητα του πληθυσμού να υποστηρίξει ή να αντισταθεί στην καταστροφή, την ανθεκτικότητα του, την επάρκεια του σε κατάλληλο εξοπλισμό και είδη πρώτης ανάγκης, γεγονός που συνοψίζεται στην έκφραση «η καταστροφή προκύπτει όταν οι κίνδυνοι συναντούν αδυναμία» (Γεωργαντάς, 1993).

Σύμφωνα με τον Γεωργαντά (1993), οι καταστροφές, ανάλογα με τη φύση, το μέγεθος και την έκτασή τους διακρίνονται στις παρακάτω κατηγορίες:

- A. Γενικές, για την αντιμετώπιση των οποίων απαιτείται πλήρης κινητοποίηση των δυνάμεων Πολιτικής Προστασίας της Περιφέρειας.
- B. Τοπικές Μεγάλης Έκτασης, για την αντιμετώπιση των οποίων απαιτείται η διάθεση δυνάμεων και από άλλους Νομούς.
- Γ. Τοπικές Μικρής Έκτασης, για τις οποίες αρκεί η κινητοποίηση των δυνάμεων του Νομού.

Ανάλογα με τη δυνατότητα πρόβλεψης αυτές διακρίνονται σε:

- ο Προβλέψιμες: Εδώ υπάγονται όσες καταστροφές με τη διαθέσιμη γνώση και τεχνολογία μπορούν να προβλεφθούν τόσο από άποψη του γεωγραφικού χώρου εμφάνισής τους όσο και από την άποψη της έκτασής τους.

- ο Μη προβλέψιμες: Ο μόνος τρόπος αντιμετώπισής τους είναι, είτε η ύπαρξη και λειτουργία μηχανισμού εκτάκτων γεγονότων, ή η δημιουργία παρόμοιων μηχανισμών ταυτόχρονα με την εμφάνιση της καταστροφής.
- ο Αναμενόμενες: Είναι εκείνες οι καταστροφές που οφείλονται σε γνωστά αίτια, αλλά η έκτασή τους εξαρτάται από την εμφάνιση δευτερογενών ή συμπληρωματικών παραγόντων. Στην κατηγορία αυτή κατατάσσονται η καταστροφική δράση χειμάρρων σε αποδασωμένες λεκάνες απορροής, οι καταστροφές από επιδημίες μετά από καταστροφικές πλημμύρες ή σεισμούς. Πολλές φορές η έκταση αυτών των καταστροφών είναι εκ των προτέρων δυνατόν να εκτιμηθεί. Γι αυτό και θα πρέπει να εκπονηθούν και να εκδοθούν ενημερωτικά φυλλάδια και οδηγίες για τη σωστή και αποτελεσματική ενημέρωση του πληθυσμού και των εμπλεκόμενων φορέων. Επιπλέον θα πρέπει να ευαισθητοποιηθεί ο πληθυσμός, ώστε να δημιουργηθούν ομάδες εθελοντών που θα χρησιμοποιηθούν για την αντιμετώπιση έκτακτων καταστάσεων(Γεωργαντάς, 1993).

Συμπερασματικά, απώτερος στόχος είναι η κατά το δυνατόν ελαχιστοποίηση των ανθρώπινων απωλειών και απειλών της Δημόσιας Υγείας αλλά και η μείωση των πιθανών υλικών ζημιών σε περίπτωση κάποιας φυσικής καταστροφής .

Σύμφωνα με μελέτη του αμερικάνικου ινστιτούτου Worldwatch ο αριθμός των καταστροφών που προκαλούνται από καιρικά φαινόμενα αυξάνεται αισθητά. Μόνο το 2007 καταγράφηκαν 874 φυσικές καταστροφές. Σε αντίθεση την δεκαετία του '80 σημειώθηκαν 300

καταστροφικά γεγονότα ανά έτος ενώ την δεκαετία του '90, 620 καταστροφικά γεγονότα ανά έτος.

Οι φυσικές καταστροφές έχουν κατά συνέπεια χιλιάδες θύματα , άστεγους και τεράστιες υλικές ζημιές.

Ολοκληρώνοντας στην ανωτέρω έρευνα γίνεται ειδικότερη αναφορά στην Ευρώπη και συγκεκριμένα στην Ελλάδα που επλήγη από μεγάλες πυρκαγιές φτάνοντας την οικονομία σε κόστος 2 δις. δολαρίων λόγω ζημιών που προκλήθηκαν.

1.3 ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ - ΠΩΣ ΚΑΤΑΝΟΕΙΤΑΙ ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ;

Η κατανόηση των παραγόντων της καταστροφής προσδιορίζει τις πρακτικές για την πρόληψη, την αντιμετώπιση, την επούλωση και το ξεπέραςμα της καταστροφής.

Κυριαρχεί μια αντιπαράθεση δυο λογικών της σχέσης με το περιβάλλον, την οικονομική ανάπτυξη και τις ανθρώπινες ανάγκες. Αυτές οι λογικές είναι από τη μια η παραδοσιακή κατεστημένη λογική, η διοικητική νομικίστικη και η υποκειμενική αντίληψη των προβλημάτων και από την άλλη η σύγχρονη επιστημονική επαγγελματική προσέγγιση και η πράσινη οικολογική συνείδηση (Κοντιάδης, 2004).

Όπως προαναφέρεται η φύση της καταστροφής αρχικά εστιάζεται στην πρόληψη. Επομένως η πρόληψη επιτυγχάνεται με την λήψη κατάλληλων τεχνικών προκειμένου να προστατέψει τον κοινωνικό ιστό από μια ενδεχόμενη απειλή. Στην εμφάνιση μίας πιθανής απειλής, η προνοητικότητα, η ευαισθητοποίηση και η εγρήγορση όλων των κρατικών μηχανισμών διαδραματίζουν το σημαντικότερο ρόλο στην αντιμετώπιση. Η προνοητικότητα έχει διττό ρόλο αφενός την πρόληψη μιας φυσικής καταστροφής, αφετέρου την επούλωση συνεπειών βάση κατάλληλων υποστηρικτικών υποδομών του κράτους. Τέλος το ξεπέραςμα μιας φυσικής καταστροφής είναι το αποτέλεσμα της λειτουργικότητας όλων των παραπάνω και μια φυσική καταστροφή δεν θα πρέπει να είναι ανασταλτικός παράγοντας της κοινωνικής ευημερίας(Δούση, 2001).

Σε κοινωνική βάση το πρόβλημα εστιάζεται αρχικά στην διάσπαση της κοινωνικής συνοχής και της ομοψυχίας , αρνείται την εθνική συνεννόηση προκαλώντας σύγχυση και αποπροσανατολισμό της κοινής γνώμης. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ένα ρεύμα παραπληροφόρησης με αποδέκτη την κοινή γνώμη αποσκοπώντας στον πολιτικό καιροσκοπισμό χρησιμοποιώντας κοντόφθαλμη συγκυριακή προσέγγιση και μακροπρόθεσμη αποτυχία (Κοντιάδης, 2005) .

Σύμφωνα με τα παραπάνω συμπεραίνεται ότι οι πραγματικοί παράγοντες μένουν ανέπαφοι και παραγκωνίζονται οι ανθρώπινες ανάγκες και οι μακροχρόνιες συνέπειες σε συνάρτηση με το περιβάλλον. (Κοντιάδης, 2005).

Η έμπρακτη εφαρμογή της πρόληψης και της αντιμετώπισης σε μια κατάσταση κρίσης θα διαμόρφωνε μια νέα κουλτούρα ανάπτυξης με υποδομές και προτεραιότητες που θα βασίζονταν στις στάσεις , στις νοοτροπίες και στα συμφέροντα του κοινωνικού συνόλου. Για αυτό χρειάζεται μια ολιστική προσέγγιση με μέτρα από όλες τους επιστημονικούς επαγγελματικούς κλάδους που εμπλέκονται με το περιβάλλον (Αντύπας ,2007).

1.3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Σύμφωνα με το άρθρο που προβάλλεται στον διαδικτυακό τόπο www.otherside.gr , αναφέρονται οι δέκα (10) μεγαλύτερες καταστροφές που έχουν παρατηρηθεί.

Σύμφωνα λοιπόν με το προαναφερθέν άρθρο, η σημαντικότητα των παρακάτω φυσικών καταστροφών εξαρτάται από τον αριθμό των θανάτων που προκάλεσαν αλλά και από το σύνολο των ζημιών που άφησαν πίσω τους. Οι συγκεκριμένες καταστροφές είναι καταγεγραμμένες , αυτό δεν αποκλείει την ύπαρξη και άλλων φυσικών καταστροφών που δεν έχουν καταγραφεί και η σημαντικότητά τους είναι εξίσου αξιοσημείωτη.

1. Πλημμύρες στην κεντρική Κίνα, 1931

Το 1931, οι πλημμύρες της κεντρικής Κίνας λέγεται ότι είναι οι πιο φονικές φυσικές καταστροφές που έχουν καταγραφεί ποτέ. Μετά από μια μακροχρόνια ξηρασία, η Κίνα χτυπήθηκε από επτά κυκλώνες, οι οποίοι έφεραν τεράστιες ποσότητες βροχόπτωσης. Κατά τη διάρκεια της πλημμύρας, τρεις διαφορετικοί ποταμοί πλημμύρισαν, και μέχρι 4 εκατομμύρια άνθρωποι σκοτώθηκαν. Αν και υπήρξαν φράγματα που χτίστηκαν για να συγκρατήσουν το νερό αποδείχτηκαν είτε κακοκτισμένα είτε πάρα πολύ μικρά.

2. Η πλημμύρα του κίτρινου ποταμού, 1887

Ο κίτρινος ποταμός, που βρίσκεται στην Κίνα, ακόμα και σήμερα είναι εξαιρετικά επιρρεπής στις πλημμύρες. Το 1887, πλημμύρισε και κατάστρεψε ολοσχερώς περίπου 50.000 τετραγωνικά μίλια γης. Η πλημμύρα λέγεται ότι σκότωσε μεταξύ 900.000-2.000.000 ανθρώπων. Οι αγρότες που ζούσαν και καλλιεργούσαν κοντά στον ποταμό είχαν χτίσει μικρά αναχώματα που ήταν, σε ένα σημείο, ικανά να συγκρατήσουν το νερό εάν έβρεχε. Εντούτοις, η δυνατή βροχή που ήρθε πάρα πολύ γρήγορα εξουδετέρωσε τα αναχώματα και ο ποταμός πλημμύρισε.

3. Σεισμός Shaanxi, 1556

Ο σεισμός Shaanxi θεωρείται ως πιο φονικός σεισμός που καταγράφηκε ποτέ στην ανθρώπινη ιστορία. Στις 14 Φεβρουαρίου 1556, ένας σεισμός χτύπησε την Κίνα. Το επίκεντρό του ήταν στην κοιλάδα του ποταμού Wei, και τουλάχιστον 97 νομοί όπως Henan, Shaanxi, Hebei, Anhui, και άλλοι επηρεάστηκαν. Στο Huaxian κανένα κτήριο δεν έμεινε όρθιο και περισσότερο από τους μισούς ανθρώπους που ζούσαν εκεί σκοτώθηκαν. Μερικές στατιστικές δείχνουν ότι μερικοί νομοί είχαν απώλειες μέχρι και το 60% του πληθυσμού τους. Περισσότεροι από 830.000 άνθρωποι πέθαναν. Οι μελέτες έχουν δείξει ότι το μέγεθος του ήταν κάπου περίπου στο 8. Οι μετασεισμικές δονήσεις γίνονταν αισθητές για σχεδόν ένα εξάμηνο αργότερα.

4. Κυκλώνας Bholā, 1970

Ο κυκλώνας Bholā χτύπησε το ανατολικό Πακιστάν, το σημερινό Μπανγκλαντές στις 12 Νοεμβρίου 1970. Θεωρείται ο πιο φονικός όλων των εποχών. Οι ισχυροί άνεμοι χτύπησαν την περιοχή με 115mph και η δύναμη της θύελλας καταγράφηκε να έχει φθάσει στη κατηγορία 3 τυφώνας. Εντούτοις, οι νεκροί δεν είναι όλοι από τον τυφώνα αλλά από τα επακόλουθα. Οι περισσότεροι από εκείνους που έχασαν τη ζωή τους κατά τη διάρκεια αυτής της φυσικής καταστροφής σκοτώθηκαν λόγω του κύματος θύελλας που έφερε με τη σειρά του δυνατή βροχή και προκάλεσε πλημμύρα σε πολλές περιοχές.. Λέγεται ότι μέχρι 500.000 άνθρωποι σκοτώθηκαν.

5. Κυκλώνας στην Ινδία, 1839

Το 1839, ένα μεγάλο σύστημα κυκλώνων χτύπησε την Ινδία. Στις 25 Νοεμβρίου κυκλώνας με διάμετρο 15 μέτρα κατέστρεψε εντελώς μια πόλη. “Εξαφάνισε” κυριολεκτικά όλα όσα βρήκε μπροστά του συμπεριλαμβανομένης και της πόλης Coinga. Δυστυχώς, η πόλη δεν ανοικοδομήθηκε ποτέ πραγματικά.. Πάνω από 300.000 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους.

6. Τσουνάμι του Ινδικού Ωκεανού, 2004

Στις 26 Δεκεμβρίου, μια μέρα μετά τα Χριστούγεννα, ένας υποθαλάσσιος σεισμός καταγράφηκε στα ανοιχτά της Σουμάτρα στην Ινδονησία. Μια σειρά από φονικά τσουνάμι ξεκίνησαν από τα βάθη του Ινδικού ωκεανού και χτύπησαν την Ινδία, τη Σρι Λάνκα, την Ινδονησία και την Ταϊλάνδη. Θεωρείται ως ο 3ος μεγαλύτερος σεισμός που καταγράφηκε ποτέ με ισχύ 9.1. Διάρκεσε περίπου 8 λεπτά και από την ένταση του δονήθηκε ολόκληρη η γη. Καταγράφηκαν μετασεισμικές δονήσεις ακόμα και στην

Αλάσκα. Οι σεισμοί και το τσουνάμι προκάλεσαν περίπου 225,000 θανάτους.

7. Σεισμός της Αντιοχείας, 565 π.χ.

Ο σεισμός αναφέρεται περίπου στο 565 Μ.Χ. Ελάχιστα πράγματα είναι γνωστά . Πιθανόν να κτύπησε στις 20 Μαΐου και προκάλεσε το θάνατο 250,000 ανθρώπων.

8. Σεισμός στο Tangshan, 1976

Ο σεισμός στην Tangshan συνέβη στις 28 Ιουλίου 1976 και λέγεται ότι είναι ο 2ος μεγαλύτερος σεισμός όλων των εποχών. Το επίκεντρο του σεισμού βρέθηκε στο Tangshan, το οποίο βρίσκεται στην περιοχή Hebei, στην Κίνα. Η πόλη ήταν βιομηχανική και είχε περίπου ένα εκατομμύριο κατοίκους. Η καταστροφή χτύπησε νωρίς το πρωί και διάρκεσε 10 δευτερόλεπτα περίπου. Λέγεται ότι ο σεισμός ήταν μεγέθους 7.8-8.2 . Όχι μόνο η ένταση του σεισμού, αλλά και οι μετασεισμικές δονήσεις αύξησαν τον αριθμό των νεκρών κατακόρυφα. Αρχικά ειπώθηκε ότι έχει σκοτώσει 655.000 ανθρώπους, αλλά ο αριθμός αυτός μειώθηκε μετά σε περίπου 255.000 ανθρώπους.

9. Σεισμός στο Haiyuan, 1920

Θεωρείται ως ο τέταρτος πιο καταστροφικός σεισμός όλων των χρόνων. Συνολικά επτά επαρχίες επηρεάστηκαν από την καταστροφή. Στις 16 Δεκεμβρίου 1920, ένας σεισμός 7.8 χτύπησε την πόλη Ningxia στην Κίνα. Για τρία χρόνια μετά, οι μετασεισμικές δονήσεις συνεχίζονταν και μόνο στη κομητεία Haiyuan, περισσότεροι από 73.000 άνθρωποι σκοτώθηκαν. Ο σεισμός προκάλεσε επίσης καθιζήσεις εδάφους και μεγάλες επίγειες ρωγμές, ειδικά κοντά στο επίκεντρο του. Ο σεισμός

ήταν τόσο ισχυρός που μερικοί ποταμοί έφραξαν και άλλοι άλλαξαν ροή και κατεύθυνση. Τα περισσότερα σπίτια και τα κτήρια καταστράφηκαν. Πάνω από 200.000 άνθρωποι σκοτώθηκαν.

10. Κατάρρευση του φράγματος Banqiao, 1975

Το φράγμα Banqiao χτίστηκε προκειμένου να συγκρατηθούν περίπου 12 ίντσες βροχόπτωσης που έπεφταν κάθε ημέρα στην περιοχή. Εντούτοις, τον Αύγουστο του 1975, εκείνοι που δημιούργησαν το φράγμα θα έρχονταν αντιμέτωποι με κάτι που δεν είχαν προβλέψει. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου εμφανίστηκε μια θύελλα, που προκλήθηκε από μια σύγκρουση μεταξύ ενός κρύου μετώπου και ενός μεγάλου τυφώνα. Το αποτέλεσμα ήταν ασταμάτητες βροχές. Η βροχόπτωση ήταν τόσο βαριά που 7.46 ίντσες έπεφταν κάθε ώρα. Αυτό πρόσθεσε περίπου 41.7 ίντσες βροχής επιπλέον κάθε ημέρα. Το φράγμα τελικά κατέρρευσε λόγω της παρεμπόδισης ιζηματογένεσης και 15.738 δισεκατομμύρια τόνοι του νερού απελευθερώθηκαν μέσα στις επόμενες μερικές ημέρες. Τα κύματα που δημιουργήθηκαν έφταναν μέχρι 8 μέτρα ύψος (!). Χτύπησαν πόλεις και χωριά με μια ταχύτητα 31 μιλίων την ώρα και κατέστρεψαν τα πάντα στο πέρασμα τους. Όταν το νερό έφυγε, υπολογίστηκε ότι πάνω από 231.000 άνθρωποι είχαν πεθάνει.

1.4 ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Ως κίνδυνος εκλαμβάνεται κατάσταση η οποία θέτει ένα ποσοστό απειλής για την ζωή , την υγεία , την ιδιοκτησία ή το περιβάλλον. Οι περισσότεροι κίνδυνοι θεωρούνται ανενεργοί ή πιθανοί , με μόνο θεωρητική απειλή βλάβης ενώ όταν ένας κίνδυνος καταστεί ενεργός μπορεί να δημιουργήσει μία κατάσταση έκτακτης ανάγκης (Καλδέλλης, Καββαδίας , 1999).

Ο κίνδυνος χρησιμοποιείται συνήθως για να περιγράψει μια ενδεχομένως επιβλαβή κατάσταση , και όχι το ίδιο γεγονός, μόλις αρχίσει , ταξινομείται ως έκτακτη ανάγκη ή περιστατικό. Σύμφωνα με τον Γεωργαντά(1993) υπάρχουν διάφορες καταστάσεις ενός κινδύνου οι οποίες περιλαμβάνουν:

1. ανενεργή: μία κατάσταση που έχει τη δυνατότητα να γίνει επικίνδυνη , αλλά δεν πρόκειται να επηρεάσει κανέναν άνθρωπο , ιδιοκτησία ή το περιβάλλον.
2. πιθανή: μια κατάσταση όπου ο κίνδυνος μπορεί να έχει επιπτώσεις σε πρόσωπα, ιδιοκτησία ή το περιβάλλον. Αυτός ο τύπος κινδύνου είναι πιθανό να απαιτήσει την περαιτέρω αξιολόγηση κινδύνου.
3. ενεργή: ο κίνδυνος είναι βέβαιο πως θα προκαλέσει ζημιά δεδομένου ότι καμία επέμβαση δεν είναι δυνατή προτού να εμφανιστεί το γεγονός.
4. μετριασμένη: ένας πιθανός κίνδυνος έχει προσδιοριστεί. , αλλά έχουν ληφθεί οι απαιτούμενες ενέργειες προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι δεν θα εξελιχθεί σε περιστατικό. Αυτό μπορεί

να μην αποτελεί απόλυτη εγγύηση εξάλειψης του κινδύνου είναι όμως πιθανό να μειώσει σημαντικά τις συνέπειες του κινδύνου.

1.5 ΦΥΣΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Σύμφωνα με τον Γεωργαντά (1993), ένας **φυσικός κίνδυνος** είναι μια κατάσταση που έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει ένα γεγονός το οποίο θα έχει επίδραση στους ανθρώπους. Προκύπτει από τις φυσικές διαδικασίες του περιβάλλοντος, ενώ οι φυσικοί κίνδυνοι μπορεί να συσχετίζονται μεταξύ τους ή και να προέρχονται από άλλους. Οι κατηγορίες των φυσικών κινδύνων ανάγονται στις εξής:

- ΦΥΣΙΚΟΥΣ κινδύνους :περιλαμβάνουν οτιδήποτε προκαλείται από φυσική διαδικασία.
- ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥΣ κινδύνους: κίνδυνοι που δημιουργήθηκαν από ανθρώπους
- ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΜΕ ΜΙΑ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ: δημιουργία κινδύνου από ανάληψη μιας ορισμένης δραστηριότητας και η διακοπή της δραστηριότητας αυτής παύει τον κίνδυνο.

Οι φυσικοί κίνδυνοι, ανάλογα με τις αιτίες που τους προκαλούν, διακρίνονται στις εξής κατηγορίες :

- Γεωλογικούς,
- Υδρολογικούς,
- Κλιματικούς,
- Διαστημικούς,
- τις Πυρκαγιές και
- τους σχετικούς με την Υγεία και τις Ασθένειες

1.6 ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Από τη φύση του ένας κίνδυνος περιλαμβάνει κάτι που θα μπορούσε ενδεχομένως να είναι επιβλαβές στη ζωή , την υγεία και την ιδιοκτησία ενός προσώπου ή το περιβάλλον. Υπάρχουν διάφορες μέθοδοι ταξινόμησης ενός κινδύνου , όμως τα περισσότερα συστήματα χρησιμοποιούν κάποια παραλλαγή των παραγόντων της πιθανότητας ενός κινδύνου να μετατραπεί σε ένα συμβάν και τη σοβαρότητα του συμβάντος εάν αυτό επρόκειτο να εμφανιστεί (Γεωργαντάς, 1993).

<p>ΚΙΝΔΥΝΟΣ= ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΝΑ ΣΥΜΒΕΙ x ΣΟΒΑΡΟΤΗΤΑ ΕΑΝ ΤΟ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟ ΣΥΜΒΕΙ.</p>
--

Σύμφωνα με τα παραπάνω, συμπεραίνεται ότι μια αποτελεσματική μέθοδος είναι να σημειώνεται τόσο η πιθανότητα όσο και η σοβαρότητα σε μία αριθμητική κλίμακα και πολλαπλασιάζοντας τη μία με την άλλη προκειμένου να επιτευχθεί ένα συγκριτικό αποτέλεσμα.

Αυτό το αποτέλεσμα μπορεί έπειτα να χρησιμοποιηθεί για να προσδιοριστεί ποιοι κίνδυνοι πρέπει να μετριαστούν. Επεξηγηματικά, ένα χαμηλό αποτέλεσμα στην πιθανότητα του περιστατικού μπορεί να σημαίνει ότι ο κίνδυνος είναι ανενεργός ενώ ένα υψηλό αποτέλεσμα , ο κίνδυνος μπορεί να είναι ενεργός (Γεωργαντάς,1993)

1.7 ΑΝΑΛΥΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Οι φυσικές καταστροφές όπως προαναφέρθηκε υπάγονται σε ορισμένες κατηγορίες. Τι είναι όμως επί της ουσίας η πυρκαγιά, ο σεισμός, η χιονοστιβάδα κ.ο.κ η απάντηση έγκειται στα κάτωθι εγγεγραμμένα:

Η **χιονοστιβάδα** είναι ένας γεωφυσικός κίνδυνος που περιλαμβάνει την ολίσθηση μιας μεγάλης μάζας χιονιού από την πλαγιά ενός βουνού, προκαλείται όταν μια συγκεντρωμένη μάζα χιονιού απελευθερώνεται σε μία πλαγιά και είναι ένας από τους σημαντικότερους κινδύνους στα βουνά κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Μια χιονοστιβάδα είναι ένα παράδειγμα βαρυτικού ρεύματος αποτελούμενου από κοκκώδες υλικά. Σε μια χιονοστιβάδα, πολλά υλικά ή μείξεις διαφορετικών ειδών υλικών πέφτουν ή ολισθαίνουν εξαιτίας της δύναμης της βαρύτητας. Οι χιονοστιβάδες συχνά ταξινομούνται από τα υλικά από τα οποία αποτελούνται (Τσιραμπίδης, 1999).

Ο **σεισμός** είναι ένα φυσικό φαινόμενο, το οποίο προκαλείται από ξαφνική απελευθέρωση μηχανικής ενέργειας από το εσωτερικό της γης προς την επιφάνειά της. Η ενέργεια αυτή έχει τη μορφή αναταράξεων στη στεριά ή τσουνάμι στη θάλασσα, και διαδίδεται μέσω των σεισμικών κυμάτων. (Τσιραμπίδης, 1999).

Το **λαχάρ** είναι ένας τύπος φυσικής καταστροφής σχετικός με μια ηφαιστειακή έκρηξη και περιλαμβάνει την ολίσθηση μίας μεγάλης ποσότητας υλικών, συμπεριλαμβανομένων λάσπης, βράχων, και τέφρας,

από την πλευρά ενός ηφαιστείου με γρήγορο ρυθμό. Αυτές οι ροές μπορούν να καταστρέψουν ολόκληρες πόλεις σε ελάχιστο χρονικό διάστημα και να προκαλέσουν χιλιάδες θανάτους (Τσιραμπίδης, 1999).

Η **κατολίσθηση** είναι μία καταστροφή που σχετίζεται στενά με την χιονοστιβάδα, όμως αντί να συμβαίνει με ολίσθηση χιονιού, συμβαίνει περιλαμβάνοντας τα πραγματικά στοιχεία του εδάφους, συμπεριλαμβανομένων βράχων, δέντρων, χώματος και γενικότερα οποιουδήποτε συστατικού μπορεί να παρασυρθεί. Οι κατολισθήσεις μπορούν να προκληθούν από σεισμούς, ηφαιστειακές εκρήξεις, ή τη γενική αστάθεια του εδάφους. Οι **λασπολισθήσεις** είναι μια ειδική περίπτωση των κατολισθήσεων κατά τις οποίες οι έντονες βροχοπτώσεις προκαλούν το χαλαρό έδαφος μιας απότομης πλαγιάς να καταρρεύσει και να ολισθήσει προς τα κάτω. Οι λασπολισθήσεις εμφανίζονται τακτικά στην Καλιφόρνιας μετά από περιόδους δυνατής βροχής (Τσιραμπίδης, 1999).

Η **καθίζηση** είναι μία τοπική υποχώρηση της επιφάνειας του εδάφους που προκαλείται συνήθως από την κατάρρευση κάποιας υπόγειας κοιλότητας, όπως ενός σπηλαίου. Σπάνια μεγάλες καθιζήσεις μπορούν να προκληθούν ξαφνικά και σε κατοικημένες περιοχές, προκαλώντας την κατάρρευση κτιρίων (Τσιραμπίδης, 1999).

Η **ηφαιστειακή έκρηξη** αναφέρεται στο σημείο όπου ένα ηφαίστειο καθίσταται ενεργό και απελευθερώνει την ενέργειά του. Οι εκρήξεις λαμβάνουν διάφορες μορφές, από καθημερινές μικρές εκρήξεις (Τσιραμπίδης, 1999).

Οι **πλημμύρες** προκαλούνται από τις παρατεταμένες βροχοπτώσεις μίας θύελλας ή μίας καταιγίδας, την γρήγορη τήξη των μεγάλων ποσοτήτων χιονιού, ποταμούς που φουσκωμένοι εξαιτίας μεγάλων βροχοπτώσεων στις πηγές τους ξεχειλίζουν και προκαλούν ζημιές στις παρακείμενες περιοχές, ή σπανιότερα από την κατάρρευση φραγμάτων και αναχωμάτων κατασκευασμένων από τον άνθρωπο (Τσιραμπίδης, 1999).

Οι **πυρκαγιές** προκαλούνται αφενός από τον ανθρώπινο παράγοντα είτε από αμέλεια είτε από πρόθεση και αφετέρου από φυσικά φαινόμενα όπως για παράδειγμα κεραυνός. Οι συνέπειες της πυρκαγιάς ποικίλλουν αφού προσβάλλουν το περιβάλλον την χλωρίδα και την πανίδα, επιβαρύνουν την ατμόσφαιρα με την παραγωγή διοξειδίου του άνθρακα και τέλος πλήττουν τον άνθρωπο σε διάφορους τομείς(υγεία, εργασία κτλ) επιφέροντας ορισμένες φορές τον θάνατο (Τσιραμπίδης, 1999).

Η **ξηρασία** κατατάσσεται στα ακραία καιρικά φαινόμενα ενός τόπου και καταλαμβάνει το ένα άκρο της διακύμανσης της βροχής του σε διάφορες χρονικές κλίμακες. Βρίσκεται στο άλλο άκρο της πλημμύρας. Χαρακτηρίζεται ως κινητήριο δύναμη. Εμφανίζεται και επεκτείνεται βαθμιαία και δεν σχετίζεται με την ξηρότητα του κλίματος. Βασική αιτία εκδήλωσης ξηρασίας είναι η φυσική διακύμανση του κλίματος ενός τόπου (Καλδέλλης, Καββαδίας, 1999).

Ο **Τυφώνας** είναι έντονη καταιγίδα τροπικής προέλευσης με ταχύτητες ανέμου που φτάνουν τους 64 κόμβους. Η μέση διάμετρος τους φτάνει τα 550 Χλμ. Το κεντρικό τμήμα στο οποίο περιστρέφεται ο τυφώνας ονομάζεται «μάτι του τυφώνα». Η επιφανειακή πίεση του αέρα είναι πολύ χαμηλή. Χαρακτηρίζεται από έντονες καταιγίδες οι οποίες

περιστρέφονται γύρω από το κέντρο του τυφώνα. Στο κέντρο του τυφώνα συναντάμε ισχυρές βροχοπτώσεις και ανέμους(Καλδέλλης, Καββαδίας,1999).

Ο **κυκλώνας** είναι ένα σύστημα χαμηλών πιέσεων που σχηματίζεται πάνω από τα νερά των τροπικών ή υποτροπικών περιοχών και αναπτύσσεται λόγω των ανοδικών κινήσεων της ατμόσφαιρας. Η κύρια πηγή ενέργειας του προέρχεται από την εξάτμιση του νερού και η κυκλοφορία των ανέμων του είναι αριστερόστροφη (Καλδέλλης, Καββαδίας, 1999).

Το **παλιρροιακό κύμα** ονομάζεται το κύμα που δημιουργείται σε μεγάλη θαλάσσια επιφάνεια από τις έλξεις της Σελήνης και του Ηλίου στην υδρόσφαιρα. Παρατηρείται μεγάλο μήκος και η κίνηση των μορίων είναι οριζόντια σχεδόν εφ'όλου του βάθους του υγρού (Τσιραμπίδης, 1999).

Το **τσουνάμι** προέρχεται από τον ιαπωνικό όρο tsu nami όπου tsu σημαίνει λιμάνι και nami κύμα. Στα ελληνικά μεταφράζεται ως θαλάσσια κύματα βαρύτητας. Χαρακτηρίζεται από μεγάλο μήκος κύματος και διαδίδεται στην επιφάνεια της θάλασσας. Κατά την διάδοση τους μεταφέρουν όγκους νερού προς διάφορες κατευθύνσεις. Η δύναμη επαναφοράς των τσουνάμι είναι η βαρύτητα. Η ταχύτητα ενός τσουνάμι καθορίζεται από το πεδίο βαρύτητας της γης. Η ενέργεια τους εξαρτάται από το μέγεθος του σεισμού που προκάλεσε το τσουνάμι (Τσιραμπίδης, 1999).

1.8 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η περιβαλλοντική πολιτική της Ελλάδας ενισχύθηκε, έθεσε σαφείς στόχους και δημιούργησε ένα ουσιαστικό νομικό πλαίσιο για τα περιβαλλοντικά ζητήματα κατά τη δεκαετία του '90. Οι κυριότεροι νόμοι για την προστασία του περιβάλλοντος είχαν θεσπισθεί στις δεκαετίες του '70 και του '80 (με πιο γνωστό το Ν. 1650/1986 για την προστασία του περιβάλλοντος, χωρίς φυσικά να ξεχνάμε και το άρθρο 24 του Συντάγματος το οποίο ορίζει ότι η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση των πολιτών και του κράτους), όμως η αποτελεσματική εφαρμογή τους δεν ήταν πάντοτε δυνατή κυρίως λόγω της έλλειψης ευνοϊκών οικονομικών αλλά και κοινωνικών συνθηκών. Έτσι, τα νομοθετήματα αυτά είχαν χαρακτήρα μάλλον αποσπασματικό και δεν δημιουργούσαν ένα συνεκτικό νομικό πλέγμα για τη προστασία του περιβάλλοντος (Μπεόπουλος, 1995).

Τρεις είναι οι βασικοί παράγοντες οι οποίοι ώθησαν τις επιμέρους περιβαλλοντικές πολιτικές της Ελλάδας στον εκσυγχρονισμό: η ανάγκη εναρμόνισης με την περιβαλλοντική νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η προσπάθεια βελτίωσης ποιότητας ζωής στα μεγάλα αστικά κέντρα και τα πλεονεκτήματα από μια θετική διεθνή εικόνα της χώρας στα περιβαλλοντικά ζητήματα και το αντίκτυπο στην τουριστική κίνηση (Μπεόπουλος, 1995).

Από τα μέσα της δεκαετίας του '90 κι έπειτα το βάρος της περιβαλλοντικής πολιτικής δόθηκε στην κατασκευή έργων υποδομής για το περιβάλλον, τα οποία οργανώνονται στη βάση **Εξαετών Προγραμμάτων Δράσης**. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Περιβάλλον", τα Περιβαλλοντικά Προγράμματα που χρηματοδοτούνται από το Ταμείο

Συνοχής και οι περιβαλλοντικές δράσεις που εκπονούνται στο πλαίσιο των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ή των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, αποτελούν τον πυρήνα της Ελληνικής περιβαλλοντικής πολιτικής (ΟΟΣΑ, επιχειρησιακό πρόγραμμα «Περιβάλλον2000-2006»).

Πιο συγκεκριμένα, ο βασικός άξονας περιβαλλοντικής πολιτικής είναι το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "**Περιβάλλον 2000 - 2006**". Οι βασικοί του στόχοι όπως περιγράφονται είναι :

α) η προστασία, διαχείριση, αναβάθμιση και ανάδειξη του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, αυτονόητη και συνταγματική υποχρέωση της χώρας αλλά και βασικός παράγων βελτίωσης της ποιότητας ζωής των πολιτών

β) η εναρμόνιση με την Ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική και τις διεθνείς κατευθύνσεις και δεσμεύσεις και η τήρηση και εφαρμογή των υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτές, όσον αφορά το περιβάλλον και την ανάπτυξη. Οι άξονες προτεραιότητας του προγράμματος είναι οι εξής:

1. Υδατικό περιβάλλον
2. Στερεά Απόβλητα
3. Πολιτική Προστασία, Προστασία Τοπίων και Θαλασσίου Περιβάλλοντος
4. Ατμοσφαιρικό Περιβάλλον - Θόρυβος
5. Θεσμοί, Περιβαλλοντική Ευαισθητοποίηση
6. Άλλες Περιβαλλοντικές Δράσεις
7. Χωροταξία - Πολεοδομία - Αναπλάσεις

8. Διαχείριση Προστατευομένων Περιοχών, Βιότοποι
9. Περιβαλλοντικές Δράσεις με τη συμμετοχή του Ιδιωτικού Τομέα (συμβατές με την Κοινοτική νομοθεσία)
10. Τεχνική Βοήθεια .

Σήμερα στην Ελλάδα, οι συνολικές δαπάνες για τον έλεγχο και την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης ανέρχονται στο 1% του ΑΕΠ. Καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργείο για τη διαχείριση θεμάτων σχετικών με το περιβάλλον είναι το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ) (ΟΟΣΑ, επιχειρησιακό πρόγραμμα «Περιβάλλον 2000-2006»).

Στο επίπεδο της **προστασίας της φύσης**, η Ελλάδα έχει καθορίσει μια σειρά προστατευόμενων περιοχών οι οποίες περιλαμβάνουν εθνικούς δρυμούς, αισθητικά δάση, φυσικά μνημεία, καταφύγια θηραμάτων, ενώ τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια προστασίας των θαλασσιών και παράκτιων οικοσυστημάτων με τη δημιουργία θαλασσιών πάρκων. Οι δασικές πυρκαγιές είναι ένα φαινόμενο που συχνά ταλαιπωρεί τη χώρα ιδίως κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, το θετικό ωστόσο είναι ότι οι δασικές εκτάσεις έχουν αυξηθεί κατά 1/3 από τη δεκαετία του 1970. Θα πρέπει επίσης να επισημάνουμε ότι η Ελλάδα έχει κυρώσει τις περισσότερες διεθνείς συμβάσεις για τη βιολογική ποικιλότητα και τη διαχείριση της φύσης (Μπεόπουλος, 1995).

Όπως σημειώνει και η έκθεση του ΟΟΣΑ σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιδόσεις της Ελλάδας, τα επιτεύγματα της χώρας στον τομέα της διεθνούς περιβαλλοντικής συνεργασίας είναι πολύ μεγάλα και συμβάλουν στη θετική εικόνα για το περιβάλλον στην Ελλάδα, γεγονός που προσελκύει μεγάλο τμήμα του διεθνούς τουρισμού. Η Ελλάδα έχει ενσωματώσει στο εθνικό της δίκαιο σχεδόν όλες τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το περιβάλλον και έχει κυρώσει τις

περισσότερες διεθνείς συμφωνίες. Κατά συνέπεια η περιβαλλοντική πολιτική και νομοθεσία της χώρας βρίσκονται συντονισμένες με την ανάπτυξη του αντιστοιχού δικαίου σε διεθνές επίπεδο(ΟΟΣΑ, επιχειρησιακό πρόγραμμα «Περιβάλλον2000-2006»).

Παρά την υψηλή ευαισθητοποίηση του ελληνικού κράτους και του ελληνικού λαού σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, ζητήματα ανησυχίας και προβληματισμού εξακολουθούν να υπάρχουν, όπως υπάρχουν και περιθώρια βελτίωσης. Από νομικής πλευράς αλλά και από πλευράς λήψης πολιτικών αποφάσεων, το πλαίσιο που έχει δημιουργηθεί για τη προστασία του περιβάλλοντος μπορεί να θεωρηθεί επαρκές. Όμως ελλείμματα υπάρχουν ακόμη στο επίπεδο της πλήρους και αποτελεσματικής εφαρμογής του πλαισίου αυτού. Η μεταφορά αρμοδιοτήτων σχετικών με την προστασία του περιβάλλοντος σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη. Κατά τον τρόπο αυτό, οι τοπικές κοινωνίες θα έχουν τη δυνατότητα αλλά και την αρμοδιότητα να επιλαμβάνονται οι ίδιες με άμεσο και αποτελεσματικό τρόπο όλων των σχετικών με το περιβάλλον προβλημάτων της περιοχής τους. Παράλληλα σε ένα κεντρικό επίπεδο, συνεχίζονται αλλά και εντείνονται οι προσπάθειες ενημέρωσης και εκπαίδευσης του κοινού πάνω σε θέματα περιβαλλοντικής προστασίας. Το έργο αυτό της ενημέρωσης εν πολλοίς αποτελεί βασική αρμοδιότητα Περιβαλλοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, οι οποίες συνεργάζονται για το σκοπό αυτό και με τους αντίστοιχους πολιτειακούς φορείς. Κοινός στόχος όμως πολιτείας και Περιβαλλοντικών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων είναι η ευαισθητοποίηση και η εμπέδωση τόσο σε συλλογικό όσο και ατομικό επίπεδο της σημασίας της προστασίας και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, και κατ' επέκταση η ανάληψη δράσης για την επίτευξη του στόχου αυτού, ακόμη και σε ένα επίπεδο καθημερινότητας (ΟΟΣΑ, επιχειρησιακό πρόγραμμα «Περιβάλλον 2000-2006»).

Η κάθε επιμέρους καταστροφή στο περιβάλλον δεν είναι παρά απόρροια της καταστροφικής σχέσης συνολικά του ανθρώπου με τη φύση, που με τη σειρά της είναι απόρροια της καταστροφικής σχέσης του ανθρώπου με τον ίδιο του τον εαυτό, η οποία συνίσταται στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική οργάνωση της κυριαρχίας και της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΕ ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ

2.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Αν και εμφανές, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η ψυχο-κοινωνική υποστήριξη πρέπει να προσεγγίζεται από την πλευρά των ατόμων που εμπλέκονται σε μία μαζική κατάσταση ΕΑ. Οι ανάγκες τους και τα ενδιαφέροντα του κοινού πρέπει να επικρατούν των συχνά ανταγωνιστικών ή συγκρουόμενων επιμέρους συμφερόντων (πχ Τύπος, αρχές, οργανισμοί κτλ) και των κατεστημένων απόψεων.

Η εμπειρία πολλών επαγγελματιών έχει διδάξει ότι τα πιο σοβαρά ατυχήματα και καταστροφές δεν προκαλούν κύματα θυμάτων με οξείες ψυχιατρικές διαταραχές ,αντιθέτως τα προβλήματα είναι περισσότερο κοινωνικής φύσεως (Αντύπας,2007).

Για αυτό το λόγο επιστρατεύονται κυρίως επαγγελματίες από το κλάδο της κοινωνιολογίας και το τομέα της κοινωνικής εργασίας. Συνεπάγεται ότι τα προβλήματα δεν παρουσιάζονται στα άτομα μεμονωμένα αλλά σε ευρύτερο κοινωνικό φάσμα.

Σύμφωνα με την Καλλινικάκη(2000) «η συστημική σκέψη βασίζεται στο ότι ο άνθρωπος , οι ομάδες, οι οικογένειες είναι υποσυστήματα ενός ευρύτερου υπερσυστήματος ». Η διαφοροποίηση της

συστημικής σκέψης με τα υπόλοιπα μοντέλα έγκειται στο ότι τα υποσυστήματα αλληλοεπηρεάζονται και αλληλοδιαπλέκονται. Επομένως οι πιθανές κρίσεις σε ένα υπερσύστημα – κοινωνία (π.χ φυσική καταστροφή), διαταράσσουν την ισορροπία των υπόλοιπων υποσυστημάτων, όπου συγκεκριμένα στις έκτακτες ανάγκες αναπτύσσεται άγχος το οποίο εντοπίζεται μέσα από τα προβλήματα που παρουσιάζονται στην εναρμόνιση των αναγκών και των ικανοτήτων αλλά και στο ίδιο το περιβάλλον.

Τα θύματα σοβαρών ατυχημάτων και καταστροφών έχουν πολύ συγκεκριμένες και ιδιαίτερα σημαντικές από τη φύση τους πρακτικές και κοινωνικές ανάγκες. Οι ανάγκες αυτές μπορεί επίσης να έχουν ψυχολογικό αντίκτυπο, κυρίως στις περιπτώσεις που η αντιμετώπιση και διαχείρισή τους δεν είναι η κατάλληλη (Αντύπας, 2007).

Η αντίδραση σε μία έκτακτη ανάγκη απαιτεί, συνεπώς, ειδική προσέγγιση αποτρεπτικής και συλλογικής φύσης ουσιαστικά, αν και για κάποιους η θεραπευτική φροντίδα ίσως είναι απαραίτητη. Ιδιαίτερα αμέσως μετά το συμβάν, τα τραυματισμένα και μη άτομα (συμπεριλαμβανομένων συγγενών και φίλων) μπορεί να έχουν πρακτικές, κοινωνικές, συναισθηματικές, ψυχολογικές ανάγκες και ανάγκες ενημέρωσης, οι οποίες απαιτούν πρόβλεψη και προληπτική δράση με τη μορφή καλά συντονισμένης και πολυεπίπεδης υποστήριξης. Υπό τις συνθήκες αυτές, απαιτείται ένας συνδυασμός παρεμβάσεων, υποστήριξης και συμβουλευτικών υπηρεσιών (Αντύπας, 2007) .

Πρέπει να δοθεί επίσης έμφαση στο γεγονός ότι η πιο σημαντική ψυχοκοινωνική υποστήριξη προς τα θύματα καταστάσεων ΕΑ προέρχεται από τους κοινωνικούς μηχανισμούς βοήθειας, θεραπείας και

χειραφέτησης που εμπλέκονται στις διαπροσωπικές σχέσεις και τα κοινωνικά δίκτυα.

Κοινωνικοοικονομικοί και πολιτισμικοί παράγοντες, σε συνδυασμό με το δεδομένο κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον, καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό εάν η οργάνωση μίας συγκεκριμένης παρέμβασης (που περιλαμβάνει ψυχολογική υποστήριξη, κοινωνική συνδρομή, πρακτική βοήθεια και/ ή ιατρική φροντίδα) και του ρόλου με τον οποίο γίνεται αντιληπτή από τους εμπλεκόμενους σε μία κατάσταση ΕΑ πρέπει να γίνεται από τις αρχές ή από θεσμούς (Αντύπας, 2007).

Εν κατακλείδι οι άνθρωποι αναπροσαρμόζονται διαρκώς μέσω της αλληλεπίδρασης με στοιχεία του περιβάλλοντος τους. Επομένως αρχικός στόχος είναι η ενδυνάμωση των ατόμων και εν συνεχεία μακροπρόθεσμα όπως υποστηρίζει και η Καλλινικάκη (2000), με το «μοντέλο της ζωής» να επιτευχθεί η αμοιβαία προσαρμογή του ατόμου με το περιβάλλον έτσι ώστε να επανακτηθεί η ισορροπία μεταξύ τους.

2.2 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ

Σύμφωνα με τον Σταθόπουλο (2000), η συλλογή στοιχείων στην κοινότητα αποσκοπεί στην υποβοήθηση των επαγγελματιών Κοινοτικής Εργασίας για την σωστή λήψη αποφάσεων. Οι επαγγελματίες Κοινοτικής Εργασίας πρέπει να χαράξουν από την αρχή μια στρατηγική όσον αφορά τα στοιχεία που χρειάζονται, τις μεθόδους που θα χρησιμοποιήσουν για την συλλογή τους και τον τρόπο με τον οποίο θα τα αξιοποιήσουν, προκειμένου να αποφασίσουν τι είδους παρεμβάσεις θα κάνουν στην κοινότητα. Η συλλογή των στοιχείων αποσκοπεί στην καλύτερη κατανόηση και αντιμετώπιση «της φύσης, της έκτασης, των αιτιών του προβλήματος και των ποικίλων ακάλυπτων κοινωνικών αλλαγών».

Επομένως οι δράσεις και οι παρεμβάσεις των επαγγελματιών θα επικεντρωθούν στα εξής:

1) Η διάσωση και διατήρηση ζωτικών λειτουργιών αποτελούν την πρώτη προτεραιότητα, και περιλαμβάνει:

- βασικά και προηγμένα μέσα υποστήριξης ζωτικών λειτουργιών και ιατρική φροντίδα εκτάκτου ανάγκης
- προστασία, νερό, φαγητό, ύπνο και βασική υγιεινή
- διαπροσωπική επαφή, επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφοριών

2) Μπορεί να προσφερθεί βασική υποστήριξη, ώστε να επιτραπεί στα θύματα μίας κατάστασης ΕΑ να συνεχίσουν τη ζωή τους με αξιοπρέπεια, ιδιωτικότητα και ελευθερία:

- υλικοτεχνική
- κοινωνική, συναισθηματική, ψυχολογική
- ενημέρωση

3) Επιπλέον υποστήριξη θα απαιτηθεί τελικώς για τη διατήρηση (ή επανάκτηση) της φυσικής, πνευματικής και κοινωνικοοικονομικής ευεξίας και την επιστροφή στις καθημερινές δραστηριότητες

- υποστήριξη σε υλικοτεχνικά, χρηματοοικονομικά, διοικητικά και νομικά ζητήματα
- κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη (συμπεριλαμβανομένων τελετών και μνημείων) (Αντύπας, 2007)

Συμπερασματικά, ο απότερος σκοπός όλων των προγραμμάτων και των δράσεων είναι η επιτυχία και η επίλυση βασικών προβλημάτων της κοινότητας. Προκύπτουν δύο οφέλη , πρώτον η σωστή οργάνωση κερδίζει την εμπιστοσύνη των κατοίκων και δεύτερον, εντείνει τον ενδιαφέρον τους για συμμετοχή. Γι αυτό άλλωστε κάποιος είπε ότι στην κοινοτική ανάπτυξη ισχύει το ρητό «τίποτε δεν γεννάει επιτυχία , περισσότερο από την επιτυχία».

2.3 ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Σύμφωνα με τον Καραδήμα (2004) οι γενικές αρχές διαχείρισης της κρίσης σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης είναι:

- § Η απόκριση σε μαζικές καταστάσεις ΕΑ πρέπει να έχει προληπτικό χαρακτήρα, κι όχι θεραπευτικό εν αναμονή της εμφάνισης του προβλήματος.
- § Είναι αναγκαία η συνεχής και μακροπρόθεσμη αξιολόγηση της συνολικής κατάστασης, προσέγγιση η οποία δεν περιορίζεται στην παρακολούθηση κάθε περίπτωσης πληγέντος ατόμου.
- § Απαιτείται συνεχής αξιολόγηση, όχι μόνο αναφορικά με τη μεθοδολογία και τις εφαρμοζόμενες προσεγγίσεις ατομικής υποστήριξης, αλλά ιδιαίτερα ως προς την προσέγγιση της συγκεκριμένης ΕΑ, με αντικειμενικό στόχο την ενσωμάτωση των εμπειριών που προκύπτουν προς αξιοποίηση σε μελλοντικές περιπτώσεις ΕΑ.
- § Είναι σημαντικό να ξεκαθαριστεί ποιος είναι ο επικεφαλής για την οργάνωση της υποστήριξης στις πληγείσες περιοχές.

Σύμφωνα με τον Καραδήμα (2004), οι γενικές αρχές διαχείρισης μίας έκτακτης ανάγκης προκύπτουν από την εξέταση των παρακάτω ζητημάτων. Αυτό αντικατοπτρίζει την επαγγελματική συναίνεση σχετικά με τις συνέπειες μίας έκτακτης ανάγκης .

- § Οι άνθρωποι είναι κοινωνικά όντα και η συμπεριφορά, εκτίμηση και συναισθήματα που εμφανίζουν δεν επηρεάζονται μόνο από την κατάσταση στην οποία οι ίδιοι βρίσκονται. Οι άνθρωποι είναι ευαίσθητοι στον πόνο του άλλου και αυτό τους καθιστά ευάλωτους

στο αίσθημα της απώλειας και του διαχωρισμού (πχ για μέλη οικογένειας). Τα κοινά βιώματα και/ ή η αίσθηση της συμμετοχής σε μία κοινότητα που έχει δεχθεί κάποιο πλήγμα φέρουν σημαντικό ψυχολογικό βάρος· ενισχύουν αισθήματα έλλειψης προστασίας/ αδυναμίας, καθώς και την αίσθηση της ταύτισης με άλλα πληγέντα άτομα.

- § Προσωπικές αντιλήψεις, συναισθήματα και συμπεριφορές επηρεάζονται έντονα από τον κοινωνικό περίγυρο (περιλαμβανομένου ενός δεδομένου πολιτισμικό-ιστορικού περιβάλλοντος). Μία ΕΑ μπορεί να επηρεάσει τα άτομα λόγω των αλλαγών που επιφέρει στο ιδιαίτερο περιβάλλον διαβίωσης (λ.χ. μετακίνηση και επανεγκατάσταση) και να κλονίσει την ίδια την κοσμοθεωρία τους.
- § Ο χαρακτήρας του κατεπείγοντος, το στρες και η πίεση που συνοδεύει μία ΕΑ επιδρούν στους αποκριτές, τη συμπεριφορά και τις αποφάσεις τους στον επαγγελματικό τομέα, καθώς επίσης στη συναισθηματική κατάσταση και στην ευημερία τους. Αυτό προσθέτει επιπλέον δυναμική στα ήδη πολύπλοκα χαρακτηριστικά μίας ΕΑ.
- § Η παροχή πρακτικής βοήθειας σε περιπτώσεις ΕΑ διαφέρει σε μέγεθος και μπορεί να είναι προσωρινής και συλλογικής φύσεως. Ίσως απαιτηθεί η παροχή υπηρεσιών όπως μετακίνηση, διαμονή, τροφή και νερό (για κάμποσες εκατοντάδες ατόμων μετά από μία καταστροφή σε μεταφορικό μέσο· για μερικές χιλιάδες σε περίπτωση σεισμού) σε πολύ μεγαλύτερη κλίμακα και περιλαμβάνει μεγάλο βαθμό πολυπλοκότητας ως προς τον συντονισμό και την εφαρμογή.
- § Η επεξεργασία πολύ περισσότερων δεδομένων και η έλλειψη γενικής εικόνας της κατάστασης περιπλέκουν την όλη διαδικασία

χειρισμού της πληροφόρησης (τόσο επιχειρησιακά, όσο και αναφορικά με την επίδραση στα εμπλεκόμενα άτομα). Ο κίνδυνος της αβεβαιότητας, της παραπληροφόρησης και της αυξημένης κινδυνολογίας προσδιορίζεται κατ' αναλογία με το μέγεθος της πληγείσας ομάδας. Επίσης, ίσως χρειαστεί ακόμη περισσότερο χρόνος για την αναγνώριση της ταυτότητας των πληγέντων.

- § Σε μία ΕΑ, συχνά είναι αδύνατο να βρεθεί ο χρόνος και η ευκαιρία για εξατομικευμένη σχέση μεταξύ των αποκριτών και των εμπλεκομένων. Η φροντίδα για τις προσωπικές ανάγκες και συμφέροντα μπαίνει σε δεύτερη μοίρα μπροστά στις καθολικές ανάγκες και το συμφέρον της ομάδας.
- § Όσοι δεν τραυματίστηκαν έχουν τη δυνατότητα να κινηθούν και είναι ανεξάρτητοι από τις υπηρεσίες ΕΑ, πράγμα το οποίο –ειδικά όταν είναι πολλοί- καθιστά την απόκριση στις ανάγκες τους πιο πολύπλοκη. Κάποιοι εξαφανίζονται πολύ γρήγορα από το σημείο του συμβάντος και δεν ζητούν τη φροντίδα των αποκριτών.
- § Ο κοινωνικός, πολιτικός και επικοινωνιακός αντίκτυπος μίας μαζικής κατάστασης ΕΑ μπορεί να είναι περισσότερο πολύπλοκος και πολύ μεγαλύτερος από ότι ενός μικρότερου ατυχήματος όπου εμπλέκεται ο ίδιος αριθμός ατόμων.

2.4 ΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΕ ΜΑΖΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΑ

Οι μαζικές καταστροφές δημιουργούν «κοινωνική κρίση» στο «ανθρώπινο σύστημα» της κοινωνίας. Το ανθρώπινο σύστημα της κοινωνίας αποτελείται:

- α) από το άτομο,
- β) την οικογένεια,
- γ) τον κοινωνικό περίγυρο και
- δ) την κοινότητα (Αντύπας, 2007).

Οι ενότητες αυτές είναι αλληλοεξαρτούμενες και βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση.

Σύμφωνα με την Μπεργιαννάκη (2007), η κρίση που προκαλείται από μία μαζική καταστροφή έχει αρνητικές επιπτώσεις στο κοινωνικό επίπεδο που αφορούν στην άμεση κοινωνική παθολογία που συνδέεται με το συμβάν και τις άμεσες συνέπειές του.

Επίσης σχετίζεται με την μετάπτωση στην χρόνια κοινωνική παθολογία μετά από τις αλλαγές που επέρχονται σ' αυτό όπως: αύξηση της εγκληματικότητας, άρση των κοινωνικών αναστολών, έκλυση των ηθών και επιδείνωση σχέσεων με αρχές και δικαιοσύνη (Μπεργιαννάκη, 2007).

Όμως, η κρίση που προκαλείται από μαζικές καταστροφές μπορεί να έχει και θετικά αποτελέσματα στο άτομο αλλάζοντας θετικά και ριζικά τον τρόπο ζωής του. Επίσης μπορεί να συνεισφέρει σε επαναξιολόγηση των προτεραιοτήτων του, των συμπεριφορών του, των

δραστηριοτήτων του, και των επιδιώξεών του. Μπορεί επίσης να συνεισφέρει στην αύξηση της αυτοεκτίμησής του, και του αισθήματος ικανοποίησης από τον εαυτό εφόσον αυτό έχει επιτύχει την έξοδο από την κρίση που προκλήθηκε από την καταστροφή (Μπεργιαννάκη, 2007).

Ολοκληρώνοντας, ο σκοπός μιας τέτοιας παρέμβασης είναι να καταστήσει το άτομο πάλι ικανό ώστε ν' αντιμετωπίσει το τροποποιημένο περιβάλλον του.

2.5 ΚΡΙΣΗ ΛΟΓΩ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Κρίση μπορεί να θεωρηθεί η αιφνίδια εμφάνιση των μη αναμενόμενων ή και αναμενόμενων γεγονότων που διαταράσσουν την αίσθηση ισορροπίας σε ένα άτομο ή σε μία κοινότητα με αποτέλεσμα την αποδιοργάνωση τους στην διαχείριση της κρίσης (Golan, 1978).

Τα **χαρακτηριστικά της κρίσης** επιγραμματικά είναι:

- η κρίση είναι κλιμακούμενη σε ένταση
- επικρατεί υψηλό αίσθημα ανασφάλειας και κινδύνου
- επηρεάζονται οι συνήθειες λειτουργίες και οι ρυθμοί
- διακινδυνεύει να πληγεί η δημόσια εικόνα της χώρας
- καταλήγει σε έλεγχο από κρατικά αρμόδια όργανα ή στα ΜΜΕ
- προκαλεί ποικίλες βλάβες και υλικές ζημιές (Αντύπας, 2007).

Η διαχείριση της κρίσης εστιάζεται στην χρησιμοποίηση κατάλληλων εργαλείων ώστε να επιτευχθεί η αντιμετώπιση επερχόμενων συνεπειών και η ανασυγκρότηση σε κοινοτικό , ατομικό και περιβαντολλογικό επίπεδο (Καλλινικάκη, 2000).

2.6 ΣΤΑΔΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ

Σύμφωνα με τον Αντύπα (2007), τα στάδια διαχείρισης κρίσεως ομαδοποιούνται σε τυπικές κατηγορίες :

1. Δημιουργία διεπιστημονικής ομάδας και κινητοποίηση εθελοντών.
2. Καταγραφή αναγκών – συλλογή στοιχείων
3. Ανάλυση στοιχείων
4. Προσδιορισμός στόχων
5. Αναζήτηση και εύρεση κατάλληλης προσέγγισης
6. Παρέμβαση ολιστικού χαρακτήρα.
7. Αξιολόγηση παρέμβασης από την διεπιστημονική ομάδα σε συνεργασία με την κοινότητα.

2.7 ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Η Διεθνής Ομοσπονδία κατάστροφσε Σχέδιο Στρατηγικής το οποίο διέπεται από τις εξής βασικές αρχές αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών. Οι αρχές υπάγονται στις κάτωθι:

1^η αρχή: την αντιμετώπιση των καταστροφών.

2^η αρχή: την προετοιμασία για την αντιμετώπιση καταστροφών που περιλαμβάνει την ενδυνάμωση του σχεδιασμού ετοιμότητας, τη δημιουργία αποτελεσματικού μηχανισμού για ανταπόκριση στις καταστροφές, την ευαισθητοποίηση κοινής γνώμης και εκπαίδευσης κοινού, την ελαχιστοποίηση συνεπειών από τις καταστροφές και τέλος την υγεία και φροντίδα στην κοινότητα (Αντύπας, 2007) .

Βασικό στοιχείο και σημείο αναφοράς που διέπει αυτές τις δύο (2) βασικές αρχές είναι η ανιδιοτελής παροχή βοήθειας στα θύματα των φυσικών ή άλλων καταστροφών χωρίς διάκριση σε εθνικότητα, φυλή, θρησκεία, κοινωνική κατάσταση και πολιτική τοποθέτηση (Αντύπας, 2007).

2.8 ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ

Η τραγική καταστροφή με τις αιτίες της αλλά και οι λογικές που μέχρι σήμερα επιστρατεύθηκαν για την κατανόηση της και οι πρώτες πρακτικές αντίδρασης αναδεικνύουν την υστέρηση και την αδυναμία μιας χώρας.

Η τραγωδία είχε τεράστιες συνέπειες στο φυσικό, ψυχολογικό, κοινωνικό περιβάλλον και τα γεγονότα και οι εικόνες αντηχούν και θα αντηχούν στην ψυχή του ατόμου και την φαντασία του και θα επηρεάζουν τις αναπαραστάσεις και την κατανόηση των νέων γεγονότων (Καραδήμας,2004) .

Ο σοβαρός ψυχολογικός τραυματισμός όλου του πληθυσμού θα ξεπεραστεί και οι πληγέντες θα ξαναβρούν την ομαλή λειτουργία τους εφόσον ενεργοποιηθεί η ψυχική ανθεκτικότητα και αν τα κρατικά μέτρα υποστήριξης έχουν πληρότητα και δεν τους αυξάνουν την σύγχυση και την ταλαιπωρία (Μπεργιαννάκη,2007).

Στον 21ο αιώνα, στην Κοινωνία της γνώσης δεν είναι δυνατόν πολύπλοκα σύνθετα προβλήματα όπως το περιβάλλον να τα προσεγγίζουμε με το «νομίζουμε» ή με στερεότυπα του παρελθόντος. Χρειάζεται να αλλάξει η ατζέντα της σχέσης μας με το περιβάλλον και του τρόπου που προσεγγίζουμε τους κινδύνους και αντιδρούμε στην καταστροφή του δάσους και του περιβάλλοντος.

2.9 ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Οι ψυχολογικοί παράγοντες είναι κλειδί στην κατανόηση των σχέσεων του ανθρώπου με τη φύση και τις πρακτικές χρήσης των πόρων του περιβάλλοντος. Τα δάση είναι σημαντικό στοιχείο της ψυχικής υγείας, επιδρούν στα συναισθήματα και τις διαθέσεις με πολλά ψυχολογικά ωφέληματα στις συμπεριφορές και τα συναισθήματα (Kirsch, 1987).

Συμπερασματικά, η συμπεριφορά του ανθρώπου προς το περιβάλλον εξαρτάται από ψυχοκοινωνικούς παράγοντες ατομικής ομαδικής συμπεριφοράς. Τα τελευταία χρόνια, έχει δημιουργηθεί ένα εμπειρικό πλέγμα όσον αφορά την υποδομή ψυχολογικής υποστήριξης σε ασυνήθιστες καταστάσεις, κυρίως σε περιπτώσεις θυμάτων.

Όμως, γενικά στους τομείς της επιστήμης της ψυχολογίας και των επαγγελματικών εφαρμογών της έχουμε σημαντικές υστερήσεις και καθυστερήσεις σε σχέση με τα διεθνή πρότυπα.

Το αποτέλεσμα είναι οι σχέσεις μας με το περιβάλλον και οι πρακτικές σε περιπτώσεις τραγικών περιβαλλοντικών καταστροφών να παραβιάζουν, βασικές ψυχολογικές αρχές και να μην ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανθρώπινες ανάγκες, τόσο στην φάση της πρόληψης όσο και στην διάρκεια της καταστροφής και μακροπρόθεσμα (Μπεργιαννάκη,2007).

Το περιβάλλον είναι προέκταση του κάθε ανθρώπου και έχει άμεση σχέση με την ψυχολογική λειτουργία του. Στην καταστροφή και με την απώλεια σε περιουσία και σε ανθρώπους εμφανίζονται

προσωπικές ψυχολογικές διαταραχές σε προσωπικό, οικογενειακό, εργασιακό και οικονομικό επίπεδο. Όλοι όσοι έχουν επαφή με την καταστροφή επηρεάζονται σε όλα ή σε κάποια από αυτά τα επίπεδα (Καραδήμας, 2004).

2.10 ΤΑ ΤΡΑΥΜΑΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Τα τραυματικά γεγονότα είναι απροσδόκητα, δεν είναι συχνά, έχουν μεγάλη ένταση, και ποικίλουν σε χρονιότητα. Επίσης μπορεί ν' αφορούν στο άτομο (δυστύχημα, βιασμός, κτλ), σ' ολόκληρη την κοινωνία (σεισμός, πλημμύρα, πυρκαγιά, τυφώνας κτλ), ή και σε ολόκληρο το έθνος (πόλεμος, οικολογική καταστροφή κ.τ.λ.).

Σύμφωνα με την Μπεργιαννάκη (2007), ένα μείζον καταστροφικό γεγονός αποτελεί συνάμα και ένα μείζον «ψυχοτραυματικό συμβάν» για το άτομο που το βιώνει, για την κοινωνία που απαρτίζεται από τα θύματά του, και για την «κοινωνία της καταστροφικής ακολουθίας». Στην κοινωνία της καταστροφικής ακολουθίας (ανεξάρτητα από το αν έζησαν το γεγονός ή όχι) περιλαμβάνονται τα παιδιά, οι γέροντες, οι επαγγελματίες και εθελοντές διασώστες, το προσωπικό των νοσοκομείων, οι αρχηγοί κοινοτήτων, οι «ήρωες», οι μοναχικοί γονείς και η κοινωνία της επικοινωνίας.

Σύμφωνα με τον Adsheed (2000), οι συνέπειες των τραυματικών γεγονότων είναι οι εξής:

1. Συναισθήματα ανασφάλειας, λύπης, πένθους, πόνου, θυμού, επιθετικότητας κατά των υπευθύνων.
2. Δυσκολία στη συγκέντρωση της προσοχής και τη συγκράτηση πληροφοριών, την επεξεργασία των δεδομένων και την λήψη σωστών αποφάσεων
3. Άρνηση και αντίσταση να εγκαταλείψουν το σπίτι τους λόγω κινδύνου

4. Αδυναμία εργασίας και παθητική στάση
5. Λαθεμένες προτεραιότητες στις ανάγκες
6. Παραμέληση οικονομικών υποχρεώσεων
7. Οι γονείς δεν είναι διαθέσιμοι για προστασία και στοργή των παιδιών ή έχουν ακατάλληλες συμπεριφορές και προσδοκίες.

Συμπερασματικά των άνωθεν συνεπειών των τραυματικών γεγονότων διαπιστώνεται πως μία πιθανή περιβαλλοντική καταστροφή προκαλεί σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα που με την πάροδο του χρόνου αυξάνονται και εξελίσσονται ακόμη σε πιο σοβαρά. Όλα τα τραυματικά γεγονότα έχουν επιπτώσεις στην Ψυχική Υγεία. Όμως, τα διάφορα τραυματικά γεγονότα προκαλούν μετατραυματική ψυχοπαθολογία σε διαφορετικά ποσοστά. Π.χ. ο πόλεμος έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και προκαλεί άλλου είδους ψυχοπαθολογία απ' ότι ο σεισμός ο οποίος αυξάνει την μετατραυματική διαταραχή στρες στο εφταπλάσιο (Μπεργιαννάκη, 2007).

Σε σχέση με μείζονες καταστροφές τα «αστικά τραύματα» έχουν μεγάλη διαφοροποίηση και προκαλούν σε μικρότερα ποσοστά μετατραυματικά σύνδρομα απ' ότι π.χ. τα τραύματα πολέμου ή τραύματα από άλλες μαζικές καταστροφές. Τέλος όχι μόνο οι πληγέντες από μία καταστροφή αλλά και άτομα που έρχονται σε οπτικοακουστική επαφή με την καταστροφή μπορεί ν' αναπτύξουν μετατραυματική ψυχοπαθολογία (Μπεργιαννάκη, 2007).

Οπότε διαπιστώνεται πως η αντιμετώπιση των ψυχολογικών διαστάσεων μιας καταστροφής θα πρέπει να είναι έγκαιρη και η διαχείριση της να είναι άμεση. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη τόσο το

ατομικό όσο και το ομαδικό επίπεδο προκειμένου να επιτευχθούν ικανοποιητικά αποτελέσματα.

Ακόμα πιο σημαντικό είναι μέσα από τη διαεπαγγελματική συνεργασία να δημιουργηθούν υποδομές και περιβάλλοντα ικανά προκειμένου να δοθούν τα απαραίτητα υποστηρικτικά στους πληγέντες και σε όλο το περιβάλλον γενικότερα.

2.11 ΣΥΝΟΔΑ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ ΣΕ ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ

Σχεδόν όλα τα θύματα τέτοιων καταστροφών βιώνουν αρχικά ποικίλα ψυχολογικά συμπτώματα, ενώ σε ένα μεγάλο ποσοστό τα συμπτώματα διαρκούν χρόνια. Η κατάσταση αυτή ονομάζεται μετατραυματική διαταραχή και άρχισε να αναγνωρίζεται και να ερευνάται στους βετεράνους του πολέμου του Βιετνάμ (Μπεργιαννάκη,2007).

Σύμφωνα με τη ηλεκτρονική δημοσίευση του Γιωτάκου Ορέστη (2008), το κεντρικό σημείο της διαταραχής αυτής είναι η ανάπτυξη ψυχολογικών συμπτωμάτων μετά από την έκθεση σε ένα ακραίο ψυχοτραυματικό γεγονός.

Αυτό μπορεί να αφορά είτε τον ίδιο είτε τη μαρτυρία του ίδιου για ένα γεγονός το οποίο εμπεριέχει θάνατο ή σοβαρό τραυματισμό άλλου. Μπορεί ακόμη να εμπεριέχει την είδηση για έναν επικείμενο ή βίαιο θάνατο, σοβαρό τραυματισμό ή απειλή θανάτου ή βλάβης που βιώθηκε από ένα μέλος της οικογένειας ή στενό συνεργάτη (Γιωτάκος, 2008).

Η μετατραυματική ψυχική διαταραχή μπορεί να συμβεί σε κάθε ηλικία, περιλαμβανομένης της παιδικής. Τα συμπτώματα συνήθως ξεκινούν τους πρώτους τρεις μήνες μετά το τραύμα, αν και όταν η έναρξη είναι καθυστερημένη, τα συμπτώματα μπορεί να εμφανιστούν ακόμα και χρόνια μετά το συμβάν (Μπεργιαννάκη, 2007).

Τα θύματα των φυσικών καταστροφών τείνουν επίσης να έχουν καθυστερημένη έναρξη της νόσου. Οι περισσότεροι των ασθενών

πληρούν τα κριτήρια για διαταραχή από οξύ στρες αμέσως μετά το συμβάν. Οι μισοί από αυτούς τους ασθενείς όμως παρουσιάζουν ύφεση των συμπτωμάτων μέσα σε τρεις μήνες με την κατάλληλη θεραπεία. ο Γιωτάκος Ορέστης (2008) περιγράφει τα εξής **3 στάδια πορείας της διαταραχής:**

- Το πρώτο στάδιο αφορά στην **άμεση ψυχολογική απάντηση** στο τραύμα.
- Το δεύτερο στάδιο συμβαίνει όταν τα συμπτώματα επιμένουν περισσότερο από ένα μήνα και υπάρχουν συμπτώματα ή **συναίσθημα αβοήθητου, έλλειψης ελέγχου, υπερδιεγερσιμότητας, επαναβίωσης του τραύματος, φοβικής αποφυγής και σωματικά ενοχλήματα.**
- Το τρίτο στάδιο περιγράφεται σαν **χρόνια μετατραυματική από στρες διαταραχή**, στη διάρκεια του οποίου συχνά συνυπάρχουν η χρήση ουσιών, το άγχος, και η κατάθλιψη.

Τα συμπτώματα της μετατραυματικής από στρες διαταραχής περιέχουν επίμονη αναβίωση του τραύματος, αποφυγή, υπερεπαγρύπνηση και ψυχική νωθρότητα. Το πλήρες σύνδρομο διαρκεί για τουλάχιστον 1 μήνα, ενώ μπορεί να υπάρχει καθυστερημένη έναρξη των συμπτωμάτων, που συμβαίνει τουλάχιστον 6 μήνες μετά το τραυματικό γεγονός (Μπεργιαννάκη, 2007).

Τα θύματα με μετατραυματική από στρες διαταραχή μπορεί να περιλαμβάνουν βετεράνους πολέμου, επιζώντες από αεροπορική ή φυσική καταστροφή, όπως πυρκαγιά ή πλημμύρα, θύματα βιασμού, επιζώντες ολοκαυτώματος, και θύματα καρκίνου. Συχνά συμπτώματα αποτελούν ενοχλητικές και επαναλαμβανόμενες αναμνήσεις του γεγονότος ή επανάληψη του γεγονότος στα όνειρα (Γιωτάκος, 2008).

Συχνά επίσης συμβαίνουν διασχιστικές καταστάσεις που διαρκούν από δευτερόλεπτα έως ημέρες, στη διάρκεια των οποίων ο ασθενής συμπεριφέρεται σαν να ξαναζεί το γεγονός. Επικρατεί σημαντική δυσφορία όταν εκτίθεται σε ερεθίσματα που συμβολίζουν το τραυματικό γεγονός, όπως σε επετείους, ζεστό και υγρό καιρό (βετεράνοι Βιετνάμ ή θύματα πυρκαγιών), και στολές φρουρών (επιζώντες των ολοκαυτωμάτων). Αποφεύγουν οτιδήποτε συνδέεται με το τραύμα, όπως ανθρώπους, δραστηριότητες ή καταστάσεις. Η αποφυγή αυτή μπορεί να βιωθεί σαν αμνησία για μία συγκεκριμένη περίοδο στη διάρκεια του γεγονότος. Τέλος υπάρχουν σταθερά συμπτώματα άγχους, όπως δυσκολίες στον ύπνο, υπερεπαγρύπνηση, δυσκολία στη συγκέντρωση, και αυξημένη ευερεθιστότητα (Γιωτάκος, 2008).

Πόσο συχνά συμβαίνει η μετατραυματική διαταραχή;

Η μετατραυματική από στρες διαταραχή μπορεί να προσβάλλει μέχρι και το 30% των θυμάτων μιας φυσικής καταστροφής. Μελέτες σε άτομα που βρέθηκαν σε κίνδυνο έδειξαν επικράτηση που κυμαίνεται από 3% έως 58%. Η συχνότητα στο γενικό πληθυσμό κυμαίνεται από 1% έως 34%. Μία κοινοτική έρευνα σε νέους ενήλικες έδειξε ότι η δια βίου επικράτηση είναι 9,2%, με 11,3% για τις γυναίκες και 6% για τους άνδρες (Γιωτάκος, 2008).

Η φύση του τραύματος που προδιαθέτει τη διαταραχή διαφέρει επίσης μεταξύ των φύλων. Το πρωτεύον τραύμα για τους άνδρες ήταν η μάχη και η προσωπική μαρτυρία του θανάτου κάποιου, ενώ στις γυναίκες η σωματικού τύπου επίθεση ή απειλή αφορούσε περισσότερες από τις μισές περιπτώσεις τραυματικής εμπειρίας (Γιωτάκος, 2008).

Μακροχρόνιες ψυχολογικές συνέπειες φυσικών καταστροφών

Οι ασθενείς με μετατραυματική από στρες διαταραχή παρουσιάζουν σημαντικές δυσκολίες στην κοινωνική λειτουργικότητα, στην εργασία και στις διαπροσωπικές σχέσεις. Η μακροχρόνια ανικανότητα των ασθενών σχετίζεται περισσότερο με τα καταθλιπτικά συμπτώματα που παρουσιάζονται (Μπεργιαννάκη, 2007).

Θεραπεία του ψυχικού τραύματος

Η θεραπεία της μετατραυματικής από στρες διαταραχής στη γενική κλινική πράξη περιέχει συνήθως συνδυασμό φαρμακοθεραπείας, υποστηρικτικής ψυχοθεραπείας, γνωσιακής-συμπεριφορικής θεραπείας και ψυχοεκπαίδευση, αν και μπορεί να χρησιμοποιηθούν εξειδικευμένες θεραπείες για ειδικούς πληθυσμούς που είναι θύματα κάποιου ειδικού τραύματος(Μπεργιαννάκη , 2007)

2.12 ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ STRESS ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

Σύμφωνα με τον Adshear (2000), το στρες και η ψυχική ανασυγκρότηση επιτυγχάνεται ως εξής:

1. Αποκατάσταση ομαλής οικογενειακής ζωής
2. Σαφείς οδηγίες και λύσεις στα μελλοντικά προβλήματα, χωρίς επιθετικό λεξιλόγιο, ύφος και αντιπαραθέσεις
3. Αποφυγή εντάσεων και απαιτητικών κουραστικών δραστηριοτήτων
4. Υποστήριξη και οικονομική βοήθεια που δεν δημιουργεί νέο στρες ή εξάρτηση ,
5. Υποστήριξη για προσαρμογή στο νέο περιβάλλον

Στην υποστήριξη δεν έχουν σημασία, μόνο και βασικά, τα υλικά αγαθά, οι χρηματικές και άλλες παρόμοιες υποστηρίξεις αλλά η ανθρώπινη προσέγγιση και η ψυχοκοινωνική οργάνωση της αντιμετώπισης των αναγκών που δημιουργούνται από την καταστροφή (Μπεργιαννάκη, 2007).

Αυτοί είναι οι πρωταρχικοί παράγοντες στην μείωση των αρνητικών συνεπειών και την αποκατάσταση της ομαλής λειτουργίας, όπως τονίζει και η Μπεργιαννάκη (2007).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κοινωνική εργασία ανήκει στις κοινωνικές επιστήμες. Οι ρίζες της ανάγονται στη ιουδαϊκή και την χριστιανική θρησκεία και παράδοση, στη φιλανθρωπία και στην αγαθοεργία. Εκπορεύτηκε από την ανάγκη αντιμετώπισης προβλημάτων επιβίωσης που αντιμετώπιζαν άτομα και ομάδες εξαιτίας περιστασιακών ή μόνιμων γεγονότων στις συνθήκες της ζωής τους (πόλεμοι, οικολογικές καταστροφές, αστικοποίηση και εκβιομηχάνιση), (Καλλινικάκη,1998).

Τα πρώτα ίχνη της κοινωνικής εργασίας ανιχνεύονται στους αποκαλούμενους *Νόμους της Φτώχειας* που είχαν θεσπιστεί στην Αγγλία την περίοδο 1601 και 1834. σύμφωνα με αυτούς τους νόμους οι φτωχοί ήταν υποχρεωμένοι να εργάζονται , ενώ όσοι επαιτούσαν οδηγούνταν στα αναμορφωτήρια.

Προπομποί των κοινωνικών εργατών ήταν οι *Φιλικόι Επισκέπτες* . Επρόκειτο για γυναίκες της μεσαίας τάξης της Αγγλίας οι οποίες στις αρχές του 1800 επισκέπτονταν και προσέφεραν εθελοντικά υλική βοήθεια στις άπορες οικογένειες. Το 1840 , οι γυναίκες αυτές δημιούργησαν οργανώσεις για την αντιμετώπιση της φτώχειας και το 1870,δημιούργησαν τις φιλανθρωπικές οργανώσεις (Brieland,1995) .

Σύμφωνα με τον Watson (1922), οι φιλικοί επισκέπτες αφού αρχικά ερευνούσαν τις ανάγκες των ατόμων και των οικογενειών διέπρατταν το εξής έργο:

- Πρόσφεραν οικονομική ενίσχυση
- Βοηθούσαν εκείνους που δεν ήταν σε θέση να βρουν εργασία.

Σύμφωνα με τους Pumphrey & Pumphrey (1961) οι φιλικοί επισκέπτες :

- Επισκέπτονταν τις άπορες οικογένειες
- Καθοδηγούσαν τις άπορες οικογένειες
- Προέτρεπαν να αναλάβουν τις ευθύνες τους
- Να εργαστούν
- Να εκπαιδεύσουν τα παιδιά τους
- Να διαχειριστούν το εισόδημα της οικογένειας τους.

Το 1897 η Mary Richmond, πρότεινε το πρώτο πρόγραμμα εκπαίδευσης στις εφαρμογές φιλανθρωπίας . Το 1898 , ιδρύθηκε η Σχολή Φιλανθρωπίας της Νέας Υόρκης, με ένα καλοκαιρινό πρόγραμμα έξι εβδομάδων που είχε την επωνυμία Summer School of Philanthropy. Το πρώτο αυτό πρόγραμμα πολύ γρήγορα εμπλουτίστηκε και η φοίτηση άρχισε να διαρκεί ένα ακαδημαϊκό έτος, ενώ από το 1910 το πρόγραμμα έγινε διετές (Popple,1995).

Το 1900 , τους φιλικούς επισκέπτες αντικατέστησε αμειβόμενο προσωπικό.

Από τις σημαντικότερες κινήσεις ήταν Κίνηση Κοινωνικής Αποκατάστασης όπου εισήγαγε μια νέα δομή στέγασης, σίτισης και υποστήριξης. Στόχος της κίνησης ήταν η δημιουργία ευκαιριών και ομαδική ψυχαγωγία καθώς επίσης και παροχή βοήθειας στους ανθρώπους προκειμένου να βρουν και να διατηρήσουν μια εργασία.(Shulman,1991).

Το 1902 η Εταιρία Οργάνωσης Φιλανθρωπίας του Λονδίνου αναγνώρισε την ανάγκη για συστηματική εκπαίδευση των μελών της όσον αφορά τα μέσα άσκησης φιλανθρωπίας. Για αυτό το λόγο στράφηκε στα πανεπιστήμια της πόλης και πέτυχε την δημιουργία των πρώτων προγραμμάτων εκπαίδευσης.

Η αναγνωρισμένη άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας ως επάγγελμα παρουσιάστηκε στους εξής τομείς:

- Το 1905, η κοινωνική εργασία σε υπηρεσίες υγείας εισήχθη για πρώτη φορά στο Γενικό Νοσοκομείο της Μασαχουσέτης στη Βοστώνη από τον ιατρό C.CABOT(Καλλινικάκη, 1998).
- Το 1904 , η κοινωνική εργασία εισήχθη στο τομέα της Ψυχιατρικής από τον ψυχίατρο Adolf Meyer.
- Το 1900, άρχισε να αναπτύσσεται ο τομέας της προστασίας του παιδιού και της οικογένειας.
- Δάσκαλοι των Κέντρων Αποκατάστασης έδωσαν το έναυσμα για την ανάπτυξη του τομέα της σχολικής κοινωνικής εργασίας. Το 1906, τα δημόσια σχολεία προσέλαβαν κοινωνικούς λειτουργούς που ανέλαβαν την σύνδεση του σχολείου με το κοινωνικό περιβάλλον των μαθητών (Popple,1995).

Από τις αρχές του 1950 , τα Ηνωμένα Έθνη εγκαινίασαν προγράμματα που αποβλέπουν στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής στους τομείς πρόνοιας , κατοικίας , υγείας , παιδείας , με την ενεργό συμμετοχή και κινητοποίηση της τοπικής κοινότητας. Στη δεκαετία του 1960 τόσο στις ΗΠΑ όσο και στις Δυτικές χώρες της Ευρώπης η τοπική κοινότητα αγωνίζεται για :

- Τον εκδημοκρατισμό της κοινωνίας
- Την διεκδίκηση δικαιωμάτων
- Την άσκηση Κοινωνικής πολιτικής(Καλλινικάκη , 1998).

3.2 ΑΡΧΕΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κοινοτική εργασία είναι μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση που αποσκοπεί σε δύο βασικά μέρη: στην ανθρώπινη ευημερία και την κοινωνική ανάπτυξη παράλληλα με την κοινωνική δικαιοσύνη. Οι παρεμβάσεις και τα προγράμματα που χρησιμοποιούνται έχουν ως απώτερο σκοπό την κάλυψη των ανθρώπινων αναγκών και χρησιμοποιώντας κάποιες από τις κάτωθι ανθρωποκεντρικές αρχές(Σταθόπουλος, 2000) :

- Η αναγνώριση της ιδιοσυστασίας της προσωπικότητας του κάθε ανθρώπου και της ικανότητας του να αλλάζει τον κόσμο γύρω του και να βελτιώνει τις συνθήκες διαβίωσης του όταν βρεθεί στο κατάλληλο περιβάλλον.
- Η πίστη στην δυνατότητα των ανθρώπων να δρουν, να συνεργάζονται και να δημιουργούν υγιή περιβάλλοντα.
- Η αρχή της κοινωνικής δικαιοσύνης και της υπεράσπισης των δικαιωμάτων των ευάλωτων και στερημένων κοινωνικών ομάδων.
- Ο σεβασμός του ναξιακού συστήματος της κάθε κοινότητας και η αποδοχή των αρχών της πολυπολιτισμικότητας , του αλληλοσεβασμού και της αλληλοαναγνώρισης των διάφορων πολιτισμικών οντοτήτων και ομάδων.

- Η αποδοχή της αξίας της συμμετοχής των πολιτών και της κοινωνικής αλληλεγγύης.
- Η πίστη στη βιώσιμη ανάπτυξη που σέβεται το περιβάλλον και το μέλλον.

3.3. ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΑ

Σε επίπεδο πρακτικής ο επαγγελματίας πρέπει να καταρτίζεται από ορισμένες δεξιότητες και κυρίως γνώση καθώς και να αναπτύσσει ακόμη περισσότερο τις ικανότητες και δυνατότητές του (Καλλινικάκη,1998).

Οι δεξιότητες που οφείλει να διαθέτει ο επαγγελματίας που εργάζεται με κοινότητες επιβάλλεται να είναι:

1. Επικοινωνία με άτομα, ομάδες και οργανώσεις
2. Ενίσχυση του κοινοτικού προφίλ
3. Εκτίμηση των κοινοτικών πηγών και των αναγκών (μέσω ποικίλων εργαλείων)
4. Ανάπτυξη μιας στρατηγικής ανάλυσης και σχεδίασης σκοπών , αντικειμένων και στόχων
5. Διευκόλυνση της δημιουργίας ομάδων και υποστήριξη της αποτελεσματικής ανάπτυξής τους
6. Διευθέτηση των συγκρούσεων μέσα και ανάμεσα στις ομάδες και τους οργανισμούς
7. Συνεργασία και διαπραγμάτευση με οργανώσεις και επαγγελματίες κοινωνικών υπηρεσιών
8. Αποτελεσματική σύνδεση των σχεδιαστών με τους εφαρμοστές πολιτικής ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο

9. Γραπτή και προφορική επικοινωνία με άτομα και ομάδες
10. Εργασία με άτομα και συμβουλευτική βοήθεια
11. Διαχείρισης πόρων, χρόνου , προσωπικού και προϋπολογισμού
12. Καταγραφή και αξιολόγηση διαδικασίας και αποτελεσματικής χρήσης των πηγών
13. Υποστήριξη ομάδων και οργανισμών για την εξασφάλιση πόρων
14. Ανάκληση των ομάδων και διευκόλυνση της αποτελεσματικής διάλυσής τους.
15. Ανάπτυξη , καταγραφή και αξιολόγηση των στρατηγικών παροχής ίσων ευκαιριών.

Σύμφωνα με την Καλλινικάκη(1998), διαπιστώνεται ότι ο Κοινωνικός Λειτουργός είτε απασχολείται σε κοινοτικό είτε σε ομαδικό είτε σε ατομικό επίπεδο, αναλαμβάνει σταθερούς ρόλους, οι οποίοι κατά την άσκηση του επαγγέλματος αλληλοδιαπλέκονται και εμφανίζονται ταυτόχρονα..

Για παράδειγμα και σύμφωνα με τις παραπάνω δεξιότητες ο κοινωνικός λειτουργός φαίνεται να έχει το ρόλο του **μεσολαβητή**, του **εκπροσώπου**, του **αξιολογητή**, του **εμπυχωτή**, του **συμβούλου**, του **κοινωνικού σχεδιαστή** /κοινωνικός λειτουργός **κοινωνικού σχεδιασμού** (Καλλινικάκη, 1998).

3.4 ΕΠΙΠΕΔΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στις σύγχρονες, σύνθετες κοινωνικές συνθήκες κρίνεται απαραίτητη η αλληλεπίδραση και των τριών επιπέδων εργασίας. Η κοινοτική εργασία περιλαμβάνει **τρία επίπεδα εργασίας** (Caluste Gulbenkian,1973):

Πρώτο, εργασία σε επίπεδο **γειτονιάς** (σημαίνει κινητοποίηση του πληθυσμού, με σκοπό την αντιμετώπιση κακών συνθηκών διαβίωσης, φτώχειας ανεργίας)

Δεύτερο, παρέμβαση σε επίπεδο **κοινοτικών υπηρεσιών ή αποκεντρωμένων κρατικών** υπηρεσιών (σημαίνει συντονισμός των δραστηριοτήτων όλων των δημόσιων και ιδιωτικών οργανώσεων που έχουν κοινό στόχο την παροχή υπηρεσιών σε όλο το πληθυσμό)

Τρίτο, εργασία σε **περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο** (σκοπός είναι η διαμόρφωση κοινωνικής πολιτικής με απώτερο στόχο την αντιμετώπιση σοβαρών προβλημάτων δημόσιας υγείας, ρύπανσης κλπ.)

Σύμφωνα με τον Σταθόπουλο(2000), Υπάρχουν διάφορες ταξινομήσεις των κατευθύνσεων της κοινοτικής εργασίας. Με βάση τον προσανατολισμό των πρακτικών διακρίνουμε δύο προσεγγίσεις :

Α. Η επαγγελματική ή η τεχνοκρατική

Εστιάζεται στην ανάπτυξη της τεχνογνωσίας και της αυτοβοήθειας των ατόμων, στην βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των κοινοτικών παρεμβάσεων. Δίνει έμφαση στη συστηματική εκπαίδευση των κοινωνικών λειτουργών με στόχο την

ανάπτυξη επαγγελματικού ήθους. (επίσης : προαγωγή ατομικής βοήθειας και εθελοντισμού)(Σταθόπουλος, 2000).

B. Η ριζοσπαστική

Αναπτύχθηκε υπό την επίδραση νεομαρξιστικών, φεμινιστικών, αντιρατσιστικών προσεγγίσεων. Τονίζει τη συμβολή της κοινοτικής εργασίας στο μετασχηματισμό των υφιστάμενων κοινωνικών σχέσεων μέσα από τη δράση με τις στερημένες κοινωνικές ομάδες, οι οποίες καλούνται να συνειδητοποιήσουν τους λόγους που προκαλούν τα προβλήματά τους, να αμφισβητήσουν τις πηγές καταπίεσης τους και να αναπτύξουν εναλλακτικές μορφές δράσεις ενάντια στις ταξικές ανισότητες , στις φυλετικές διακρίσεις και στη σεξιστική καταπίεση (Σταθόπουλος,2000).

Ανάλογα με το **είδος** και τη **φύση** της κοινοτικής εργασίας αναγνωρίζονται δύο μέθοδοι παρέμβασης:

1. αφορά τις μη κατευθυντικές προσεγγίσεις. Σε αυτές οι αποφάσεις και οι δράσεις λαμβάνουν χώρα με την ενεργητική συμμετοχή των μελών των ομάδων και χαρακτηρίζονται από τη διάθεση αυτοκαθορισμού τους. Η μέθοδος αυτή έχει δημοκρατικό και συμμετοχικό χαρακτήρα (Σταθόπουλος,2000)
2. Η δεύτερη έχει να κάνει με την κατευθυντική προσέγγιση. Σ' αυτήν οι βασικές αποφάσεις λαμβάνονται από επίσημες ομάδες, συμβούλια και προγράμματα. Ο ρόλος των κρατικών υπηρεσιών και των κοινωνικών λειτουργιών θεωρείται καθοριστικός στις παρεμβατικές πρακτικές και η συμμετοχική δράση περιορίζεται

στο πλαίσιο των επιτροπών στο εσωτερικό επίσημων ομάδων
(Σταθόπουλος,2000).

3.5 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1. Στρατηγική της αυτοβοήθειας

Ο Λιτρέλ(1980) ορίζει την στρατηγική της αυτοβοήθειας ως «*μια διαδικασία η οποία υποθέτει ότι οι άνθρωποι μπορούν να συγκεντρωθούν όλοι μαζί , να εξετάσουν τα προβλήματά τους , να σχεδιάσουν στρατηγικές που να ασχολούνται με τα διάφορα τμήματα του χώρου τους και να εφαρμόσουν σχέδια για βελτίωση*».

Συνεπώς η φιλοσοφία έγκειται στο γεγονός ότι οι κάτοικοι των τοπικών κοινοτήτων έχουν όχι μόνο το αναφαίρετο δικαίωμα , αλλά και μπορούν με συλλογικές προσπάθειες και με ελάχιστη ή καθόλου εξωκοινοτική βοήθεια, να προσδιορίσουν τα προβλήματά τους , να σχεδιάσουν τον τρόπο επίλυσης και να θέσουν αυτά τα σχέδια σε εφαρμογή (Σταθόπουλος ,2000).

Επομένως, οι διαδικασίες επίλυσης των προβλημάτων και η αποκατάσταση της κοινωνικής ισορροπίας έγκειται στα χέρια των πολιτών και της μεταξύ τους συνεργασίας.

Σύμφωνα με τον Λιτρέλ (1980) , είναι δύσκολο να συζητάς για την ιδέα της δημοκρατικής αυτοβοήθειας παρά να την εφαρμόζεις στην πράξη. Όλοι οι άνθρωποι έχουν προσωπικές εμπειρίες σχετικά με το πόσο δύσκολο είναι να φτάσουν σε κοινά αποδεκτές αποφάσεις ή προτάσεις όταν στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων συμμετέχει ένας μεγάλος αριθμός ατόμων.

Ακόμα και σε μια παρέμβαση σε έναν μικρό κοινωνικό χώρο δημιουργούνται προβλήματα αφενός επειδή οι στόχοι του στελέχους

της κοινοτικής ανάπτυξης μπορεί να έρχεται σε αντίθεση με τους στόχους των ανθρώπων της κοινότητας και αφετέρου τα στελέχη της κοινοτικής ανάπτυξης μπορεί να εργάζονται για τη βελτίωση της θέσης των κατοίκων αλλά ο όρος βελτίωση είναι πολύ γενικός και ασαφής όρος (Σταθόπουλος,2000).

Συγγενείς έννοιες με την **κοινωνική ανάπτυξη** είναι:

- Η αυτονομία των δομικών κοινοτήτων
- Η στρατηγική της αυτοβοήθειας δεν είναι πλέον μια αυτοδύναμη διαδικασία
- Η αντίληψη για την ομοιογένεια στις κοινότητες είναι ολοένα περισσότερο ανακριβής
- Η μικρή συμμετοχή στα προγράμματα κοινωνικής ανάπτυξης δεν οφείλεται αποκλειστικά στην έλλειψη ενδιαφέροντος από τους πολίτες.
- Η διαδικασία λήψης των αποφάσεων δεν είναι ανοιχτή
- Όταν οι άνθρωποι αποφασίζουν να οργανωθούν συλλογικά η διαδικασία λήψης των αποφάσεων δεν είναι πάντα εύκολη (Σταθόπουλος,2000)

Σύμφωνα με τον Khinduka (1969), η στρατηγική της αυτοβοήθειας παρουσιάζει τις εξής αδυναμίες:

- Υπερβολική έμφαση στην συμμετοχή των πολιτών

- Η εθελοντική συμμετοχή δεν είναι πάντα απαραίτητη για πολιτισμική αλλαγή.
 - Δίνεται έμφαση στον τοπικισμό.
 - Δίνεται έμφαση στη δημιουργία θεσμικών αλλαγών μέσα από αλλαγές στις στάσεις και στις αξίες των ανθρώπων.
- Ø Τα επιχειρήματα ενάντια της στρατηγικής αυτής συνοψίζονται στα εξής σημεία:
- Αξίες, πεποιθήσεις , φιλοδοξίες των ανθρώπων
 - Η κοινωνική ανάπτυξη έδωσε έμφαση στην εισαγωγή της κοινωνικής αλλαγής με έναν βραδύ ρυθμό
 - Επιμονή στην αρχή της ομοφωνίας
 - Ενδιαφέρον να αυξήσει τα συναισθήματα δεσμών
 - Η τοπική ανάπτυξη δεν συμβαδίζει πάντοτε με την εθνική ανάπτυξη (Σταθόπουλος,2000)

2)Στρατηγική της τεχνικής βοήθειας

Σύμφωνα με τον Γκαμ Φίσερ (1980), η στρατηγική της τεχνικής βοήθειας *«είναι μια στρατηγική που έχει στόχο να βοηθήσει τις κοινότητες να προσδιορίσουν τα προβλήματά τους , τις ανάγκες τους και τις δυνατές λύσεις ενώ επιτρέπει κάποιο βαθμό αυτονομίας στον καθορισμό και στον τρόπο επίλυσης προβλημάτων»*.

Η στρατηγική της τεχνικής βοήθειας βασίζεται στις εξής προϋποθέσεις: α) Να υπάρχει γνωστικό χάσμα, β) να υπάρχει κάποιος που αποφασίζει ότι ο πιθανός αποδέκτης χρειάζεται βοήθεια, γ) να υπάρχει κλίμα που επιτρέπει τη δημιουργία σχέσης δότη και αποδέκτη, δ) κάποιος που να χορηγεί βοήθεια και κάποιος την αποδέχεται (Σταθόπουλος, 2000).

3.6 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Ο Σταθόπουλος (2000), υποστηρίζει ότι η κοινοτική εργασία είναι μία από τις πέντε διαφορετικές και σημαντικές προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση προβλημάτων στην κοινότητα. Οι στρατηγικές ,που θα ακολουθήσουν παρακάτω, ενώ έχουν κοινά σημεία ,διαφοροποιούνται όμως ως προς τους **στόχους** τους, τις **μεθόδους** που χρησιμοποιούν και τα **κοινωνικά προβλήματα** με τα οποία ασχολούνται. Αναλυτικότερα:

1. Κοινοτική δράση

Είναι η στρατηγική εκείνη που αφορά την κινητοποίηση και την οργάνωση των κατοίκων σε ομάδες, με σκοπό την διεκδίκηση κοινωνικών δικαιωμάτων, οικονομικών πόρων και την ανακατανομή κοινωνική δύναμης για την προστασία των συμφερόντων της ομάδας (Σταθόπουλος,2000).

Κατά κύριο λόγο στοχεύει στην ανάπτυξη ενός πνεύματος συλλογικής δράσης μεταξύ του πληθυσμού για την αντιμετώπιση καταστάσεων που επηρεάζουν δυσμενώς την κοινότητα ή επιμέρους ομάδες της (Σταθόπουλος, 2000).

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιεί ως στρατηγική είναι: **η αντιπαράθεση, η παθητική αντίσταση και οι καταλήψεις.**

Ο Dunham (1958) , υποστηρίζει ότι κύριο χαρακτηριστικό της κοινοτικής δράση είναι η προσπάθεια να επιφέρουμε μια αλλαγή ή να εμποδίσουμε μια επερχόμενη αλλαγή όταν αυτή δεν είναι αποδεκτή από τους διοργανωτές της κοινοτικής δράσης.

Συμπερασματικά, η κοινοτική δράση αυτού του τύπου είναι αμυντική που έχει σαν σκοπό την υπεράσπιση των κεκτημένων δικαιωμάτων. Ανεξάρτητα αν θεωρείται αμυντική ή επιθετική μορφή της δράσης, στόχος της είναι πρόσωπο ή μια ομάδα να αποκτήσουν την απαραίτητη δύναμη (νομική, ηθική, κοινωνική, οικονομική) για την επίτευξη μιας ουσιαστικής αλλαγής (Σταθόπουλος, 2000).

2. Κοινοτική ανάπτυξη

Είναι η στρατηγική παρέμβασης για την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων (Σταθόπουλος, 2000). Στόχος της κοινοτικής ανάπτυξης είναι να δημιουργήσει εκείνες τις προϋποθέσεις ώστε μια κοινότητα να μπορεί:

- Να επιτύχει την μέγιστη δυνατή ισορροπία μεταξύ των αναγκών του πληθυσμού και των διαθέσιμων πόρων.
- Να συμβάλλει ώστε τα άτομα και οι ομάδες της κοινότητας να μπορούν να συμμετέχουν στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό.
- Να κάνει το περιβάλλον της κοινότητας ικανοποιητικό για τα άτομα όσο και για τις διάφορες ομάδες του πληθυσμού.

Στόχος είναι η κοινωνική και η οικονομική ανάπτυξη μέσα από την δημιουργία και την εφαρμογή προγραμμάτων (Σταθόπουλος, 2000).

ΘΕΩΡΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ:

Οι παραδοσιακές κοινωνίες για να αναπτυχθούν έπρεπε να υιοθετήσουν μια οικονομία της ελεύθερης αγοράς και να εγκαταστήσουν πολιτικοκοινωνικούς θεσμούς διοίκησης όμοιους με εκείνους των ανεπτυγμένων κοινωνιών των δυτικών χωρών (Σταθόπουλος, 2000).

ΘΕΩΡΙΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ PAYNE (2000):

Οι υποανάπτυκτες χώρες εξαρτώνται για το εμπόριο και τις επενδύσεις από έναν πυρήνα βιομηχανοποιημένων κρατών. Ο πυρήνας διατηρούσε όρους συναλλαγών που τον συνέφεραν.

Οι προσπάθειες για ανάπτυξη πρέπει να εστιαστούν στο τοπικό επίπεδο και να στηριχθούν στις πολιτισμικές αξίες κάθε κοινωνίας. Η κοινωνική ανάπτυξη πρέπει να αποβλέπει σε μια αναδιανομή εθνικού προϊόντος προς όφελος των οικονομικά αδύνατων ομάδων του πληθυσμού.

Ο θεμελιωτής της σύγχρονης επιστήμης της κοινωνικής πολιτικής ήταν ο Titmuss και υποστήριξε ότι οι κοινωνίες αναπτύσσονται κοινωνικά. Επισήμανε ότι η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται (Σταθόπουλος, 2000)

Ο Midgley(1955) ανέφερε, «η κοινωνική ανάπτυξη είναι συνυφασμένη με την κοινωνική αλλαγή ,με στόχο την προώθηση της ευημερίας του συνόλου του πληθυσμού σε συνάρτηση με μια δυναμική πορεία οικονομικής ανάπτυξης » .

Ο Midgley(1955) πρότεινε μια προσέγγιση στην κοινωνική ανάπτυξη που αποσκοπούσε στην κινητοποίηση των κοινωνικών θεσμών,

συμπεριλαμβανομένης της αγοράς, του κράτους και των κοινωνικών οργανώσεων με στόχο την προώθηση της ευημερίας του λαού (Payne).

Ο Warren(1976) επεσήμανε τις δυσκολίες και τους περιορισμούς της τοπικής κοινότητας στην άσκηση πίεσης προς την κεντρική κυβέρνηση.

Ο Σταθόπουλος (2000) αναφέρει: «η χρησιμοποίηση μεθόδων σύγκρουσης και αντιπαράθεσης στο πλαίσιο της στρατηγικής της κοινοτικής ανάπτυξης προκειμένου να ασκηθεί πίεση σε κρατικές ή άλλες οργανώσεις για την χρηματοδότηση προγραμμάτων που θα ενισχύουν συγκεκριμένες ομάδες ή κατηγορίες κατοίκων μιας περιοχής».

3. Κοινοτική οργάνωση

Έχει ταυτιστεί με την επίλυση προβλημάτων στον τομέα της κοινωνική πρόνοιας. Επικράτησε να αναφέρεται ως κοινωνική εργασία με κοινότητα (Σταθόπουλος,2000).

Ο Dunham (1958) , ορίζει την κοινωνική οργάνωση , ως μια διαδικασία για την εξισορρόπηση των κοινωνικών αναγκών πόρων για την αντιμετώπιση αναγκών σε μια γεωγραφική περιοχή ή σε ένα τομέα κοινωνικό- προνοιακών υπηρεσιών. Κύριος ρόλος είναι η προοδευτική αμοιβαία προσαρμογή των κοινωνικών αναγκών και των δαπανών που απαιτούνται για την αντιμετώπισή τους.

Ως διαδικασία παρέμβασης στηρίζεται σε δημοκρατικές αξίες και στις αρχές του σεβασμού στην ανθρώπινη προσωπικότητα , του δικαιώματος συμμετοχής των κατοίκων στην επίλυση των προβλημάτων

και στις δημοκρατικές διαδικασίες για την λήψη και την εφαρμογή των αποφάσεων.

Συνοψίζοντας ,ο συντονισμός αυτός αποσκοπεί στην πληρέστερη παροχή υπηρεσιών στους πολίτες αλλά και στην ορθολογική χρήση και συνεπώς στην καλύτερη αξιοποίηση των οικονομικών και άλλων πόρων για τη κάλυψη υπηρεσιών πρόνοιας σε μια κοινότητα (Σταθόπουλος, 2000).

4. Κοινωνικός σχεδιασμός

Σύμφωνα με τον Ιατρίδη (2005), ο κοινωνικός σχεδιασμός στοχεύει στην πρόβλεψη μελλοντικών γεγονότων και αποσκοπεί στην μεθόδευση και πραγματοποίηση επιθυμητών στόχων κοινοτικής ανάπτυξης και αλλαγής. Είναι μέσο για την διαμόρφωση και την υλοποίηση κοινωνικής πολιτικής.

Είναι μια διαδικασία ενεργοποίησης και δημοκρατικής συμμετοχής του πληθυσμού για την επίτευξη επιθυμητών στόχων κοινωνικής ευημερίας, κοινωνικής δικαιοσύνης και ανακατανομής του εθνικού εισοδήματος (Ιατρίδης, 2005).

Περιλαμβάνει την χρησιμοποίηση επιτόπιων ερευνών για την καταγραφή και ιεράρχηση κοινωνικών αναγκών , τη δημιουργία υπηρεσιών για την αντιμετώπισή τους και την αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών (Ιατρίδης, 2005).

5. Αποκέντρωση υπηρεσιών

Η αποκέντρωση των υπηρεσιών είναι διττής σημασίας. Αναφέρεται αφενός στην ανακατανομή εξουσίας και αρμοδιοτήτων από την κεντρική κυβέρνηση στην τοπική αυτοδιοίκηση και αφετέρου στην παροχή υπηρεσιών και σε μεγαλύτερη προσπελασιμότητα σε τοπικό επίπεδο (Σταθόπουλος, 2000).

Η στρατηγική της αποκέντρωσης άλλαξε την δομή και την μορφή των υπηρεσιών. Για την αντιμετώπιση πολυμερών κοινωνικών προβλημάτων δημιουργήθηκαν διεπιστημονικές ομάδες που είχαν την ευθύνη για την παροχή υπηρεσιών σε μια μικρή σχετικά σε γεωγραφική έκταση περιοχή (Σταθόπουλος, 2000).

3.7 ΟΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΙ ΡΟΛΟΙ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Η Καλλινικάκη (1998) αναφέρει «ο κοινωνικός λειτουργός κατά την άσκηση επαγγέλματός του αναπτύσσει έναν ή και περισσότερους ρόλους. Οι ρόλοι που διαδραματίζει ένας κοινωνικός λειτουργός αποκαλύπτουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των επαγγελματικών δεξιοτήτων και των προσόντων του» .

Σε καταστάσεις ΕΑ ,παρατηρείται ένα εύρος ρόλων, που ο κοινωνικός λειτουργός οφείλει να επιτελέσει κατά τη διάρκεια της εμπλοκής του σε ανάλογη περίσταση.

Αρχικά, ένας καίριος ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι η ικανότητά του για επικοινωνία και μεσολάβηση. Ο κοινωνικός λειτουργός μεσολαβεί μεταξύ των πληγέντων και των αρμόδιων φορέων προκειμένου να καθοδηγήσει τα άτομα της κοινότητας να αξιοποιήσουν τις παροχές των υπηρεσιών (Καλλινικάκη, 1998)

Σε μια πιθανή κατάσταση ΕΑ, όπου τα ανθρώπινα δικαιώματα εύκολα μπορούν να καταπατηθούν, αρμοδιότητα του κοινωνικού λειτουργού είναι να επέμβει, να υπερασπιστεί τα δικαιώματά τους καθώς και να διασφαλίσει το συμφέρον τους (www.skle.gr)

Ένας σημαντικός παράγοντας για την ομαλή λειτουργία του παρεχόμενου έργου είναι η συστηματική αξιολόγηση εκ μέρους του κοινωνικού λειτουργού. Βέβαια απαραίτητο συστατικό της επιτυχημένης αξιολόγησης είναι η συλλογή πληροφοριών. Τέλος ως αξιολογητής είναι ικανός να ιεραρχεί τα προβλήματα αλλά και να ερμηνεύει συμπεριφορές και αντιδράσεις (Καλλινικάκη, 1998)

Ένας άλλος σημαντικός ρόλος που καθορίζει την εργασία του ,είναι αυτός του εμπνευστή. Σε μια δύσκολη και πολυσύνθετη κατάσταση όπως αυτή της κρίσης ο κοινωνικός λειτουργός καλείται να ενθαρρύνει τα άτομα, να ενδυναμώσει τη δυναμική τους και να τους προτρέψει να εμπλακούν και να συμμετάσχουν στην αντιμετώπιση των συνεπειών. Φυσικά, για να καταστεί αντάξιος των προσδοκιών των αποδεκτών, είναι απαραίτητες οι ανεπτυγμένες οργανωτικές ικανότητες (Καλλινικάκη, 1998).

Όταν ο κοινωνικός λειτουργός κληθεί να δραστηριοποιηθεί σε μια διαεπαγγελματική ομάδα θα πρέπει να στοχεύει στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων όλης της ομάδας για τη λύση των προβλημάτων επικοινωνίας, συνεργασίας αλλά και των συγκρούσεων. Μέσα από τη συμβουλευτική του ικανότητα ενθαρρύνει τους πληγέντες να επιλέξουν τον αποδοτικότερο τρόπο επίλυσης των προβλημάτων που ανακύπτουν (www.skle.gr)

Τέλος, μέσα από τις θεωρίες ,τα μοντέλα και τις αρχές της Κοινωνικής Εργασίας, ο κοινωνικός λειτουργός είναι εφοδιασμένος με τα κατάλληλα προσόντα ώστε να εφαρμόσει μεθόδους σχεδιασμού, μελέτης ,επιλογής κατάλληλων ενεργειών και εξασφάλιση –υλοποίηση απαιτούμενων πόρων με στόχο την επαρκή κάλυψη των αναγκών (www.skle.gr)

Δεν πρέπει να παραβλεφθεί το γεγονός ότι ο κοινωνικός λειτουργός εργάζεται για το όφελος της κοινότητας σε μία πιθανή καταστροφή και σε δεύτερο χρόνο. Συγκεκριμένα μακροπρόθεσμα και αφού καλυφθούν οι βασικές ανάγκες και εφόσον επιλυθούν τα άμεσα προβλήματα, ο κοινωνικός λειτουργός στοχεύει στην βελτίωση της ικανότητας των

πληγέντων να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα τους , συνδράμοντας τους να βοηθούν τους εαυτούς και ταυτόχρονα να αποκαθιστούν το αίσθημα της ασφάλειας. Επομένως στο δεύτερο αυτό επίπεδο οι ρόλοι του κοινωνικού λειτουργού που εργάζεται για την αποκατάσταση μιας πληγείσας κοινότητας είναι οι εξής:

1. να παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες και ταυτόχρονα να διασφαλίζει το δίκαιο τρόπο εφαρμογής των κοινοτικών υπηρεσιών.
2. να εξασφαλίζει την δυνατότητα πρόσβασης σε όλους όσους έχουν πληγεί από τη καταστροφή.
3. να διενεργεί και να διοργανώνει ομαδικές συναντήσεις ώστε να συνδράμονται στην επίλυση κοινών προβλημάτων. Με αυτό τον τρόπο προάγεται η αμοιβαία στήριξη μεταξύ των πληγέντων.
4. να αναπτύσσει επαφές με οργανώσεις και τις υπηρεσίες της κοινότητας καθώς και να υιοθετεί μεθόδους παραπομπής.
5. να ενημερώνει τις τοπικές αρχές και οργανώσεις για τις ανάγκες των πληγέντων.
6. να ενημερώνει τους ωφελούμενους για τους διαθέσιμους κοινοτικούς πόρους
7. να εντοπίζει τις οικογένειες που χρειάζονται ειδική βοήθεια αλλά και τα ευάλωτα μέλη της κοινότητας (Ζωγράφου, 2000)

Τέλος είναι σημαντικό να αναφερθεί πως ακόμα ένας βασικός στόχος του κοινωνικού λειτουργού είναι μέσα από την διανομή ενημερωτικών φυλλαδίων να ευαισθητοποιήσει την ευρύτερη κοινωνία.

3.7.1 Ο ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Σύμφωνα με την Καλλινικάκη (1998), ένας από τους πιο σημαντικούς ρόλους που ο κοινωνικός λειτουργός αναλαμβάνει είναι αυτός του «διευθυντή –διοικητικός». Ο ρόλος αυτός απαιτεί την αναζήτηση νέων πόρων , κατανομή των ήδη διαθέσιμων και δικτύωση με κοινωνικές υπηρεσίες.

Η δικτύωση έχει διττό ρόλο ,αφενός την κάλυψη βασικών αναγκών και αφετέρου την επίλυση τριτογενών κοινωνικών προβλημάτων (οικονομική ανασφάλεια, πένθος, χηρεία κτλ.).

Μια σωστή δικτύωση για να καλύψει πιο αποτελεσματικά τις ανάγκες , πρέπει κατά κόρον να βασίζεται στην πυραμίδα του Maslow. Η πυραμίδα είναι τονίζει την σημαντικότητα και ιεραρχεί όλες τις ανάγκες (Σταθόπουλος, 2005)

Η πυραμίδα του Maslow , διακρίνεται κατά προτεραιότητα σε πέντε επίπεδα:

1^ο επίπεδο: **Ανάγκη για βιολογική επιβίωση**

2^ο επίπεδο: **Ανάγκη για συναισθηματική ασφάλεια**

3^ο επίπεδο: **Ανάγκη για κοινωνική αναγνώριση**

4^ο επίπεδο: **Ανάγκη για αισθητική καλλιέργεια**

5^ο επίπεδο: **Ανάγκη για αυτοπραγμάτωση** (Σταθόπουλος,2005)

Σε μια φυσική καταστροφή ή κατάσταση έκτακτης ανάγκης , ο κοινωνικός λειτουργός επικεντρώνεται κυρίως στα πρώτα δύο στάδια. Το 1^ο επίπεδο περικλείει ανάγκες όπως τροφή , ενδυμασία , νερό, ύπνος κλπ, ενώ το 2^ο επίπεδο αναφέρεται στην ανάγκη για ανθρώπινη επαφή, υποστήριξη , ασφάλεια.

Προκειμένου να ικανοποιηθούν οι ανάγκες των δύο πρώτων επιπέδων , επιβάλλεται η κοινωνική δικτύωση και η συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού με Κοινωνικές Υπηρεσίες , Θεσμικούς Φορείς , Μ.Κ.Ο κτλ.

Κοινωνικές Υπηρεσίες

Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών(1970), οι κοινωνικές υπηρεσίες είναι τα μέσα και ο μηχανισμός για τη βοήθεια ατόμων, ομάδων και κοινοτήτων ώστε να βελτιώσουν τη θέση τους να προσαρμοστούν στην κοινωνική εξέλιξη και να συμμετέχουν στην ανάπτυξη της κοινωνίας .

Οι κοινωνικές υπηρεσίες μπορούν να προάγουν την ανάπτυξη ενθαρρύνοντας άτομα και ομάδες να συμμετέχουν στα διάφορα προγράμματα με στόχο τη βελτίωση της λειτουργικότητάς τους.

Ο Σταθόπουλος (2000) προσθέτει ότι ο κύριος αν όχι ο μοναδικός σκοπός των κοινωνικών υπηρεσιών είναι η ικανοποίηση των βασικών αναγκών του ανθρώπου. Οι ανάγκες θεωρούνται συλλογική ευθύνη.

Ο Σταθόπουλος (2005)αναφέρει επιγραμματικά τους στόχους των Κοινωνικών Υπηρεσιών: Α) διασφάλιση του εισοδήματος Β) προαγωγή

της υγείας, Γ) εκπαίδευση, Δ) διασφάλιση αξιοπρεπούς στέγης Ε) απασχόληση, ΣΤ) παροχή προσωπικών κοινωνικών υπηρεσιών .

Θεσμικοί Φορείς

Οι θεσμικοί Φορείς αποτελούν ένα δίκτυο ασφαλείας και εξασφαλίζουν έστω σε ελάχιστο επίπεδο την οικονομική διαβίωση μέσα από επιδόματα και άλλες μορφές προστασίας σε άτομα, οικογένειες, κοινότητες που στερούνται των αναγκαίων πόρων (Σταθόπουλος, 2005)

Η φροντίδα παρέχεται στο πλαίσιο διοικητικών και άλλων κανόνων που καθορίζονται από μια σχετική και ορισμένη νομοθεσία (Σταθόπουλος, 2005)

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Πρόκειται για οργανώσεις που κυρίως βασίζονται στον εθελοντισμό, χωρίς να εκλείπει η επαγγελματική ιδιότητα. Κινητήριο δύναμη των δράσεών τους είναι η ανιδιοτελής αγάπη προς το συνάνθρωπο. Χαρακτηρίζονται από την ευαισθησία τους για τις ανθρώπινες ανάγκες και γίνονται εναλλακτικοί φορείς κάλυψης, όταν οι θεσμικοί φορείς του κράτους αδυνατούν να ανταποκριθούν (Σταθόπουλος, 2005).

3.8 ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των συνεπειών των φυσικών καταστροφών έχουν οι εκάστοτε δράσεις που καλούνται οι αρμόδιοι φορείς να πραγματοποιήσουν προκειμένου να δοθεί σαφέστερα η προσέγγιση που θα ακολουθηθεί. Απώτερος στόχος των δράσεων είναι η ουσιαστική αντιμετώπιση των συνεπειών αφενός στο περιβάλλον και αφετέρου στον ανθρώπινο παράγοντα (Αντύπας, 2007).

Οι δράσεις συνοψίζονται στις ακόλουθες:

- Συγκέντρωση πληροφοριών για την έκταση της καταστροφής
- Προσδιορισμός των ευάλωτων μελών της κοινότητας και παροχή άμεσων λύσεων κάλυψης βασικών αναγκών(σίτιση στέγαση ρουχισμό κτλ.)
- Καταγραφή αναγκών των πληγέντων
- Προσδιορισμός έκτασης Υγειονομικών αναγκών
- Δημιουργία καταυλισμών ικανών να παρέχουν τις αναγκαίες προδιαγραφές στέγασης των πληγέντων
- Ευθύνη τήρησης κανόνων υγιεινής στους καταυλισμούς
- Έλεγχος της κατάστασης εντός των καταυλισμών
- Σίτιση πληγέντων
- Διάθεση κλινοσκεπασμάτων ή άλλου υλικού
- Αντιμετώπιση εκτάκτων περιστατικών με την βοήθεια έμπειρου προσωπικού για την αποτελεσματικότερη διεκπεραίωση των αναγκών
- Παροχή πρώτων βοηθειών

- Παροχή νοσηλευτικών παρεμβάσεων
- Διαχείριση φαρμακείου
- Αγωγή υγείας
- Διανομή έντυπου υλικού σε θέματα Αγωγής Υγείας
- Επιδημιολογική και νοσηλευτική έρευνα
- Δημόσια κινητοποίηση μέσω ΜΜΕ
- Καταγραφή της καταστροφής στο περιβάλλον
- Ανεύρεση άμεσων λύσεων αντιμετώπιση μιας ενδεχόμενης μετέπειτα καταστροφής.
- Κινητοποίηση εθελοντικής ομάδας (Αντύπας, 2007)

Κατά τη διάρκεια της αποκατάστασης, είναι επιτακτικό οι περισσότεροι πληγέντες να έχουν λάβει τη βασική πληροφόρηση σχετικά με τις πηγές που μπορούν να απευθυνθούν για τις πρακτικές και συναισθηματικές τους ανάγκες και σχετικά με τα συμπτώματα στρες καθώς και την αντιμετώπισή τους. Επίσης, θα πρέπει να έχουν επίσημες και ανεπίσημες ευκαιρίες να συζητήσουν τις τραυματικές τους εμπειρίες και τις συναισθηματικές τους αντιδράσεις.

Συχνό φαινόμενο της συμπτωματολογίας που προκύπτει από μία φυσική καταστροφή είναι αφενός η επαναβίωση του τραυματικού γεγονότος και αφετέρου η συναισθηματική δυσφορία που προκλήθηκε εξ αυτού (Μπεργιαννάκη, 2007).

Στην προσπάθεια αντιμετώπισης της κρίσης, επιστρατεύονται ειδικοί θεραπευτές και έμπειρο επιστημονικό προσωπικό με κλινικές ικανότητες που με τη σειρά τους μπορούν να βοηθήσουν τις γηγενείς ιατρικές και κοινωνικές υπηρεσίες στη συνεχή αναγνώριση ατόμων που βιώνουν προβλήματα, διαμέσου των συμβουλών κατά την εφαρμογή των

διαδικασιών εξέτασης και εκπαιδεύοντας κατάλληλα άτομα ή οργανισμούς στην εκτίμηση των μετατραυματικών συμπτωμάτων. (Μπεργιαννάκη, 2007)

Είναι ιδιαίτερα χρήσιμο να υπάρχει ως «οδηγός» κάποιες «**βασικές αρχές**» για την υποστήριξη των πληγέντων σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης ως άμεση παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών(Αντύπας, 2007):

1. Παροχή βασικών πραγμάτων που χρειάζονται για την επιβίωση και την άνεση (π.χ. υγρά, φαγητό, καταφύγιο, ρουχισμός, θέρμανση/ κλιματισμός).
2. Διατηρείται μια διαπροσωπική ζώνη ασφαλείας προστατεύοντας τον βασικό προσωπικό χώρο (π.χ. προσωπική ζωή, ησυχία)
3. Εντοπισμός άμεσων σωματικών προβλημάτων υγείας ή επιδείνωση προηγούμενων ασθενειών.
4. Βοήθεια στον εντοπισμό και στην επαλήθευση της προσωπικής ασφάλειας των αγαπημένων προσώπων ή φίλων που έχουν αποχωριστεί.
5. Επανασύνδεση των επιζώντων με τα αγαπημένα τους πρόσωπα, φίλους ή με άλλα έμπιστα πρόσωπα
6. Ενίσχυση των επιζώντων να κάνουν πρακτικά βήματα ώστε να συνεχίσουν την συνηθισμένη καθημερινή τους ζωή.
7. Ενίσχυση των επιζώντων ώστε να λύσουνε πειστικά και άμεσα προβλήματα που προκλήθηκαν από την καταστροφή (π.χ. απώλεια ενός λειτουργικού οχήματος)
8. Διευκόλυνση στην ανάκτηση των φυσιολογικών οικογενειακών, κοινοτικών, σχολικών και εργατικών ρόλων.

9.Υποστήριξη στους επιζώντες ώστε να μειώσουν την προβληματική ένταση, ανησυχία ή αποθάρρυνση σε επίπεδα λειτουργικότητας.

10.Ενίσχυση των γηγενών βοηθών των πληγέντων μέσω της συμβουλευτικής και τους εκπαιδύουμε σχετικά με τις αντιδράσεις στρες και τις τεχνικές διαχείρισης του στρες.

Ο σκοπός αυτών των δράσεων είναι να καταστήσει τα άτομα πάλι ικανά ώστε ν' αντιμετωπίσουν το τροποποιημένο περιβάλλον τους.

3.8.1 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΤΑΥΛΙΣΜΟΥ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

(Από το αρχείο των «Γιατρών Χωρίς Σύνορα»)

Φυσική καταστροφή είναι μια κατάσταση που επιφέρει μια ξαφνική και απροσδόκητη διαταραχή της ισορροπίας ανάμεσα στις ανάγκες ενός πληθυσμού και των προσφερόμενων αγαθών. Είναι δε μία κατάσταση επείγουσα και χρήζει άμεσης παρέμβασης .

Το χρονικό διάστημα ακριβώς μετά την επίδραση της φυσικής καταστροφής αποτελεί την πρώτη φάση παρέμβασης. Στο διάστημα αυτό η θνητότητα και η νοσηρότητα του πληγέντος πληθυσμού είναι σαφώς υψηλότερη από ότι ήταν πριν την καταστροφή .Βέβαια, αυτό εξαρτάται από την ένταση και το βαθμό εμφάνισης της καταστροφής

Συνεπώς τα σημεία στα οποία πρέπει να δοθεί βάση προκειμένου να ανακουφισθούν οι πληγέντες συνοψίζονται στα εξής:

α) Διερεύνηση: ομάδα εθελοντών διεκπεραιώνουν την καταγραφή της κατάστασης και των αναγκών ώστε να προγραμματισθεί η αποστολή. Στο στάδιο αυτό καταγράφονται επίσης οι υπάρχουσες δομές και με ποιο τρόπο μπορούν να λειτουργήσουν ώστε να συνεχίσουν να εξυπηρετούν κάποιες από τις ανάγκες. Χρειάζεται να δοθεί, σε αυτό το σημείο, ο χρόνος και η ευκαιρία στους πληγέντες να εκφράσουν τις ανάγκες τους αλλά και να συμμετέχουν ενεργά στην οργάνωση του νέου τρόπου ζωής . Η φάση της πρώτης καταγραφής πρέπει να ολοκληρωθεί σε διάστημα τριών ημερών.

β)Ανοσοποίηση: υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι συνθήκες διαβίωσης αλλά και συμβίωσης των καταυλιζομένων είναι τόσο άσχημες ώστε μεμονωμένα κρούσματα ασθενειών μπορούν να μετατραπούν σε θανατηφόρες επιδημίες. Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι αναγκαίο να αναπτυχθεί πρόγραμμα μαζικών εμβολιασμών, το οποίο κάθε φορά καθορίζεται από τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή και τον «πληθυσμό στόχο» .

γ) Διατροφή : η εξασφάλιση των καθημερινών αναγκών, αλλά και η πρόληψη ή σε ορισμένες περιπτώσεις η θεραπεία του υποσιτισμού είναι μία από τις άμεσες προτεραιότητες των εθελοντών της αποστολής. Περίπου 2100kcal είναι οι θερμιδικές ανάγκες κάθε ατόμου ημερησίως ενώ υπάρχουν περιπτώσεις που πρέπει να χορηγούνται και ειδικά συμπληρώματα όπως π.χ. βιταμινούχα σκευάσματα ή ασβέστιο.

δ) Παροχή ύδατος: από τις πρώτες κιόλας ώρες μετά την καταστροφή πρέπει να εξασφαλίζεται η κάλυψη των αναγκών του πληθυσμού σε νερό . Αρχικά υπολογίζεται ότι χρειάζονται 5 lt νερού ανά άτομο καθημερινά τα οποία είναι αρκετά ώστε να καλύψουν τις ανάγκες για πόση και την Παρασκευή φαγητού. Σταδιακά και αν συνυπολογισθούν οι ανάγκες για την ατομική καθαριότητα η ποσότητα του νερού αυξάνει και φθάνει τα 15-20 lt κατά άτομο κάθε ημέρα. Το νερό αρχικά μπορεί να μεταφέρεται από απομακρυσμένες πηγές, να χλωριώνεται και να φυλάσσεται σε ειδικά βυτία. Όμως καθώς οι ανάγκες αυξάνουν πρέπει να κατασκευασθούν και να προβλεφθούν νέες πηγές όπως π.χ. αρτεσιανά και μεγάλες δεξαμενές.

ε) Αποχετευτικά έργα και κατασκευή χώρων προσωπικής υγιεινής :

Μετά την πρόβλεψη της παροχής νερού πρέπει να εξασφαλισθεί και η απομάκρυνση των λυμάτων. Η κατασκευή απλών έργων που θα απομακρύνουν τα μολυσματικά υλικά τόσο από του χώρους Υγιεινής όσο και από τους υπολοιπούς είναι επιτακτική ανάγκη ώστε να προληφθεί η έξαρση επιδημιών.

Επίσης απαραίτητη είναι η κατασκευή των χώρων Υγιεινής να γίνει σε σημεία σαφώς οριοθετημένα και απομακρυσμένα από τους υπόλοιπους χώρους .

Καλή επιστασία είναι επίσης απαραίτητη ώστε να μην έρχονται σε επαφή τα λύματα με το καθαρό νερό και τα τρόφιμα και να διατηρείται ο περιβάλλον χώρος καθαρός.

στ) Κατάλυμα –Στέγη- Προστασία : η κατασκευή χώρων διαμονής οι οποίοι θα προστατεύσουν τους ανθρώπους αυτούς τόσο από τους περιβαλλοντικούς κινδύνους όσο και από τους νοσογόνους παράγοντες στους οποίους είναι εκτεθειμένοι είναι μία ακόμη εργασία που θα πρέπει να διεκπεραιωθεί. Ο απαραίτητος χώρος , στεγασμένος και υπαίθριος, που πρέπει να υπολογίζεται για κάθε άτομο είναι 30 περίπου τετρ.μέτρα.

ζ) Υγειονομική κάλυψη: Ο υπολογισμός των αναγκών σε ιατροφαρμακευτικό υλικό είναι το πρώτο επίπεδο δράσης. Πρέπει να συνυπολογισθούν τόσο οι ανάγκες που οφείλονται στη καταστροφή (τραυματισμοί) όσο και οι προϋπάρχουσες ανάγκες που δεν καλύπτονται πλέον λόγω υπολειτουργίας των διαφόρων μονάδων. Η υγειονομική κάλυψη πρέπει να γίνεται σε τέσσερα επίπεδα: Προσέγγιση των

νοσούντων στο χώρο τους, πρωτοβάθμια , δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια κάλυψη . Η πρόληψη αλλά και η συνεχής επαγρύπνηση για την αντιμετώπιση κάποιας επιδημίας είναι υποχρέωση της ιατρικής ομάδας της αποστολής. Υποχρέωση επίσης των υγειονομικών προσώπων είναι και η επιδημιολογική καταγραφή όλων των δεδομένων. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι ο σεβασμός στο περιβάλλον και τον άνθρωπο.

η) Ανεύρεση ανθρώπινου δυναμικού : αρχικά η αποστολή επανδρώνεται από άτομα έμπειρα και εξειδικευμένα στην αντιμετώπιση αναλόγων καταστάσεων. Σταδιακά όμως πρέπει να εκπαιδεύονται ντόπιοι ώστε να εξασφαλισθεί η σωστή μακροπρόθεσμη λειτουργία των δομών που έχουν στηθεί.

θ) Συνεργασία των διαφόρων οργανώσεων: επειδή συνήθως μετά από μία φυσική καταστροφή διάφορες οργανώσεις συνυπάρχουν στον ίδιο χώρο με τον ίδιο «πληθυσμό-στόχο» πρέπει να υπάρχει συνεργασία για κατανομή των προσφερόμενων υπηρεσιών ώστε να μην υπάρχουν ακάλυπτοι τομείς.

Τέλος, μετά τη σταθεροποίηση της κατάστασης τίθενται ως βασικοί στόχοι η α) διαφύλαξη της Δημόσιας Υγείας, β) η ενημέρωση για λοιμώξεις όπως οι ηπατίτιδες, γ) η προστασία της Ψυχοκοινωνικής και Διανοητικής ισορροπίας των κατοίκων και δ) φυσική προστασία του Περιβάλλοντος.

Οι στόχοι είναι κυρίως αναπτυξιακοί και μακροπρόθεσμοι και χρειάζονται χρόνο, επιμονή και υπομονή.

3.9 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Όπως έχει προαναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο, η συλλογή στοιχείων αποτελεί την πρώτη φάση της παρέμβασης. Η συλλογή στοιχείων διευκολύνει τους επαγγελματίες στην κατανόηση του προβλήματος, της έκτασης του και της φύσης του. Με την συλλογή στοιχείων προκύπτει η ιεράρχηση των πραγματικών αναγκών και εν συνεχεία τίθενται στόχοι για την ικανοποίησή τους. Όμως πως επιτυγχάνεται η συλλογή στοιχείων;

Κάποια ενδεικτικά εργαλεία που η κοινωνική εργασία χρησιμοποιεί, προκειμένου να λάβει την απαραίτητη πληροφόρηση είναι, κυρίως τα ερωτηματολόγια, κλειστές και ανοιχτές ερωτήσεις σε ημιδομημένη συνέντευξη και παρατήρηση. Πιο αναλυτικά σύμφωνα με τον Ιατρίδη (2005),:

- **Ερωτηματολόγιο**

Τα ερωτηματολόγια είναι ένας συνοπτικός ή εκτεταμένος κατάλογος ερωτήσεων, που ανάλογα με την έκταση και το βάθος της διερεύνησης συγκροτούν έναν οδηγό αναζήτησης συγκεκριμένης / ων απάντησης / εων. Το ερωτηματολόγιο είναι λιγότερο χρονοβόρο σε σύγκριση με τα υπόλοιπα εργαλεία ως προς την διεξαγωγή του αλλά απαιτεί περισσότερο χρόνο στην ανάλυση των στοιχείων (Ιατρίδης, 2005).

- **Κλειστές και Ανοιχτές ερωτήσεις**

Και οι δύο αυτοί τύποι χρησιμοποιούνται εκτενώς σε ερωτηματολόγια και συνεντεύξεις. Οι κλειστές ερωτήσεις υποχρεώνουν τον ερωτώμενο να διαλέξει από μια σειρά εναλλακτικών απαντήσεων, ενώ οι ανοικτές ερωτήσεις επιτρέπουν ατομικές απαντήσεις υπό την μορφή έκθεσης. Για παράδειγμα σε μία φυσική καταστροφή, οι ερωτήσεις πρέπει να είναι διατυπωμένες ομοιόμορφα σε χρόνο παροντικό και να είναι απλές, άμεσες και κατανοητές (Ιατρίδης, 2005).

- **Συνέντευξη**

Είναι το πιο διαδεδομένο εργαλείο σε καταστάσεις ΕΑ. Πρόκειται για ένα εργαλείο που αποτελείται από συγκεκριμένες ερωτήσεις που όμως αφήνουν χώρο ελεύθερης έκφρασης. Οι υπάρχουσες συνθήκες μετά από μία φυσική καταστροφή δεν ενδείκνυται για την χρήση κάποιου άλλου εργαλείου. Η συνέντευξη είναι περισσότερο άμεση, λιγότερο τυπική και ενισχύει την παρατήρηση του κοινωνικού λειτουργού. Η δυσκολία της έγκειται στην διαδικασία ομαδοποίησης των ερωτήσεων εφόσον η συνέντευξη έχει δομημένη μορφή (Ιατρίδης, 2005).

- **Παρατήρηση**

Είναι μια εσωτερική διεργασία που χωρίς την κριτική ικανότητα του κοινωνικού λειτουργού είναι αδύνατον να σταθεί από μόνη της. Τα προϊόντα της παρατήρησης μπορεί να εκμαιεύονται από: τους πληγέντες, την τοπική κοινωνία, συμπεριφορές και νοοτροπία και από τους αρμόδιους φορείς. Επιπλέον μέσω της παρατήρησης γίνεται διαπίστωση της επίδρασης μιας πιθανής φυσικής καταστροφής στη συμπεριφορά όλων των ανωτέρω (Ιατρίδης, 2005).

3.10 ΜΟΝΤΕΛΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο κοινωνικός λειτουργός ακολουθώντας ολιστική προσέγγιση δύναται να χρησιμοποιήσει ορισμένα Μοντέλα Παρέμβασης σύμφωνα με τις νέες απαιτήσεις και ανάγκες προκαλούμενες από μία φυσική καταστροφή. Ακολουθεί την ολιστική προσέγγιση διότι μελετά το «όλον» και δεν επικεντρώνεται στο «μέρος» (Αντύπας, 2007).

Είναι αναγκαίο να διευκρινιστεί ότι η χρήση ενός μοντέλου δεν αποκλείει τη συνύπαρξη του με ένα ή περισσότερα μοντέλα. Το κάθε μοντέλο έχει τις ιδιαιτερότητες του . Όταν συνδυαστεί με ένα ή περισσότερα μοντέλα λειτουργεί συμπληρωματικά και βασίζεται στην κριτική ικανότητα του κοινωνικού λειτουργού όσον αφορά την επιλογή και το χειρισμό (ΣΕΚΕ, 2004).

Κάποια προτεινόμενα μοντέλα που μπορεί να χρησιμοποιήσει, ο επαγγελματίας σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης είναι:

1.Το Ροτζεριανό – Προσωποκεντρικό Μοντέλο (Carl Rogers)

Το μοντέλο αυτό δίνει έμφαση στην προσωπική δύναμη του ατόμου, επεξεργάζεται ιδιαίτερα την δεξιότητα της **ενσυναίσθησης** και αποδέχεται την ανθρώπινη αξία άνευ όρων. Για παράδειγμα σε μια πληγείσα περιοχή σύμφωνα με αυτό το μοντέλο επίκεντρο είναι ο άνθρωπος και σκοπός είναι η άμεση ανασυγκρότηση της ψυχικής υγείας αλλά και της κοινωνικής ζωής του κάθε ατόμου (ΣΕΚΕ, 2004).

2. Το μοντέλο παρέμβασης σε καταστάσεις κρίσης

Κρίση είναι η ανατροπή της ομοιοστατικής ισορροπίας του ανθρώπου σε μια σταθερή κατάσταση. Κατά την κρίση, παρατηρείται μια αποδιοργάνωση στην βιοψυχοκοινωνική λειτουργικότητα των ατόμων, παράλληλα όμως διαθέτουν και το δυναμικό για αλλαγή. Επομένως η αναστάτωση λειτουργεί και ως **πρόκληση**, για χρησιμοποίηση νέων προσαρμοστικών μηχανισμών. Συνεπάγεται ότι η κρίση λειτουργεί ως κίνδυνος και ως ευκαιρία (ΣΕΚΕ, 2004).

3. Η Επικεντρωμένη σε Στόχους Κοινωνική Εργασία (Reid & Shyne)

Γνωστή επίσης «ως σύντομη θεραπεία» ή «βραχύχρονη εργασία». Το μοντέλο παρέμβασης της Ε.Σ.Κ.Ε, έχει αποδειχθεί αποτελεσματικό σε όλους τους τομείς εφαρμογών της κοινωνικής εργασίας. Είναι μια μέθοδος, επικεντρωμένη στο **πρόβλημα** και όχι στο πρόσωπο όπως συμβαίνει με το Ροτζεριανό – Προσωποκεντρικό Μοντέλο (ΣΕΚΕ, 2004).

4. Το Συστημικό – Οικολογικό Μοντέλο

Θεωρείται το καταλληλότερο θεωρητικό σχήμα για την κατανόηση της αλληλεπίδρασης του ατόμου με το κοινωνικό του περιβάλλον. Κατά το μοντέλο αυτό, οι αλληλεπιδράσεις και η αλληλεξάρτηση μεταξύ ενός οργανισμού – υποσυστήματος και του περιβάλλοντος του, θεωρούνται σημαντικές για την επιβίωση και των δύο. Για παράδειγμα μία φυσική καταστροφή αναπόφευκτα επηρεάζει αρνητικά την λειτουργικότητα τόσο του ατόμου όσο και του περιβάλλοντος του (ΣΕΚΕ, 2004).

5.Το Γενικευμένο – Ολιστικό- Διαμεθοδικό Μοντέλο

Το μοντέλο αναφέρεται στην ενοποίηση των τριών παραδοσιακών μεθόδων ΚΕΑ , ΚΕΟ, ΚΕΚ. Το μοντέλο βασίζεται στη Συστημική Θεώρηση , «τα άτομα σε σχέση με το περιβάλλον τους», ως σύνολο , βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση με τα συστήματα που τα περιβάλλουν. Μία αρνητική αλληλεπίδραση δημιουργεί πρόβλημα στην λειτουργικότητα τους (ΣΕΚΕ,2004).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΑΠΟΚΡΙΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

4.1 ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΚΡΙΣΗ ΣΕ ΜΑΖΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ

Αν και είναι αδύνατο να προβλεφθούν τα ιδιαίτερα προβλήματα κάθε δυνητικής περίπτωση έκτακτης ανάγκης , η παρέμβαση πρέπει να έχει προετοιμαστεί εξαιρετικά καλά προκειμένου να εξασφαλιστεί η μέγιστη αποτελεσματικότητα στην επίτευξη του αντικειμενικού στόχου, δηλαδή να παρασχεθούν στα άτομα που εμπλέκονται σε μία κατάσταση ότι χρειαστούν, όποτε το χρειαστούν και χωρίς μακροχρόνιες επίσημες συνέπειες στο βαθμό του εφικτού (Φιλολία, 2007).

4.1.1 ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΠΟΚΡΙΣΗΣ

Σύμφωνα με την Φιλολία (2007), υπάρχουν 4 βασικοί τομείς, οι οποίοι χρήζουν εξέτασης στο επίπεδο της προετοιμασίας της ψυχοκοινωνικής απόκρισης σε μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης :

1) Σχεδιασμός – αποτελεί βασικό στοιχείο στην διαμόρφωση ενός προκαθορισμένου, γενικού σχεδίου το οποίο είναι και η βάση της κοινωνικής απόκρισης για όλες τις μορφές σοβαρών ατυχημάτων ή καταστροφών, ανεξάρτητα από τη φύση τους.

2) Εκπαίδευση – όσον αφορά στο προσωπικό που εμπλέκεται άμεσα στην παροχή υπηρεσιών , είναι κρίσιμο να γνωρίζει τις ψυχολογικές, κοινωνικές και οργανωτικές πτυχές της απόκρισης σε μία κατάσταση ΕΑ. Η ειδική εκπαίδευση είναι σημαντική, ωστόσο πριν την παροχή της πρέπει να ληφθούν υπόψη οι υπάρχουσες ατομικές δεξιότητες, καθώς και η φύση του αναμενόμενου ρόλου, των ευθυνών και των καθηκόντων κάθε μέλους του προσωπικού.

3) Αξιολόγηση – η συνεχής αξιολόγηση της προετοιμασίας, των δραστηριοτήτων σε όλες τις φάσεις και των τελικών αποτελεσμάτων δεν εξυπηρετεί μόνο επιστημονικούς σκοπούς, αλλά πρέπει επίσης να αποτελεί μέρος της προετοιμασίας για την απόκριση στην επόμενη κατάσταση ΕΑ.

4) Διαχείριση πληροφόρησης – η μελέτη των συστημάτων και των προσεγγίσεων διαχείρισης της πληροφόρησης κατά τη διάρκεια και μετά από μία μαζική κατάσταση ΕΑ πρέπει να ενσωματωθεί στη φάση προετοιμασίας και σχεδιασμού.

Σύμφωνα με την Φιλολία (2007), προκύπτουν κάποιες γενικές αρχές που ισχύουν στην προετοιμασία της κοινωνικής υποστήριξης σε μαζικές καταστάσεις ΕΑ:

- § Ο εκ των προτέρων καθορισμός ευέλικτων ρυθμίσεων με την υποστήριξη κατάλληλης εκπαίδευσης του προσωπικού συμβάλλει κατά τη διάρκεια της διαδικασίας λήψης απόφασης, δεδομένων ιδιαίτερα των περιορισμών στους διαθέσιμους πόρους και την πίεση. Αμέσως μετά την κατάσταση ΕΑ, υπάρχει πίεση, αβεβαιότητα, σύγχυση και αίσθημα απειλής. Σε αυτό προστίθεται η επείγον χαρακτήρας των αναγκών, των αιτημάτων και της συμπεριφοράς των πληγέντων.
- § Η επί τόπου αμοιβαία κατανόηση και η επιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ ψυχοκοινωνικών εταίρων και διαφορετικών υπηρεσιών μεταξύ τους μπορεί να βελτιωθεί με την έγκαιρη ίδρυση μηχανισμών συνεργασίας, με βάση τη καθημερινή ροή εργασίας, ακολουθώντας κοινή προσέγγιση.
- § Στην περίπτωση ΕΑ, η ικανότητα απόκρισης ενισχύεται εύκολα προϋπάρχοντος ενός δικτύου μεταξύ ψυχοκοινωνικού προσωπικού από διαφορετικές υπηρεσίες (πχ κοινωνικές υπηρεσίες, νοσοκομεία, σχολεία, ή εξειδικευμένες υπηρεσίες), και δεδομένης πρότερης εκπαίδευσης.
- § Προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνέχεια, η προετοιμασία δεν πρέπει να περιοριστεί στη φάση εκκένωσης, διάσωσης, διαλογής και αρχικής ιατρικής περίθαλψης κατά την αντιμετώπιση μίας

κατάστασης ΕΑ , αλλά πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι μακροπρόθεσμες ανάγκες των εμπλεκόμενων. Πρότερη γνώση , επαφές και δικτύωση είναι στοιχεία επίσης αναγκαία για τη διασφάλιση συστημάτων κατάλληλων και αποδοτικών για αναφορά στο μέλλον και για την αποτελεσματική συμβουλευτική υπηρεσιών σχετικά με διοικητικές, δικαστικές, θεραπευτικές και άλλες εξειδικευμένες ανάγκες.

Τέλος, όλα τα ανωτέρω προϋποθέτουν την εκτίμηση των διαθέσιμων/ αναγκαίων πόρων που θα απαιτηθούν και την εξεύρεση των αντίστοιχης χρηματοοικονομικής υποστήριξης. Οι αποφάσεις θα πρέπει να ληφθούν σύμφωνα με τις προτεραιότητες κάθε τοπικής κοινωνίας (Φιλολία, 2007).

4.2 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

Σύμφωνα με τον Αντύπα (2007) η κύρια έμφαση του σχεδιασμού πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη βασικής ψυχοκοινωνικής απόκρισης. Μερικές από τις πιο σημαντικές πτυχές της διαδικασίας σχεδιασμού είναι οι ακόλουθες::

1. Προσδιορισμός **των ορίων και του εύρους** κάθε κατάστασης ΕΑ για την οποία θα προσφέρονται υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.
2. Τα κριτήρια αναγνώρισης των **πληγέντων** θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο σαφή. Συγκεκριμένα αυτό μπορεί να επιτευχθεί αφενός με την κατηγοριοποίηση των αναγκών τους και αφετέρου με τον προσδιορισμό της κοινωνικής τους ευπάθειας.
3. Απαραίτητη είναι η επιλογή των **οργανισμών και των τοπικών αρχών** (υγείας και πρόνοιας, κοινωνικών, εκπαιδευτικών), τόσο θεσπισμένων, όσο και σε εθελοντική βάση, οι οποίοι κρίνονται κατάλληλοι για συμμετοχή σε ένα **δίκτυο** ψυχοκοινωνικής υποστήριξης για καταστάσεις ΕΑ.
4. Επεξεργασία **προτύπου** (στρατηγική, μέθοδοι, προσέγγιση) **ψυχοκοινωνικής υποστήριξης** με θετικά αποτελέσματα σε μακροπρόθεσμο επίπεδο.
5. **Ενσωμάτωση** σχεδιασμού ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στα **γενικά σχέδια αντιμετώπισης ΕΑ**.
6. Ανάπτυξη **κέντρων ψυχοκοινωνικών πόρων και αναφοράς** με δυνατότητες έρευνας και μελέτης, συλλογής, δημοσιοποίησης και

διάχυσης πληροφοριών και εμπειριών σχετικά με ζητήματα ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.

7. Συνεχής αξιολόγηση (Αντύπας, 2007)

4.3 ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΓΙΑ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Ζήτημα υψίστης σημασίας αποτελεί η εκπαίδευση και η κατάρτιση των επαγγελματιών που αποκρίνονται σε καταστάσεις Ε.Α. Αυτό δεν σχετίζεται μόνο με το ψυχολογικό αντίκτυπο που μπορεί να έχει ένα τέτοιο συμβάν στους ίδιους (π.χ. οικειοποίηση του τραύματος/ vicarious traumatisation), αλλά και με τη διαμόρφωση της κατάλληλης στάσης και τρόπου απόκρισης απέναντι στα θύματα μίας κατάστασης ΕΑ (Αντύπας, 2007)

Γενικές αρχές, στόχοι και κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την εκπαίδευση των επαγγελματιών και δη, των κοινωνικών λειτουργών για μαζικές καταστάσεις ΕΑ είναι:

§ Η επιλογή προσωπικού προς εκπαίδευση είναι σημαντική. Μετά το τέλος της εκπαίδευσης, **η επιλογή πρέπει να είναι χαρακτηρίζεται από διάρκεια**, διότι τμήμα του προσωπικού ίσως να μην πληροί τις προϋποθέσεις ενός ψυχο-κοινωνικού αποκριτή ακόμη και μετά την ολοκλήρωση της βασικής εκπαίδευσης (Αντύπας, 2007)

§ Η εκπαίδευση δεν πρέπει να βασίζεται μόνο σε θεωρητικές παρουσιάσεις και συνταγές, αλλά και στη γνώση που πηγάζει από την εμπειρία. Επίσης, πρέπει να περιλαμβάνει συσχετίσεις **θεωρίας και πράξης**. Οι δεξιότητες και η ικανότητα αποτελεσματικής απόκρισης ενισχύονται από ασκήσεις σε πραγματικό χρόνο (Αντύπας, 2007)

§ Η εκπαίδευση πρέπει να βελτιώνει τις **δεξιότητες**, τη **συμπεριφορά** και την **πείρα** σε προσωπικό και σε **ομαδικό επίπεδο** σε ότι αφορά στην παροχή **ψυχολογικής και κοινωνικής υποστήριξης** (Αντύπας, 2007).

§ Πρέπει να αναπτυχθεί ένα **βασικό επίπεδο γνώσης** και μία **κοινή γλώσσα** στον τομέα της **ψυχοτραυματολογίας** αφού ληφθεί υπόψη η πολυκλαδική φύση των ομάδων αυτών. Όλοι οι επαγγελματίες συμπεριλαμβανομένων και των κοινωνικών λειτουργών οφείλουν να είναι σε θέση να εντοπίζουν μετατραυματικά συμπτώματα (δηλ. κατάθλιψη, αυξημένες σωματικές ενοχλήσεις, διαταραχές κατά τη διάρκεια του ύπνου, PTSD). Οφείλουν να είναι σε θέση να αξιολογούν τα συμπτώματα αυτά προκειμένου να τα αναφέρουν στους ειδικούς όταν κριθεί απαραίτητο (Καραδήμας, 2004)

§ Οι **μέθοδοι, διαδικασίες και πρωτόκολλα** αναφορικά με τη ψυχο-κοινωνική υποστήριξη πρέπει να συμπεριληφθούν στην εκπαίδευση ώστε να εξηγηθούν και να αποτελέσουν αντικείμενο συζήτησης. Η συζήτηση για τις **αξίες** και τις γενικές **αρχές** είναι ουσιώδους σημασίας για την ανάπτυξη της κατάλληλης συμπεριφοράς προς τα άτομα που επλήγησαν από μία κατάσταση ΕΑ (Καραδήμας, 2004)

§ Η εκπαίδευση με συναδέλφους και η αξιοποίηση των μεθόδων ενεργούς μάθησης μπορούν να βοηθήσουν τους λειτουργούς να αναγνωρίσουν τα προσωπικά τους όρια (αυτό-συνειδητοποίηση) και τα όρια των παρεμβάσεων σε καταστάσεις κρίσης, προκειμένου να μειωθεί ο κίνδυνος περιορισμού της ευαισθησίας (compassion fatigue) και οικειοποίησης του τραύματος (Καραδήμας,2004)

Ολοκληρώνοντας, η εκπαίδευση είναι η πιο σημαντική και ουσιαστική πτυχή του κοινωνικού σχεδιασμού. Χωρίς την ανάλογη προετοιμασία και κατάρτιση καμία παρέμβαση δε θεωρείται επιτυχής, με άμεσο αντίκτυπο τους κοινωνικά ωφελούμενους.

4.4 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ

Σημαντικό τμήμα της συνολικής απόκρισης σε μία κατάσταση ΕΑ αποτελεί η αξιολόγηση, χωρίς την οποία δε μπορεί να κριθεί αν η παρέμβαση είναι αποτελεσματική (Αντύπας, 2007).

Η αξιολόγηση εξυπηρετεί 3 κύριους σκοπούς - "απόδειξη, βελτίωση και μάθηση". Στόχος στην προκειμένη περίπτωση είναι η εξέταση μερικών βασικών προκλήσεων και γενικών αρχών της αξιολόγησης μέσα από το πρίσμα όσων πρόκειται να εμπλακούν στο σχεδιασμό, ανάθεση και/ ή συντονισμό της ψυχολογικής και κοινωνικής υποστήριξης για τους εμπλεκόμενους σε μία ΕΑ (Αντύπας 2007).

Γενικές αρχές για την αξιολόγηση της κοινωνικής υποστήριξης σε καταστάσεις ΕΑ:

- § Η φάση προετοιμασίας και **όλα τα στάδια** παρέμβασης πρέπει να αξιολογούνται
- § Τα στοιχεία-κλειδιά του **σχεδιασμού** μίας διαδικασίας αξιολόγησης πρέπει να περιλαμβάνουν:
 - σαφή **προσδιορισμό των αντικειμενικών στόχων** της δραστηριότητας αυτής (στόχοι της παρέμβασης)
 - εξέτασης της διαδικασίας αξιολόγησης **σε πρώτο επίπεδο**, δηλαδή κατά το σχεδιασμό της απόκρισης, και όχι σε μεταγενέστερο.

- χρήση των υαρχόντων **μέσων αξιολόγησης ή ανάπτυξη νέων** συναφών με τους αντικειμενικούς στόχους και καταλλήλων σε σχέση με το περιβάλλον.
 - **εμπλοκή/ επαφή** με τους οργανισμούς **παροχής** και τους **αποδέκτες υπηρεσιών**
 - **ηθικά ζητήματα**, θέματα εξέχουσας σημασίας (πληροφορημένη συγκατάθεση, προστασία ιδιωτικότητας και προσωπικών δεδομένων)
- § Η προσέγγιση πρέπει να έχει άμεση σχέση με τις ανάγκες που παρουσιάζονται μετά την καταστροφή επομένως βασικά χαρακτηριστικά της είναι η **ευελιξία** και η **προσαρμοστικότητα**.
- § **Αντικειμενικός στόχος** της αξιολόγησης πρέπει να είναι η κριτική ικανότητα προκειμένου να ληφθούν αποφάσεις και μέτρα περί:
- συγκεκριμένων παρεμβάσεων και ευρύτερων οργανωτικών/κοινοτικών προσεγγίσεων
 - της επίδρασης σε σχέση με το χρόνο (Αντύπας,2007)
- § Κατά την αξιολόγηση μπορούν να ληφθούν υπόψη τα παρακάτω στοιχεία:
- **σχετικότητα**: συνάφεια στόχων και προβλήματος,
 - **αποτελεσματικότητα**: ο βαθμός επίτευξης μίας σειράς στόχων
 - **απόδοση**: Η απόδοση υπολογίζεται με όρους υλικών, χρηματοοικονομικών και ανθρωπίνων πόρων ή χρόνου.
 - **προϊόντα απόκρισης**: το γενικό ή ειδικό άμεσο αποτέλεσμα της παρέμβασης/ προσέγγισης
 - **αποτέλεσμα**: οι βραχυ- και μακροπρόθεσμα συνέπειες σε άμεσο επίπεδο

- **επίδραση:** έμμεσες συνέπειες
- **αποδοχή:** αξιολογεί την παρέμβαση από την σκοπιά των αποδεκτών(Αντύπας, 2007)

4.5 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΑΠΟΚΡΙΤΩΝ

Ο ρόλος της εκπαίδευσης σε μια μαζική κατάσταση έκτακτης ανάγκης είναι η δημιουργία ενός πλέγματος προστασίας και υποστήριξης επαγγελματιών και εθελοντών. Συνεπώς οι επαρκείς γνώσεις του επαγγελματία κατά την παρέμβαση δημιουργεί το αίσθημα της ασφάλειας. Απαραίτητα εργαλεία είναι η συνεχής ενημέρωση και πληροφόρηση του επαγγελματία προκειμένου να υπάρχει **ανατροφοδότηση** (Αντύπας, 2007).

Σε μία κοινωνία όπου τα δρώμενα και οι συνθήκες αλλάζουν και μεταβάλλονται καθώς καθημερινά εξελίσσεται, η ανατροφοδότηση είναι απαραίτητη ως προς την λειτουργικότητα και την αποτελεσματικότητα του επαγγελματία.

Σύμφωνα με απόψεις αποκριτών η εκπαίδευση βρίσκεται σε θεωρητική βάση και η πρακτική άσκηση στα πλαίσια της εκπαίδευσης αποτελεί περισσότερο το ακρογωνιαίο λίθο της θεωρητικής κατάρτισης.

Εξαιτίας του γεγονότος αυτού η κατάρτιση προέρχεται από άλλες επιπρόσθετες εκπαιδευτικές μεθόδους όπως :

- Μελέτη περιπτώσεων (case studies)
- Επιμορφωτικά σεμινάρια – ημερίδες
- Εσωτερικές εκπαιδεύσεις (σε περίπτωση Οργανώσεων)
- Δημιουργία ομάδων
- Ηλεκτρονική βιβλιοθήκη
- Μελέτη βιβλιογραφίας (Αντύπας, 2007).

Ο στόχος της εκπαίδευσης είναι κατά κύριο λόγο η **δια βίου κατάρτιση**. Δηλαδή η μορφή της εκπαίδευσης είναι ευέλικτη κάτι που συνεπάγεται ότι δεν είναι στατική και ανατροφοδοτείται συνεχώς με ακόμα πιο σύγχρονες εκπαιδευτικές μεθόδους (e-library). Επιπλέον επικεντρώνεται στην συνεχή εκπαίδευση στα επιμέρους γνωστικά πεδία των επαγγελματιών (Αντύπας, 2007)

Συμπεραίνεται, πως δεν υπάρχει μια συγκεκριμένη εκπαιδευτική μέθοδος σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης αλλά η παρέμβαση στηρίζεται στην δια βίου κατάρτιση και ενισχύεται από την επαγγελματική εμπειρία των αποκριτών. Σε αντίθεση με τα ευρωπαϊκά δεδομένα όπου η εκπαίδευση είναι τακτική με συλλογικότητα και επικρατώντας αμοιβαίος σεβασμός στην ιδιότητα όλων των επαγγελματιών.

4.6 ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Για να πραγματοποιηθεί μια αποδοτική παρέμβαση κατά την διάρκεια μιας κρίσης είναι απαραίτητο να παρθούν αποφάσεις ικανές να στηρίξουν την διαχείριση.

Σύμφωνα με τον Ιατρίδη (2005), οι αποφάσεις στοχεύουν στην οργάνωση, στην αξιοποίηση, στην κατεύθυνση και στον συντονισμό των ενεργειών που θα πραγματοποιηθούν αλλά και των ατόμων που θα εμπλακούν. Σκοπός των ανωτέρω είναι η περάτωση ενεργειών πριν, κατά την διάρκεια και μετά την καταστροφή.

Συμπερασματικά , η υλοποίηση των αποφάσεων καθώς και ο συντονισμός θα μπορούσαμε να πούμε ότι ανήκουν στον διοικητικό ρόλο του κοινωνικού λειτουργού. Ο οποίος λειτουργεί ως προς την κοινωνία με ωφελιμιστικούς στόχους και επιδιώξεις που αφορούν την αναπτυξιακή και εξελικτική πορεία την πληγείσας κοινότητας.

Η διαχείριση σε μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης απαρτίζεται από δύο φάσεις αφενός την επείγουσα διαχείριση και αφετέρου την μετεπείγουσα (Αντύπας, 2007)

Η διαχείριση της κρίσης διακρίνεται σε δύο είδη. Το πρώτο είναι η επείγουσα διαχείριση και το δεύτερο η μετεπείγουσα διαχείριση. Η επείγουσα διαχείριση περιλαμβάνει δύο επιμέρους φάσεις , την φάση ετοιμότητας και την φάση άμεσα μετά το συμβάν (Αντύπας, 2007).

Η φάση ετοιμότητας, αναλυτικότερα , παραπέμπει στην άμεση προετοιμασία των αποκριτών και στη σωστή οργάνωση πριν από κάθε απειλητικό συμβάν (Αντύπας, 2007).

Η φάση άμεσα μετά το συμβάν περιλαμβάνει την γρήγορη παρέμβαση των αποκριτών και την αντιμετώπιση των πρώτων εμφανών συνεπειών της καταστροφής (Αντύπας, 2007).

Η μετεπείγουσα διαχείριση αποσκοπεί στην μείωση της καταστροφής , με οποιαδήποτε μέσα υπάρχουν και στην ανασυγκρότηση της πληγείσας περιοχής (Αντύπας, 2007).

Για να υπάρξει μια επιτυχημένη παρέμβαση θα πρέπει να ακολουθηθεί μια νοητή ιεραρχία. Σύμφωνα με τον Καραδήμα (2004), τα συστατικά της παρέμβασης στην διαχείριση της κρίσης και κατ' επέκταση η υλοποίηση, είναι:

Αναγνώριση της κρίσης

Βούληση επίλυσης

Λήψη απόφασης

Εφαρμογή/ Υλοποίηση

Οι προσεγγίσεις που αφορούν την διαχείριση , σύμφωνα με τον Καραδήμα (2004), είναι αφενός η παραδοσιακή και αφετέρου η αναπτυξιακή.

Η παραδοσιακή προσέγγιση χαρακτηρίζεται από την άμεση ανθρωπιστική βοήθεια τόσο σε υλικές παροχές όσο και σε υπηρεσίες.

Η αναπτυξιακή προσέγγιση αφορά την διεύρυνση της παραδοσιακής αφού περιλαμβάνει προγράμματα που στοχεύουν στην αντιμετώπισή της επείγουσας κατάστασης και στην ανασυγκρότηση (Καραδήμας, 2004)

Οι παρεμβάσεις επιγραμματικά ως αξίες πρέπει να έχουν την εφαρμογή οικονομικών και κοινωνικών μέτρων, την συμμετοχική διαχείριση και αναπτυξιακούς στόχους.

Σύμφωνα με τον Αντύπα (2007), η παρέμβαση στοχεύει:

- Μείωση ή αποφυγή ανθρώπινων ,φυσικών και οικονομικών απωλειών σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο.
- Μείωση προσωπικού πόνου.
- Επιτάχυνση ανοικοδόμησης/ Αποκατάστασης
- Διαχείριση και παροχή προστασίας.

4.7 ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟΚΡΙΤΩΝ

Μέχρι σήμερα, οι αποκριτές ΕΑ αμελούσαν τη δική τους ανάγκη για συναισθηματική αποφόρτιση μετά από κρίσιμα περιστατικά. Αισθήματα ενοχής, λύπη ή άλλα δυνατά συναισθήματα θεωρούνταν ένδειξη αδυναμίας ή ακόμη ακαταλληλότητας για το έργο της διάσωσης (Μπεργιαννάκη, 2007).

Η ικανότητα ελέγχου των συναισθημάτων κατά τη διάρκεια μιας διάσωσης είναι βασική. Το γεγονός όμως αυτό δεν σημαίνει πως ότι βλέπει, ακούει ή βιώνει κάποιος κατά τη διάρκεια ενός περιστατικού δεν έχουν ψυχολογική επίπτωση (Μπεργιαννάκη, 2007).

Αυτοί που αποκρίνονται στις ψυχοκοινωνικές ανάγκες ατόμων που επλήγησαν από μία μαζική κατάσταση Ε.Α. δεν είναι μόνο αποκριτές ΕΑ, αλλά και ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, ιατρικό προσωπικό νοσοκομείου ή μέλη της κοινότητας, οι οποίοι αντιδρούν στις μέρες, τις εβδομάδες και τους μήνες που έπονται του συμβάντος (Μπεργιαννάκη, 2007).

Το προσωπικό αυτό έχει διαφορετικές, εξίσου σημαντικές όμως, ανάγκες για υποστήριξη.

Σύμφωνα με τον Αντύπα (2007), το έργο του αποτελείται από ορισμένες αρχές οι οποίες συσχετίζονται άμεσα με τις προσδιορισμένες ανάγκες βάσει της επαγγελματικής συναίνεσης, της πρότερης εμπειρίας του προσωπικού που ενεπλάκη σε μία μαζική κατάσταση Ε.Α. και των στοιχείων που προέκυψαν από βιβλιογραφική έρευνα.

Οι γενικές αρχές συνοψίζονται στις εξής:

- Είναι σημαντική η αναγνώριση της διαφοράς μεταξύ των αποκριτών ΕΑ και όσων εμπλέκονται άμεσα σε μία μαζική κατάσταση Ε.Α.(και των οικογενειών τους). Οι αποκριτές ΕΑ επέλεξαν να συμμετάσχουν σε σκηνές διάσωσης και είναι εκπαιδευμένοι επαγγελματίες (Αντύπας, 2007).
- Οι αποκριτές ΕΑ στις περισσότερες χώρες συνηθίζουν να παρεμβαίνουν ως μέλη μιας ομάδας και να εκπαιδεύονται τακτικά ως ομάδα. Το γεγονός αυτό τους παρέχει ένα ισχυρό ομότιμο δίκτυο υποστήριξης. Επιπλέον, οι διασώστες συνήθως έχουν στη διάθεσή τους χρόνο να προετοιμαστούν διανοητικά πριν από την άφιξή τους στην σκηνή της μαζικής κατάστασης Ε.Α, και έλαβαν εκπαίδευση και τις διαθέσιμες σε αυτούς πηγές που τους επιτρέπουν να έχουν αίσθηση του ελέγχου και την ικανότητα να χειρίζονται την κατάσταση. Ως αποτέλεσμα, οι αποκριτές ΕΑ έχουν καλύτερη συναίσθηση όσων συμβαίνουν στη σκηνή της μαζικής κατάστασης Ε.Α. (κατανοητικότητα) και είναι εις θέση να επηρεάζουν το αποτέλεσμα (διαχειριστικότητα). Το γεγονός ότι επεμβαίνουν σε καταστάσεις ΕΑ τους παρέχει επίσης το σκοπό και το νόημα. (νοηματικότητα)(Αντύπας , 2007).
- Παρόλα αυτά, υπάρχουν αποδείξεις ότι οι αποκριτές ΕΑ (δηλ. όσοι παραβρίσκονται στην πραγματική σκηνή του συμβάντος) έχουν περισσότερες πιθανότητες να εμφανίσουν μετατραυματικά και άλλα συμπτώματα στρες από όσους αποκριτές βοηθούν στα νοσοκομεία. Σε ορισμένες καταστάσεις, τα συνήθη προσόντα αντιμετώπισης δεν

επαρκούν και οι αποκριτές μπορεί να αισθανθούν ότι κατακλύζονται από συναισθηματικούς και σωματικούς παράγοντες (Αντύπας, 2007).

- Ορισμένοι παράγοντες και καταστάσεις δημιουργούν εξαιρετικά έντονο στρες στους αποκριτές ΕΑ και δύνανται να τους καταστήσουν περισσότερο ευπαθείς στην ανάπτυξη ψυχολογικών/ ψυχιατρικών διαταραχών. **Οι παράγοντες αυτοί μπορεί να περιλαμβάνουν:**
 - Ø Συμβάντα μεγάλης κλίμακας που διαρκούν για μεγάλο χρονικό διάστημα, με πολλά θύματα, νεκρούς ή τραυματίες.
 - Ø Συμβάντα όπου υπάρχουν νεκρά ή σοβαρά τραυματισμένα παιδιά
 - Ø Θανάτους ή σοβαρούς τραυματισμούς σε άλλους αποκριτές ΕΑ
 - Ø Σοβαρά λάθη κατά τη διάρκεια της διάσωσης
 - Ø Ατυχήματα ή γεγονότα για τα οποία ήταν απροετοίμαστοι
 - Ø Σύγκρουση με τις υπάρχουσες απόψεις και πεποιθήσεις του κόσμου
 - Ø Αρνητική κριτική στον Τύπο και τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας
 - Ø Έλλειψη σεβασμού ή αναγνώρισης, αρνητική κριτική που προέρχεται από τα άμεσα εμπλεκόμενα άτομα (Αντύπας, 2007).
- Η επαγγελματική συναίνεση προτείνει ότι οι αποκριτές ΕΑ ως άτομα και ως ομάδα) έχουν διαφορετικές ψυχολογικές και κοινωνικές ανάγκες και απαιτούνται διαφορετικές στρατηγικές για να αντεπεξέλθουν στα τραυματικά συμβάντα. Συνιστάται οι οργανισμοί αυτοί να αναπτύξουν ειδικές ψυχολογικές και κοινωνικές επεμβάσεις για τους αποκριτές ΕΑ, και να μην συμπεριλαμβάνονται στις επεμβάσεις που αφορούν το γενικό πληθυσμό που επλήγη από μια μαζική κατάσταση Ε.Α (Αντύπας, 2007)

- Η ενημέρωση σε θέματα στρες προερχόμενου από κρίσιμα συμβάντα (Critical Incident Stress Debriefing) αποτελεί μία μορφή υποστηρικτικής επέμβασης, η οποία χρησιμοποιήθηκε από οργανισμούς παροχής υπηρεσιών ΕΑ. Απετέλεσε αντικείμενο πολλών συζητήσεων στους κλάδους της επιστημονικής έρευνας και τα αποτελέσματα της έρευνας ήταν σε μεγάλο βαθμό διφορούμενα. Παρ' όλα αυτά, η ενημέρωση σε θέματα στρες προερχόμενου από κρίσιμα συμβάντα δεν θα έπρεπε να είναι υποχρεωτική για τα άτομα που ενεπλάκησαν σε τραυματικά γεγονότα. (Αντύπας, 2007).

4.8 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΑΠΟΚΡΙΤΕΣ

Οι κοινωνικοί λειτουργοί και οι υπόλοιποι αποκριτές, οι οποίοι **δεν** επεμβαίνουν στη σκηνή του ατυχήματος δύνανται να έχουν διαφορετικές ανάγκες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης. Αναγνωρίζεται ευρέως ότι η εργασία που εστιάζει στην ανακούφιση από φυσικό και συναισθηματικό πόνο ατόμων που επλήγησαν από τραυματικά γεγονότα, απαραίτητως περιλαμβάνει την εκμαίευση των πληροφοριών που προκάλεσαν τον πόνο. Η εμπειρία έχει δείξει εξάλλου ότι το προσωπικό που εργάζεται για τη θεραπεία των ατόμων που τραυματίστηκαν από το περιστατικό είναι ευπαθές στην οικειοποίηση του τραυματισμού (Μπεργιαννάκη, 2007).

Κοινωνικοί λειτουργοί που παρέχουν υπηρεσίες σε άτομα που ενεπλάκησαν σε μια μαζική κατάσταση Ε.Α. είναι ευπαθείς στην οικειοποίηση του τραυματισμού εξαιτίας των ακολούθων παραγόντων:

- Η διαδικασία της «συμπόνιας»/«ενσυναίσθησης» δύναται να βοηθήσει τον αποκριτή να κατανοήσει την εμπειρία του πληγέντος, στη συνέχεια όμως να αποβεί τραυματική και για τον ίδιο.
- Οι αποκριτές δύνανται να έχουν βιώσει οι ίδιοι τραυματικές εμπειρίες στη ζωή τους.
- Τυχόν επόμενη εργασία με άτομα που έχουν υποστεί τραύμα δύνανται να τους τραυματίσει εκ νέου (Μπεργιαννάκη, 2007).

Επιπλέον υπάρχει επαγγελματική συναίνεση στο ότι το **προσωπικό που ασχολείται με την θεραπεία των ψυχικά τραυματισμένων** πληγέντων ατόμων θα πρέπει να έχει πρόσβαση σε κατάλληλη κλινική παρακολούθηση.

Η Μπεργιαννάκη (2007), αναφέρει ότι οι Pearlman και Saakvitne, υποστηρίζουν ότι υπάρχουν ειδικές πλευρές της εργασίας σε άτομα με τραύμα, οι οποίες θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στα πλαίσια της σωστής παρακολούθησης:

- ένας επιβλέπων, ο οποίος θα διαθέτει θεωρητικό υπόβαθρο/κατανόηση της θεραπείας του τραύματος και των αντιδράσεων σε αυτό
- προσοχή στα πλαίσια της επίβλεψης όσον αφορά τις συνειδητές και τις ασύνειδες πλευρές της θεραπευτικής σχέσης και της διαδικασίας της θεραπείας
- προσοχή στην αντιμετάθεση και την παράλληλη διαδικασία
- μόρφωση και προσοχή όσον αφορά την οικειοποίηση του τραύματος και των άλλων επιδράσεων στους θεραπευτές.

4.9 ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΣΕ ΜΑΖΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ

Τα ίδια πρότυπα που ισχύουν στη γενική διαχείριση μαζικών καταστάσεων ΕΑ πρέπει να διέπουν επίσης και τον κρίσιμο τομέα της διαχείρισης πληροφόρησης (Φιλολία, 2007).

Συγκεκριμένα τα βασικά κριτήρια είναι οι ανάγκες των επιζώντων και το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης. Κατά τη συλλογή, καταγραφή, επεξεργασία, αξιολόγηση, επιβεβαίωση, αποθήκευση και κοινοποίηση δεδομένων πρέπει να τηρούνται κανόνες επαγγελματικού και ιατρικού απορρήτου (Φιλολία, 2007)

Σημαντικό θεωρείται η όλη διαχείριση της πληροφόρησης η οποία πρέπει να διέπεται από το σεβασμό της ιδιωτικότητας και των δημοκρατικών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί να λειτουργήσει ως γενική κατευθυντήρια γραμμή η αρχή της πληροφορημένης συγκατάθεσης (Φιλολία, 2007)

Βέβαια από την άλλη πλευρά, υπάρχει το νόμιμο δικαίωμα για ενημέρωση το οποίο επιτρέπει κατάλληλη διαχείριση της απόκρισης στο συμβάν και τη λήψη μέτρων για τη δημόσια ασφάλεια.

Επιπρόσθετα, καταστάσεις ΕΑ προκαλούν μεγάλο ενδιαφέρον στην κοινή γνώμη και τα ΜΜΕ, και η έννοια «ελευθερία του Τύπου» παίζει επίσης σημαντικό ρόλο στην περιφρούρηση του δημόσιου ενδιαφέροντος και της δημοκρατίας.

Ακόμα, υπάρχουν αντιθέσεις, ανταγωνισμοί και ασυμβατότητες σχετικά με τα ζητήματα ενδιαφέροντος, τις ανάγκες, τους στόχους, τις προτεραιότητες και τις αρμοδιότητες μεταξύ πληγείσας κοινότητας,

επιζώντων, συγγενών, υπηρεσιών απόκρισης σε ΕΑ, επιχειρησιακής διαχείρισης, εταιρειών και εμπλεκόμενων εμπορικών εταίρων, διοικητικών, πολιτικών και νομικών αρχών, και Τύπου. Τις διαφορές αυτές αντικατοπτρίζουν τα προβλήματα στην διαχείριση της πληροφόρησης όπου παράλληλα διαδρούν με την πολυπλοκότητα των οργανωτικών πτυχών σχετικά με την επικοινωνία κατά τη διάρκεια και μετά από μαζικές καταστάσεις ΕΑ (Φιλολία, 2007).

Η θεσμική διαχείριση μίας ΕΑ τείνει να επικεντρώνεται στα προβλήματα διαχείρισης της πληροφόρησης, καθώς και στις αρχές και στις υπηρεσίες όπου πρόκειται να συνεργαστούν. Χωρίς βέβαια να αποκλείεται η πιθανή ύπαρξη αντεγκλήσεων ως προς την πληροφόρηση (Φιλολία, 2007)

Όσον αφορά τις ανάγκες που προκύπτουν διακρίνονται οι εξής τύποι **διαχείρισης της πληροφόρησης** :

- § ως προς το **αντικείμενο** της πληροφόρησης, για παράδειγμα, την ταυτότητα και τύχη των τραυματισμένων/ σώων ατόμων και των αγνοουμένων
- § ως προς το **που απευθύνεται**, για παράδειγμα, στον κάθε εμπλεκόμενο/ -η ξεχωριστά..
- § ως προς τα **χαρακτηριστικά** της, για παράδειγμα, ακρίβεια, αμεροληψία, αποδοχή, αξιοπιστία, συγχρονισμός, εύρος παρεχόμενων λεπτομερειών, ακεραιότητα, σχετικότητα.
- § ως προς τα **μέσα** και τις συνθήκες της πληροφόρησης, καθώς και τη χρησιμοποιούμενη τεχνολογία για τη διαχείρισή της, για παράδειγμα, άμεση προσωπική επαφή, φυσική παρουσία ή μέσω τηλεφώνου (Καραδήμας, 2004).

4.10 ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΛΗΓΕΝΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Η πείρα έχει δείξει ότι η πληροφόρηση είναι μία ζωτική ανάγκη των ατόμων που επλήγησαν από μία ΕΑ. Το να γνωρίζουμε τι έχει συμβεί σε έναν άνθρωπό μας είναι μία πειστική, άμεση και σχεδόν ζωτική ανάγκη, η οποία χρήζει κατάλληλης αντιμετώπισης.

Επομένως η κοινοποίηση πληροφοριών σχετικά με τις πραγματικές συνθήκες και το μέλλον, ειδικά των τραυματισμένων θυμάτων, συνεχίζει να παραμένει προτεραιότητα. Η παροχή έγκυρων κατευθυντήριων πληροφοριών σχετικά με το συμβάν στις πληγείσες περιοχές είναι ουσιώδης και απαραίτητη. Για κάποιους η διαδικασία ενημέρωσης ξεκινά στον τόπο του συμβάντος κάνοντας ερωτήσεις εκεί, για άλλους η ανάγκη εμφανίζεται λίγο αργότερα (Καραδήμας,2004)

Σημαντικό είναι για τους ανθρώπους να έχουν πρόσβαση στην πληροφορία όπως αυτή διαμορφώνεται ενημερωτικά για την κατάσταση των τραυματιών και την αναγνώριση πτωμάτων, και της επίδρασης που έχει επάνω τους.

Το βέλτιστο είναι η πληροφόρηση αυτή να παρέχεται πριν την κοινοποίηση της στα ΜΜΕ όπως επιτάσσει η προστασία της ιδιωτικότητας η οποία πρέπει να υπερασπίζεται από τον κοινό κώδικα επαγγελματικής ηθικής όλων των επαγγελματιών (Αντύπας, 2007).

4.11 ΑΞΙΕΣ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Οι αρχές και οι αξίες που πρέπει να διέπουν την χρήση της πληροφορίας σύμφωνα με τον Καραδήμα (2004), παρατίθενται ως εξής:

- § Δεδομένου του απαράγραπτου δικαιώματος περί ιδιωτικότητας και προστασίας του απορρήτου των επιζώντων, το ιατρικό και επαγγελματικό απόρρητο πρέπει να εγγυάται την προστασία των επιζώντων, όποιο κι αν είναι το νομικό τους καθεστώς, από πιθανές χρήσεις της πληροφορίας για την επιβολή διοικητικών κυρώσεων ή από αστυνομική παρέμβαση.
- § Οι πληγέντες πρέπει να προστατεύονται από οποιαδήποτε διατάραξη ή προσβολή της προσωπικής τους ζωής.
- § Η συλλογή και η επεξεργασία δεδομένων στο σημείο μίας ΕΑ, κατά τη διάρκεια της διαλογής και της ιατρικής παρακολούθησης στα νοσοκομεία πρέπει να διέπεται από αυστηρές διαδικασίες, τυποποιημένα πρωτόκολλα, σαφώς καθορισμένες ιεραρχίες και αρμοδιότητες.
- § Το σύνολο του (παρα)-ιατρικού και ψυχοκοινωνικού προσωπικού μίας ΕΑ πρέπει να είναι ευαισθητοποιημένο γύρω από τις ιδιαίτερες ανάγκες των εμπλεκόμενων, και επίσης να αξιολογείται και να παρακολουθείται για την εξασφάλιση της τήρησης της

επαγγελματικής ηθικής και απορρήτου κατά την τέλεση των καθηκόντων του.

§ Τυχόν κοινοποίηση στοιχείων **στα πλαίσια των ιατρικών και ψυχολογικών και κοινωνικών δομών** πρέπει να υπάγονται σε τυπικούς και προκαθορισμένους κανόνες, όπου θα εμπεριέχεται σαφής περιγραφή αρμοδιοτήτων. Η απόκτηση, καταγραφή και κοινοποίηση πληροφοριών πρέπει να περιορίζεται στα σχετικά και αποδεδειγμένα χρήσιμα στοιχεία για την κατάλληλη ιατρική και ψυχολογική και κοινωνική απόκριση.

§ Η χρήση και ο λόγος της συλλογής πληροφοριών πρέπει να εξηγείται κατά τρόπο σαφή στα θύματα μίας ΕΑ. Το κάθε άτομο δικαιούται να γνωρίζει την ύπαρξη των συλλεγέντων στοιχείων που τον αφορούν και να έχει άμεση πρόσβαση σε αυτά.

§ Η επικοινωνία με τους **συγγενείς και τα αγαπημένα πρόσωπα**, και η πληροφόρησή τους σχετικά με την τύχη και την ιατρική κατάσταση ενός εμπλεκόμενου σε μία ΕΑ, πραγματοποιείται μόνο μετά από πληροφορημένη συναίνεση.

§ Οι πληροφορίες των ιατρικών αρχείων των ασθενών, τα καταγεγραμμένα προσωπικά δεδομένα ή άλλες προσωπικές πληροφορίες μπορούν να κοινοποιούνται σε μη ιατρικές ή ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες και αρχές, μόνο όταν υπάρχει σαφής εξουσιοδότηση (μετά από πληροφορημένη συναίνεση) από το

άτομο που αφορά το αρχείο αυτό (ή άλλως από νόμιμο αντιπρόσωπό του/ της) (Καραδήμας , 2004).

Η κοινοποίηση του «προφίλ τραύματος» (trauma profile) μίας μαζικής κατάστασης ΕΑ θεωρείται θέμα δημόσιου ενδιαφέροντος.

Η διαχείριση των καταλόγων με τα ονόματα νεκρών, τραυματιών, αγνοουμένων και άλλων πληγέντων ατόμων, οι οποίοι περιέχουν γενικά στοιχεία για τη σοβαρότητα της κατάστασης της υγείας τους (δηλ. εκτός κινδύνου ή όχι) πρέπει να πραγματοποιείται με εξαιρετική προσοχή. Μόνο τα άτομα ή υπηρεσίες που εξουσιοδοτούνται σύμφωνα με το ψυχοκοινωνικό σχέδιο μπορούν να συλλέγουν, επανεξετάζουν ή δημιουργούν συγκεντρωτικούς καταλόγους. Η πληροφορία αυτή πρέπει να χρησιμοποιείται αυστηρά για σκοπούς αναγνώρισης θυμάτων ή όταν απαιτείται κατάλληλη ιατρική και ψυχοκοινωνική φροντίδα. (διαλογή, κατάλληλη φροντίδα και υπηρεσίες.) (Αντύπας, 2007).

Δεν υπάρχει ουδείς λόγος να δίνονται ονομαστικοί κατάλογοι θυμάτων, τραυματιών, σώων ατόμων ή αγνοουμένων σε υπηρεσίες που δεν έχουν επιχειρησιακό καθήκον το οποίο εξυπηρετεί τα άμεσα συμφέροντα των εμπλεκόμενων σε ένα σοβαρό ατύχημα(Αντύπας,2007)

Ο τρόπος κοινοποίησης πληροφοριών σε άτομα που εμπλέκονται σε μία μαζική κατάσταση ΕΑ πρέπει να εμπεριέχει την παράμετρο της ψυχοκοινωνικής επίδρασης. Αυτό συμβαίνει διότι η διαδικασία της πληροφόρησης σχετικά με την ταυτότητα των θυμάτων καθώς και την οργάνωση της προσωπικής ενημέρωσης και κοινοποίησης, αποτελεί εγγενές στοιχείο της ψυχοκοινωνικής υποστήριξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

5.1 ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ένα από τα μείζονα στοιχεία της περιβαλλοντικής προστασίας αποτελεί ο **ρόλος του ενεργού πολίτη** . Το δικαίωμα των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος σύμφωνα με τον Αντύπα (2007) νοείται ως η εμπλοκή των πολιτών στην διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Συνεπώς στο δικαίωμα αυτό περιλαμβάνεται και οποιαδήποτε παρέμβαση στη λήψη διοικητικής απόφασης , στη οργανωμένη κινητοποίηση ομάδων, επιστολές διαμαρτυρίας σε αρμόδιους φορείς, από αντιπροσωπείες, εκλεγμένα συμβούλια τοπικής διοίκησης , μη κυβερνητικές οργανώσεις κτλ.

Είναι σημαντικό λοιπόν να αναφερθούν, τα χαρακτηριστικά στοιχεία συμμετοχής του κοινού στα περιβαλλοντικά θέματα. Σύμφωνα με τον Αντύπα (2007),τα χαρακτηριστικά αυτά συνοψίζονται στα εξής:

- Δικαίωμα πληροφόρησης
- Δικαίωμα στην διαδικασία λήψης αποφάσεων σε διοικητικά μέσα
- Προσφυγή σε ένδικα μέσα για παραλείψεις και νομικές παρεμβάσεις εκ μέρους της διοίκησης(Αντύπας,2006).

Τα χαρακτηριστικά στοιχεία της συμμετοχής μπορούν να αναλυθούν ως εξής :

1. Δικαίωμα πληροφόρησης: το πρώτο και πλέον σημαντικό στοιχείο στην διαδικασία λήψης αποφάσεων για περιβαλλοντικά θέματα αποτελεί το δικαίωμα της πληροφόρησης. Το δικαίωμα αυτό στην ελληνική νομοθεσία ικανοποιείται στις ρυθμίσεις του Ν. 1566/86 με την κοινή Υπουργική Απόφαση 7792/1995, που παρέχει ελεύθερη πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον και εναρμονίζει την Εθνική Νομοθεσία με την Οδηγία 90/313/ΕΟΚ.
2. Η Οδηγία αυτή αποτελεί στην ελληνική έννομη τάξη ένα ισχυρό εργαλείο για την προστασία του περιβάλλοντος όσο και για την ενίσχυση της διαφάνειας της διοικητικής δράσης. Αφυπνίζει την περιβαλλοντική συνείδηση, ενδυναμώνει τις δημοκρατικές αρχές και ευαισθητοποιεί και ενεργοποιεί τους πολίτες (Αντύπας, 2007).

Η συμμετοχή στη διοικητική διαδικασία λήψης αποφάσεων: Οι πληροφορημένοι πολίτες είναι ενημερωμένοι και συνεισφέρουν αποτελεσματικά στην κοινωνία του περιβάλλοντος, είναι υπεύθυνοι, έχουν την αίσθηση της δημόσιας ευθύνης, κατανοούν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, αναπτύσσουν περιβαλλοντικές δεξιότητες και δράση και ενδιαφέρονται για την δημοκρατία, διότι αποκτούν γνώση και ενδιαφέρον από τη συμμετοχή τους στην πληροφόρηση (Αντύπας , 2007) .

Οι συμμετέχοντες στη λήψη αποφάσεων επιτελούν ένα είδος πολιτικής δράσης και είναι συνήθως μεμονωμένα άτομα, οργανωμένες ομάδες ή μη κυβερνητικές οργανώσεις (Μ.Κ.Ο) που σκοπό έχουν να ασκήσουν κριτική και να προβούν σε συστάσεις και διαμαρτυρίες στη Διοίκηση και

τον κρατικό μηχανισμό ανατρέποντας σχέδια και προτάσεις αυτής, που δεν συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος. Ο ρόλος της συμμετοχής των πολιτών στη λήψη αποφάσεων είναι καθοριστικός για τη ζωή τους, όταν καλούνται να διατυπώσουν τις απόψεις τους.

Σύμφωνα με το κοινοτικό και το εθνικό δίκαιο υπάρχει ένα ισχυρό θεσμικό πλαίσιο, το οποίο αναφέρεται στις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε) και ορισμένων άλλων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων και περιλαμβάνει σημαντικές διατάξεις για τη συμμετοχή του κοινού ή περιβαλλοντικών οργανώσεων και άλλων ομάδων δράσης των πολιτών σχετικά με το περιβάλλον (http://ec.europa.eu/community_law/your_rights/your_rights_el.htm)

Επιγραμματικά λοιπόν το άνωθεν θεσμικό πλαίσιο που αναφέρεται στις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, αναφέρεται στο δικαίωμα των πολιτών για υποχρεωτική ενημέρωση.

Εν συνεχεία αφού ενημερωθούν υποχρεωτικά μέσω του τύπου και των Γραφείων Περιβάλλοντος κάθε νομού, εκτιμούν το μέγεθος των περιβαλλοντικών επιπτώσεων πριν ακόμη αποφασισθεί η υλοποίηση του έργου, το οποίο θα έχει βλαπτική συνέπεια σε ατμόσφαιρα, νερό, έδαφος, τοπίο, στην υγεία του ανθρώπου, στα φυτά και τα ζώα.

Συνεπώς, σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης η συμμετοχή του Δημότη ή του κοινού πρέπει να αποτελεί υποχρέωση των Ο.Τ.Α και μπορεί να λάβει ποικίλες μορφές. Από αυτές, άλλες θα προβλέπονται υποχρεωτικά και άμεσα, όπως π.χ. Γενικές Συνελεύσεις των Κοινοτήτων, Συνοικιακές Συνελεύσεις των Δήμων, Συνοικιακές Επιτροπές, Δημοψηφίσματα κ.λπ και άλλες θα έχουν προαιρετικό χαρακτήρα, όπως προτάσεις και διαβουλεύσεις με τις Επιτροπές Περιβάλλοντος, το

Νομαρχιακό Συμβούλιο, το Περιφερειακό Συμβούλιο ακόμη και σε συσκέψεις του ΥΠΕΧΩΔΕ και του Υπουργείου Ανάπτυξης(http://ec.europa.eu/community_law/your_rights/your_rights_el.htm).

Τα κύρια και βασικά ζητήματα των μαζικών φορέων είναι η συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων, η οποία επιτυγχάνεται δια μέσου των συνδικαλιστικών, επαγγελματικών οργανώσεων, γεωργικών συνεταιρισμών, πολιτιστικών και επιστημονικών συλλόγων, μη κυβερνητικών οργανώσεων περιβάλλοντος κ.λπ. (Αντύπας, 2007).

Συμπερασματικά μέσα από φορείς και οργανώσεις ο πολίτης της πληγείσας περιοχής μπορεί με την ενεργή συμμετοχή του να συμβάλει προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι συνέπειες μιας φυσικής καταστροφής. Όπως αναφέρεται παρακάτω, εκτός από το δικαίωμα συμμετοχής στην αντιμετώπιση των συνεπειών των φυσικών καταστροφών, ο ενεργός πολίτης δικαιούται προσφυγή στα ένδικα μέσα προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι όποιες παραλείψεις ή παραβάσεις εκ μέρους της πολιτικής που ακολουθείται.

5.1.1 ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΑ ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ ΓΙΑ ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΙΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΕΣ ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ

Το μέρος αυτό της συμμετοχής του κοινού είναι η πρόσβαση στη Δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος. Το δικαίωμα των πολιτών να προσφεύγουν στα διοικητικά δικαστήρια είναι δικαίωμα κατοχυρωμένο συνταγματικά για παροχή έννομης προστασίας (αρ. 20. παρ. 1).

Η προσφυγή αυτή πραγματοποιείται με την άσκηση των ακολούθων ένδικων μέσων, τα οποία πρέπει να ενεργοποιεί ο πολίτης σε περιπτώσεις περιβαλλοντικών προσβολών, όταν υπάρχει διαφωνία, δυσλειτουργία ή παράλειψη εκ μέρους της Διοίκησης.

Σύμφωνα με το Κοινοτικό και Εθνικό Δίκαιο η διαδικασία προσφυγής του πολίτη βασίζεται στα εξής:

- 1) **Προσφυγή στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια** (Πρωτοδικείο - Εφετείο) καθώς και στα πολιτικά και ποινικά.
- 2) **Αίτηση αναστολής** ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.
- 3) **Αίτηση ακυρώσεως** ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, επιδιώκοντας τον έλεγχο της νομιμότητας των αποφάσεων της Διοίκησης (http://ec.europa.eu/community_law/your_rights/your_rights_el.htm).

Το κοινοτικό δίκαιο παρέχει στους πολίτες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας το δικαίωμα καταγγελίας – αναφοράς, ακόμη και την δυνατότητα προσφυγής στον Συνήγορο του Πολίτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τον έλεγχο της κοινοτικής νομοθεσίας.

Το δικαίωμα καταγγελίας για παράβαση κοινοτικού κανόνα το έχει κάθε ευρωπαίος πολίτης, ο οποίος το ασκεί δια μέσου επιστολής με

παραλήπτη την Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης
(http://ec.europa.eu/community_law/your_rights/your_rights_el.htm)

Αναλυτικά η Επιτροπή διατυπώνει αιτιολογημένη γνώμη (μετά από δύο προειδοποιητικές επιστολές) προς το κράτος μέλος, το οποίο παρανόμησε. Αυτό συνεπάγεται πως σε περίπτωση που το κράτος μέλος δεν συμμορφωθεί με την κοινοτική νομοθεσία η Επιτροπή προσφεύγει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο
(http://ec.europa.eu/community_law/your_rights/your_rights_el.htm).

Παράλληλα η Επιτροπή ενημερώνει τον πολίτη ή την περιβαλλοντική οργάνωση που προέβη στην καταγγελία. Βέβαια οι διαδικασίες αυτές είναι εξαιρετικά χρονοβόρες και τις περισσότερες φορές σταματούν στο στάδιο της πρώτης επιστολής. Όταν όμως φθάσει στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο είναι δυνατόν να επιβληθούν πολύ αυστηρές οικονομικές κυρώσεις
(http://ec.europa.eu/community_law/your_rights/your_rights_el.htm)

Τέλος η συμμετοχή των πολιτών μπορεί να πραγματοποιηθεί σε επίπεδο ατομικό, συλλογικό η ακόμα και επίπεδο οργανώσεων.

Συνοψίζοντας συμπεραίνεται ότι μέσα από την επιστημονική αυτή προσέγγιση συμμετοχής του πολίτη, προκύπτει ότι η ανάγκη περιβαλλοντικής προστασίας αποτελεί κοινό στόχο – σκοπό και προβληματισμό όλων των ανθρώπων του κόσμου. Αυτό συμβαίνει, διότι η αλόγιστη χρήση – κατάχρηση, η ρύπανση και οι συνέπειες αυτών δεν έχουν σύνορα. Η προστασία του φυσικού, οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος έχει σχέση με το παρόν και το μέλλον της κοινωνίας, με την καθημερινή ποιότητα ζωής των πολιτών, με το επίπεδο του πολιτισμού της.

5.1.2 ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Είναι σημαντικό να γίνει αναφορά στο διεθνές δίκαιο σχετικά με τις ρυθμίσεις που αφορούν φυσικές καταστροφές. Όπως αναφέρεται παρακάτω, το **Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου** βασίζεται στα εξής:

1. εκφράζει την αλληλεγγύη του και τη βαθιά του συμπάθεια προς τις οικογένειες όσων έχασαν τη ζωή τους και προς τους κατοίκους των εν λόγω πληγείσων περιοχών.· Αποδίδει φόρο τιμής στην αυταπάρνηση των όσων συμμετείχαν στις επιχειρήσεις κατάσβεσης των πυρκαγιών με κίνδυνο της ζωής τους (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

2. εκτιμά ότι οι συνέπειες αυτών των καταστροφών δεν είναι μόνο εθνικών διαστάσεων, αλλά απαιτούν επίσης ουσιώδη δέσμευση σε ευρωπαϊκό επίπεδο(www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

3. εκφράζει την ικανοποίησή του για την αλληλεγγύη που επέδειξαν η ΕΕ και τα κράτη μέλη της προς τις πληγείσες περιοχές των κρατών μελών και των υποψηφίων χωρών, καθώς και για την πολύτιμη βοήθεια που παρείχαν στις αρχές τους και τις υπηρεσίες εκτάκτου ανάγκης (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

4. εκφράζει την ανησυχία του για την αύξηση του αριθμού των φυσικών καταστροφών που, σύμφωνα με τους ειδικούς, μπορεί να αποδοθεί σε μεγάλο βαθμό στην κλιματική αλλαγή λόγω της επιδείνωσης των ακραίων φαινομένων (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

5. επαναλαμβάνει ότι το πρωτόκολλο του Κιότο παραμένει το βασικό μέσο της παγκόσμιας στρατηγικής προκειμένου να τεθεί τέρμα στην

κλιματική μεταβολή. Το πρωτόκολλο του Κιότο, περιλαμβάνει σημαντικά βήματα προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι κλιματικές αλλαγές σε μακροπρόθεσμο χρόνο. Τα κράτη λοιπόν που έχουν συνυπογράψει οφείλουν να λάβουν μέτρα προκειμένου να μειωθεί η εκπομπή ρύπων. Σύμφωνα με το πρωτόκολλο, τα μέτρα που θα ληφθούν έχουν ως σημείο αναφοράς το χαμηλό κόστος, προβλέπεται δηλαδή η ρύθμιση των μέτρων χωρίς να πληγεί η παγκόσμια οικονομία (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

6. συμφωνεί ότι είναι αναγκαίο να αναθεωρηθούν επειγόντως οι κανόνες του Ταμείου Αλληλεγγύης, προκειμένου να συμπεριληφθεί ρητώς σε αυτούς και η βοήθεια προς τους πληθυσμούς που επλήγησαν από καταστροφές όπως η ξηρασία ή οι πυρκαγιές στα δάση και να υποχρεωθούν οι εθνικές αρχές να ενημερώνουν τους πολίτες για την κοινοτική οικονομική βοήθεια και να καταστεί ορατή η εν λόγω βοήθεια στα επιμέρους προγράμματα. Περαιτέρω, είναι αναγκαίο να παρασχεθεί βοήθεια πάραυτα στις πληγείσες περιοχές και χώρες (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

7. υπενθυμίζει το Ταμείο Αλληλεγγύης που περιλαμβάνεται στον προϋπολογισμό της ΕΕ και εκφράζει την ελπίδα ότι η Επιτροπή θα αποδεσμεύσει ταχύτατα τα απαραίτητα κονδύλια, μόλις τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη υποβάλουν αίτημα βοήθειας, συμπεριλαμβανομένης της προενταξιακής βοήθειας, για να βοηθήσει τις υποψήφιας και τις τρίτες χώρες να αντιμετωπίσουν ταχέως τις συνέπειες των πλημμυρών (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

8. καλεί την Επιτροπή να συνεχίσει τη συνεργασία της με τις εθνικές αρχές με σκοπό τη στήριξη του πληγέντος πληθυσμού, την ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των πυρκαγιών και

πλημμυρών, την παροχή δημοσίων ενισχύσεων για την αποκατάσταση του παραγωγικού δυναμικού στις πληγείσες περιοχές, την επανεκκίνηση της διαδικασίας δημιουργίας θέσεων εργασίας και τη λήψη καταλλήλων μέτρων για την αντιστάθμιση του κοινωνικού κόστους από την απώλεια θέσεων εργασίας και άλλων πηγών εισοδήματος. Παροτρύνει επίσης την Επιτροπή να επισπεύσει όλες τις σχετικές κοινοτικές διοικητικές διαδικασίες, συγκεκριμένα αυτές που σχετίζονται με την ανάγκη αναπρογραμματισμού των διαρθρωτικών ταμείων και του Ταμείου Συνοχής, και να καταστήσει πιο ευέλικτη την υπερβολικά δύσκαμπτη διαχείριση των ταμείων αυτών (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

9. καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να εργασθούν προς την κατεύθυνση στενότερης συνεργασίας των μέτρων προστασίας των πολιτών σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών, με στόχο να προλαμβάνονται και να ελαχιστοποιούνται οι καταστροφικές συνέπειές τους. Εν συνεχεία να παρέχει στις εμπλεκόμενες υπηρεσίες τα μέσα που χρειάζονται για την έγκαιρη προειδοποίηση, το συντονισμό και την υλικοτεχνική υποστήριξη, μέσω ειδικότερα της διάθεσης πρόσθετων πόρων προστασίας των πολιτών σε περιπτώσεις μείζονος κινδύνου, και μέσω της δημιουργίας Ευρωπαϊκού Σώματος προστασίας των πολιτών. Συνεπώς να ληφθεί ιδιαίτερα υπόψη ο ευαίσθητος χαρακτήρας των συνοριακών περιοχών (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

10. καλεί το Συμβούλιο να μην παραγνωρίσει την ανάγκη για μακροπρόθεσμες επενδύσεις στον τομέα των πολιτικών για την πρόληψη των καταστροφών αυτών και/ή τον περιορισμό των ζημιών που προξενούν (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

11. καλεί την Επιτροπή να προβεί σε εμπειριστατωμένη ανάλυση των αιτιών, των συνεπειών και των επιπτώσεων των πυρκαγιών του φετινού καλοκαιριού, ιδιαίτερα για τον ευρωπαϊκό δασοκομικό τομέα, να υποβάλει προτάσεις για την ανάπτυξη κοινοτικής πολιτικής για τον έλεγχο των δασικών πυρκαγιών. Ακόμα να καταρτίσει κοινό πρωτόκολλο πυρόσβεσης. Επιπλέον ζητεί να βασίζεται η πολιτική αναδάσωσης για τις πληγείσες περιοχές στο σεβασμό των βιοκλιματικών και περιβαλλοντικών τους χαρακτηριστικών, με τη χρήση ειδών και ποικιλιών που είναι ανθεκτικά στη φωτιά και την ξηρασία και που είναι προσαρμοσμένα στις τοπικές συνθήκες. Τέλος τονίζει την ανάγκη κοινοτικής υποστήριξης για την αναδάσωση (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

12. καλεί την Επιτροπή να προωθήσει μέτρα, περιλαμβανομένων των μέτρων για την αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού, υπέρ της ενίσχυσης της βιώσιμης χρήσης του νερού, του εδάφους και των βιολογικών πόρων, ιδίως στη νότιο Ευρώπη (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

13. θεωρεί την απόφαση του Συμβουλίου περί κατάργησης των ενισχύσεων που χορηγούνταν στους γεωργούς για τη δημιουργία αντιπυρικών ζωνών ως μη λειτουργική. Ακόμα τάσσεται υπέρ της αποκατάστασης αυτών των χρηματοδοτήσεων· τονίζει την ανάγκη να αναπτυχθούν πολιτικές για την αποτελεσματική πρόληψη των δασικών πυρκαγιών, επαναβεβαιώνοντας ότι η Επιτροπή πρέπει να ενθαρρύνει τα μέτρα επίβλεψης και πρόληψης, ειδικότερα στο πλαίσιο του Κανονισμού «Έμφαση στα Δάση» και της νέας δασικής στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με σκοπό την προστασία των δασών της Κοινότητας από τις πυρκαγιές και τη χρηματοδότηση κυρίως των καταλλήλων μέτρων για την πρόληψη των δασικών πυρκαγιών, όπως είναι η δημιουργία

αντιπυρικών ζωνών, δασικών μονοπατιών, σημείων πρόσβασης, σημείων άντλησης νερού και προγραμμάτων δασικής διαχείρισης (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

14. συνιστά τη συγκρότηση Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου για τις ξηρασίες, την ερήμωση, τις πλημμύρες και τα άλλα φαινόμενα της κλιματικής αλλαγής, με στόχο τη συγκέντρωση στοιχείων και τη διασφάλιση πιο αποτελεσματικής ανταπόκρισης (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

15. αναγνωρίζει επίσης ότι πολλές από τις πολιτικές που απαιτούνται για να σταματήσει η κλιματική αλλαγή θα οδηγήσουν σε επωφελείς για όλους καταστάσεις όσον αφορά τη μείωση της εξάρτησης από το πετρέλαιο, τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα και τη επίτευξη εξοικονομήσεων (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

16. ζητεί να ενισχυθεί η δασική πολιτική σε επίπεδο Ένωσης, δίνοντας μεγαλύτερη βαρύτητα στο ρόλο της όσον αφορά την πολυλειτουργικότητα της ευρωπαϊκής γεωργίας. Παραθέτει και τον εξής διττό στόχο: διατήρηση και απασχόληση του αγροτικού πληθυσμού και αποφασιστική και ουσιώδη αύξηση των δασικών εκτάσεων (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

17. ζητεί από την Επιτροπή να συμπεριλάβει ως επιλέξιμη δαπάνη, στα κατάλληλα χρηματοδοτικά μέσα, τη δυνατότητα συγχρηματοδότησης τεχνολογικού εξοπλισμού για την πρόληψη και την καταπολέμηση των δασικών πυρκαγιών (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

18. ζητεί αυστηρότερες ποινές για τις εγκληματικές ενέργειες που καταστρέφουν το περιβάλλον, ιδίως δε αυτών που συνδέονται με την

πρόκληση

δασικών

πυρκαγιών

(www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

19. επιδιώκει την λήψη μέτρων που θα καθιστούν υποχρεωτική την αναδάσωση των καμένων χώρων και την ορθή συντήρηση της δασικής έκτασης από τους ιδιοκτήτες (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

20. ζητεί από την Επιτροπή να αυξήσει τα μέσα για την έρευνα στον τομέα της πρόληψης των πλημμυρών και να συντονίσει τις ερευνητικές εργασίες που έχουν αναλάβει τα διάφορα κράτη μέλη, προκειμένου να υπάρξει το συντομότερο συνεκτική πολιτική ενέργειας και μεταφορών σε ότι αφορά την πρόληψη των κινδύνων (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

21. δεσμεύεται, να αναλάβει όλες τις απαραίτητες πρωτοβουλίες για να εγκριθεί, σε κοινοτικό επίπεδο, μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη προληπτική στρατηγική για τις δασικές πυρκαγιές (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

22. ζητεί από τη Διάσκεψη των Προέδρων:

- να εξουσιοδοτήσει την εκπόνηση έκθεσης πρωτοβουλίας για τις πυρκαγιές, τις ξηρασίες και τις πλημμύρες, από την Επιτροπή Περιφερειακής Ανάπτυξης, την Επιτροπή Γεωργίας και Ανάπτυξης της Υπαίθρου, την Επιτροπή Περιβάλλοντος, Δημόσιας Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων, βάσει διαδικασίας συνεργασίας.
- να οργανώσει κοινή ακρόαση για τις πυρκαγιές, τις ξηρασίες και τις πλημμύρες.

- να εξουσιοδοτήσει την πραγματοποίηση επίσημης επίσκεψης στις περιοχές της Κεντρικής και Νότιας Ευρώπης που επλήγησαν από τις φυσικές καταστροφές (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

23. αναθέτει στον Πρόεδρό του να διαβιβάσει το παρόν ψήφισμα στο Συμβούλιο, στην Επιτροπή, στις κυβερνήσεις των κρατών μελών που επλήγησαν από τις πυρκαγιές, καθώς και στις τοπικές αρχές των πληγείσων περιοχών (www.kasoulides.com/index.php?id=1216).

5.2 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ

Ως μαζική καταστροφή ορίζεται ένα ξαφνικό γεγονός που προκαλεί τεράστιες υλικές ζημιές και μεγάλο αριθμό θυμάτων. Δηλαδή παρατηρείται ανισορροπία ανάμεσα στην μεγάλη ανάγκη κάλυψης αναγκών και την προσφερόμενη επάρκεια μέσων για βοήθεια. Σε οποιοδήποτε σύστημα κοινωνικής προστασίας, η ανισορροπία αυτή εμφανίζεται έστω και παροδικά, προκαλώντας μια σειρά αλυσιδωτών επιδράσεων στη συνοχή και το αίσθημα ασφάλειας του κοινωνικού συνόλου. Η αντίδραση της οργανωμένης πολιτείας πρέπει να είναι τότε άμεση, έτσι ώστε οι επιπτώσεις αυτές να είναι όσο το δυνατόν μικρότερης βαρύτητας και διάρκειας (Αντύπας, 2007).

Μια καταστροφή μπορεί να ξεσπάσει απροειδοποίητα, οποιαδήποτε ώρα της ημέρας και οποιαδήποτε μέρα του χρόνου. Μπορεί να υπάρχουν προειδοποιήσεις αλλά και να εμφανιστούν απροειδοποίητα. Ο Τσιραμπίδης, (1999) διατυπώνει : «Καταλήγουμε λοιπόν στο γεγονός ότι υπάρχουν δύο βασικές κατηγορίες καταστροφών αφενός οι φυσικές και αφετέρου οι καταστροφές που οφείλονται στον παράγοντα Άνθρωπος».

Βέβαια ακόμη και αυτές που τοποθετούνται κάτω από το γενικό όρο φυσικές καταστροφές, μπορεί να έχουν και συνυπαιτιότητα του ανθρώπου, από κακή χρήση των φυσικών πόρων, της γης ή της τεχνολογίας.

Στους περισσότερους τύπους καταστροφών αναπτύσσεται μία σημειολογία που παρουσιάζει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, όπως (Αντύπας, 2007):

- Ότι υπάρχει ισχυρή σχέση ανάμεσα στον τύπο της καταστροφής και τις επιπτώσεις στην υγεία του γενικού πληθυσμού. Όπως αυτό συμβαίνει πολλές φορές με τους πολυάριθμους τραυματισμούς, που προκαλούνται ως άμεση συνέπεια της καταστροφής. Οι σεισμοί είναι ένα παράδειγμα που προκαλεί μαζικούς τραυματισμούς, ενώ οι πλημμύρες σχετικά λίγους.
- Ότι μερικές επιδράσεις συνθέτουν δυνητικούς κινδύνους για την υγεία και όχι αναπόφευκτους. Όπως για παράδειγμα οι μετακινήσεις πληθυσμών και οι περιβαλλοντικές αλλαγές, μπορεί να οδηγήσουν σε αυξημένο κίνδυνο μετάδοσης ασθενειών, αν και η εμφάνιση επιδημιών δεν είναι σύνηθες φαινόμενο στις καταστροφές.
- Ότι οι υπάρχοντες και δυνητικοί κίνδυνοι για την υγεία μετά μια καταστροφή, δεν εμφανίζονται όλοι ταυτόχρονα. Αντίθετα εμφανίζονται, σε διαφορετικούς χρόνους και με διαφορετική βαρύτητα, κατά τόπους μέσα στην πληγείσα περιοχή.
- Ότι οι ανάγκες σε τροφή, στέγη και ΠΦΥ (Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας) δεν είναι ισότιμες μέσα στον πληγέντα πληθυσμό. Απεναντίας, το αίσθημα ασφάλειας αποκαθίσταται σταδιακά και σχετίζεται με την συντομότερη και αποτελεσματικότερη αντίδραση από τα συνεργεία αρωγής. Έτσι λοιπόν και η παροχή της βοήθειας θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν αμεσότερη και να έχει ως στόχο την επαναφορά του πληθυσμού στην πρότερή του κατάσταση το συντομότερο δυνατόν.

Σύμφωνα με τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι χρειάζονται δράσεις άμεσα , που σαν στόχο έχουν να απαλύνουν τα προβλήματα υγείας, να επαναφέρουν το αίσθημα ασφάλειας στον πληθυσμό και να καθοδηγήσουν την παροχή βοήθειας με βάση τις εμφανιζόμενες προτεραιότητες.

Πολλές φορές άλλωστε η οργανωμένη βοήθεια έρχεται αντιμέτωπη με την επικράτηση φημών, που αυξάνουν τον πανικό και δυσχεραίνουν το έργο των σωστικών συνεργείων. Είναι άλλωστε και αυτός ο λόγος που τα ζητήματα κοινωνικής συμπεριφοράς σε ατομικό και μαζικό επίπεδο, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται άμεσα, με την πληροφόρηση του κοινού και την καθοδήγηση της προσφερόμενης διάθεσης για βοήθεια μέσα στα προσχεδιασμένα πρότυπα προγραμμάτων αρωγής (αν και εφόσον υπάρχουν).

Σε μια μαζική καταστροφή η εμφάνιση προβλημάτων υγείας μπορεί να παρουσιάζει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, άσχετα με τον τύπο της καταστροφής. Ακόμη και αυτά θα πρέπει να μπαίνουν μέσα στο σκεπτικό οργάνωσης της βοήθειας, αφού η εμφάνισή τους μπορεί να καθυστερήσει τις δράσεις ή να προκαλέσει αίσθημα δυσφορίας στο γενικό πληθυσμό (Αντύπας, 2007).

Αν και δεν παρατηρείται για παράδειγμα σε μαζικές καταστροφές εμφάνιση μολυσματικών ασθενειών, ο κίνδυνος παραμένει υπαρκτός και άρα χρειάζεται επιδημιολογική επαγρύπνηση. Η πιο συχνά εμφανιζόμενη παθολογία είναι οι εντερικές παθήσεις, ως απόρροια της επιμόλυνσης του νερού και των τροφίμων (Γιωτάκος , 2008).

Ιδιαίτερα αυτό συμβαίνει σε περιπτώσεις όπου παρατηρείται αύξηση της πυκνότητας του πληθυσμού και μετακινήσεις, χωρίς την τήρηση κανόνων υγιεινής αλλά και εμφάνιση ζημιών στο σύστημα ύδρευσης και

αποχέτευσης της πληγμένης περιοχής. Σε μια τέτοια κατάσταση βέβαια μέσα στις προβλεπόμενες άμεσα ενέργειες θα είναι και η κάλυψη βασικών αναγκών του πληθυσμού, όπως η τροφή, το νερό και η στέγαση (Γιωτάκος, 2008).

Αυτό που χαρακτηρίζει μια μεγάλη καταστροφή με πολλά θύματα και υλικές ζημιές είναι η εικόνα χάους που παρατηρείται το πρώτο διάστημα από το γεγονός. Αυτή η χαοτική κατάσταση είναι αναπόφευκτη και ο στόχος της οργανωμένης βοήθειας είναι η συμπίεση της χρονικής διάρκειας της, ο επανέλεγχος δηλαδή της συνολικής κατάστασης από την οργανωμένη βοήθεια.

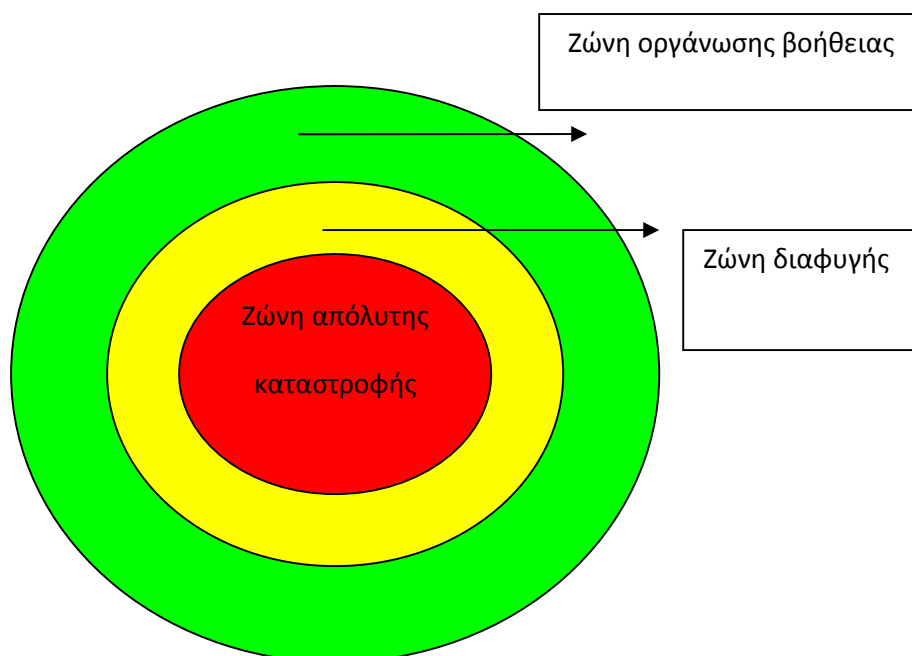
Για να γίνει αυτό κατορθωτό, θα πρέπει να αναληφθούν δράσεις από προεπιλεγμένες δομές, που να στοχεύουν στην οργανωμένη παροχή βοήθειας με ιεραρχημένο και δομημένο τρόπο.

Η απάντηση σε ερωτήματα όπως πού, πότε, πώς και από ποιόν παρέχεται η βοήθεια είναι καίρια και θα πρέπει να βασίζεται σε απαραίτητο σχεδιασμό από πριν.

Η διαχείριση της πρώτης χρονικής περιόδου της εμφάνισης του χάους και της επικράτησης του πανικού θα επηρεάσει την πορεία της παρεχόμενης βοήθειας, την αποτελεσματικότητά της και σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να είναι προϊόν αυτοσχεδιασμών και πειραματισμών (Αντύπας, 2007).

Η γεωγραφία μίας οποιαδήποτε μαζικής καταστροφής χαρακτηρίζεται από τρεις ζώνες. Την ζώνη της απόλυτης καταστροφής, την ζώνη της διαφυγής και μαζικής μετακίνησης του πληθυσμού και τη ζώνη της οργάνωσης της βοήθειας. (Εικ. 1). Οι τρεις αυτές ζώνες ποικίλουν σε έκταση ανάλογα με τον τύπο της καταστροφής και τη διάρκεια της. Θα πρέπει όμως να συνυπολογίζονται σε οποιοδήποτε

σχεδιασμό για την εφαρμογή ενός προγράμματος αντιμετώπισης μιας κρίσης (Αντύπας, 2007).

Εικ. 1

Συμπεραίνεται πως η χαρτογράφηση των ζωνών αυτών διευκολύνουν την οργάνωση και ταχύτητα της βοήθειας και εξασφαλίζουν σε ένα μεγάλο βαθμό την ασφάλεια των συνεργείων διάσωσης και βοήθειας.

Αν και η κινητοποίηση των μηχανισμών βοήθειας πρέπει να είναι άμεση με την έλευση της πληροφορίας για ξέσπασμα μιας καταστροφής, η οργάνωση της βοήθειας περιλαμβάνει για σχηματικούς λόγους τρεις φάσεις (Αντύπας, 2007):

Α΄ φάση

- Εξασφάλιση συνθηκών ασφάλειας
- Συγκέντρωση συνεργείων διάσωσης
- Συντονισμός φορέων

Β΄ φάση

- Διαλογή τραυματιών
- Ασφαλής μεταφορά
- Συντονισμός φορέων

Γ΄ φάση

- Υποδοχή τραυματιών σε Νοσηλευτικές μονάδες
- Συντονισμός φορέων

Και στις τρεις φάσεις, γίνεται αντιληπτό πως κομβικό ρόλο για την επιτυχία της παρέμβασης παίζει ο επιτυχημένος συντονισμός μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, είτε είναι η Πυροσβεστική, τα ΕΚΑΜ, το ΕΚΑΒ, η αστυνομία, η Πολιτική Προστασία, ΜΚΟ, οι νομαρχίες, οι Δήμοι κ.α. Βασική βέβαια προϋπόθεση είναι η αρχική διαχείριση της πληροφορίας για την εμφάνιση μιας κατάστασης κρίσης, η εξακρίβωση αυτής της πληροφορίας και η κινητοποίηση των μηχανισμών για την αντιμετώπιση της συγκεκριμένης κρίσης (Αντύπας, 2007).

Η επεξεργασία όλων των παραπάνω στοιχείων προϋποθέτει ένα συγκεκριμένο μοντέλο προετοιμασίας που αφορά την πρόβλεψη, την δημιουργία ετοιμότητας των μηχανισμών και την οργάνωση προτύπων άμεσης κινητοποίησης. Τον κύριο ρόλο εδώ παίζει αναμφίβολα το κράτος και οι οργανωμένες δομές του. Συνεπώς το σύνολο όλων των παραπάνω ενεργειών και η ακολουθία των απαραίτητων βημάτων που χρειάζονται για την τελική διαμόρφωση των προβλεπόμενων ενεργειών

αποτελεί τον λεγόμενο σχεδιασμό για την αντιμετώπιση κρίσεων και μαζικών καταστροφών (Αντύπας, 2007)

Ο στόχος αυτού του σχεδιασμού θα πρέπει να είναι:

- n** Η Αντίληψη του ρόλου και των αρμοδιοτήτων όλων των εμπλεκόμενων φορέων
- n** Η Ενδυνάμωση όλων των δικτύων βοήθειας
- n** Η Βελτίωση της εκστρατείας ευαισθητοποίησης και εκπαίδευσης του γενικού πληθυσμού
- n** Οι Επικοινωνίες, η λειτουργία της δημόσιας προειδοποίησης και άλλων επιχειρησιακών βημάτων
- n** Και η διατύπωση ενός απλού και εύληπτου πλάνου δράσης με διαβάθμιση σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο (Αντύπας, 2007)

Αυτή η ακολουθία των βημάτων που χρειάζονται για την προαναφερόμενη διαμόρφωση του σχεδιασμού αντιμετώπισης κρίσεων είναι συγκεκριμένη και χαρακτηρίζεται από τα παρακάτω στοιχεία :

- n** Επίσημη αναδοχή του σχεδιασμού (θεσμική συγκρότηση)
- n** Σχηματισμός επιτροπής - αύξηση επιπέδου συνεργασίας μεταξύ φορέων
- n** Ανάλυση των δυνητικών κινδύνων σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. (ομάδες εργασίας- σύνταξη εκθέσεων)
- n** Ορισμός στόχων δράσης με βάση τους διαπιστωμένους κινδύνους
- n** Ορισμός ομάδας διοίκησης (οργανόγραμμα)
- n** Ορισμός αρμοδιοτήτων
- n** Ανάλυση πόρων (ανθρώπινων και υλικών)
- n** Ανάπτυξη και περιγραφή των ρόλων (ανά φορέα και δράση)

- n Συγγραφή του πλάνου
- n Δοκιμασία του πλάνου
- n Δυνατότητα αναθεωρήσεων (Αντύπας, 2007).

Η υλοποίηση του προγράμματος για την αντιμετώπιση κρίσης και την περίθαλψη των τραυματιών σχηματίζει μια αλυσίδα ενεργειών, που ξεκινά από το σημείο της καταστροφής και καταλήγει στην τελική υγειονομική βαθμίδα περίθαλψης. Σε μια μαζική καταστροφή η διάσωση, ασφαλής μεταφορά και νοσοκομειακή περίθαλψη των τραυματιών χαρακτηρίζεται από παροδική ανεπάρκεια των μέσων, τουλάχιστον σε τοπικό επίπεδο. Η οργάνωση των υγειονομικών δομών από άποψη μέσων και ανθρώπινου δυναμικού καλείται να απαντήσει στην επιλογή : αποτελεσματική και ταχύτερη περίθαλψη όσο το δυνατόν περισσότερων θυμάτων. Εδώ ο κανόνας της πρώτης «χρυσής» ώρας είναι το οδηγό σημείο για τη διάσωση όσο το δυνατόν μεγαλύτερου αριθμού θυμάτων. Και το διάστημα των 4-6 πρώτων ωρών έχει ως στόχο την παροχή αποτελεσματικής νοσοκομειακής φροντίδας στους βαρύτερα τραυματισμένους, που έχουν όμως μεγάλες πιθανότητες επιβίωσης αν τους παρασχεθεί έγκαιρα η βοήθεια. Έτσι λοιπόν έχει καθιερωθεί διεθνώς η κατηγοριοποίηση των θυμάτων με τη διαδικασία της διαλογής, με βάση τη σοβαρότητα των τραυμάτων και τις πιθανότητες επιβίωσης, αν υπάρχει η έγκαιρη βοήθεια (Πίνακας 1). Η διαδικασία της διαλογής των τραυματιών επισυμβαίνει σε όλες τις φάσεις της προσφερόμενης βοήθειας, από την αρχική διάσωση και σταθεροποίηση στον τόπο της καταστροφής μέχρι την τελική εισαγωγή τους και προσφερόμενη θεραπεία σε κατάλληλη νοσοκομειακή μονάδα (Αντύπας, 2007).

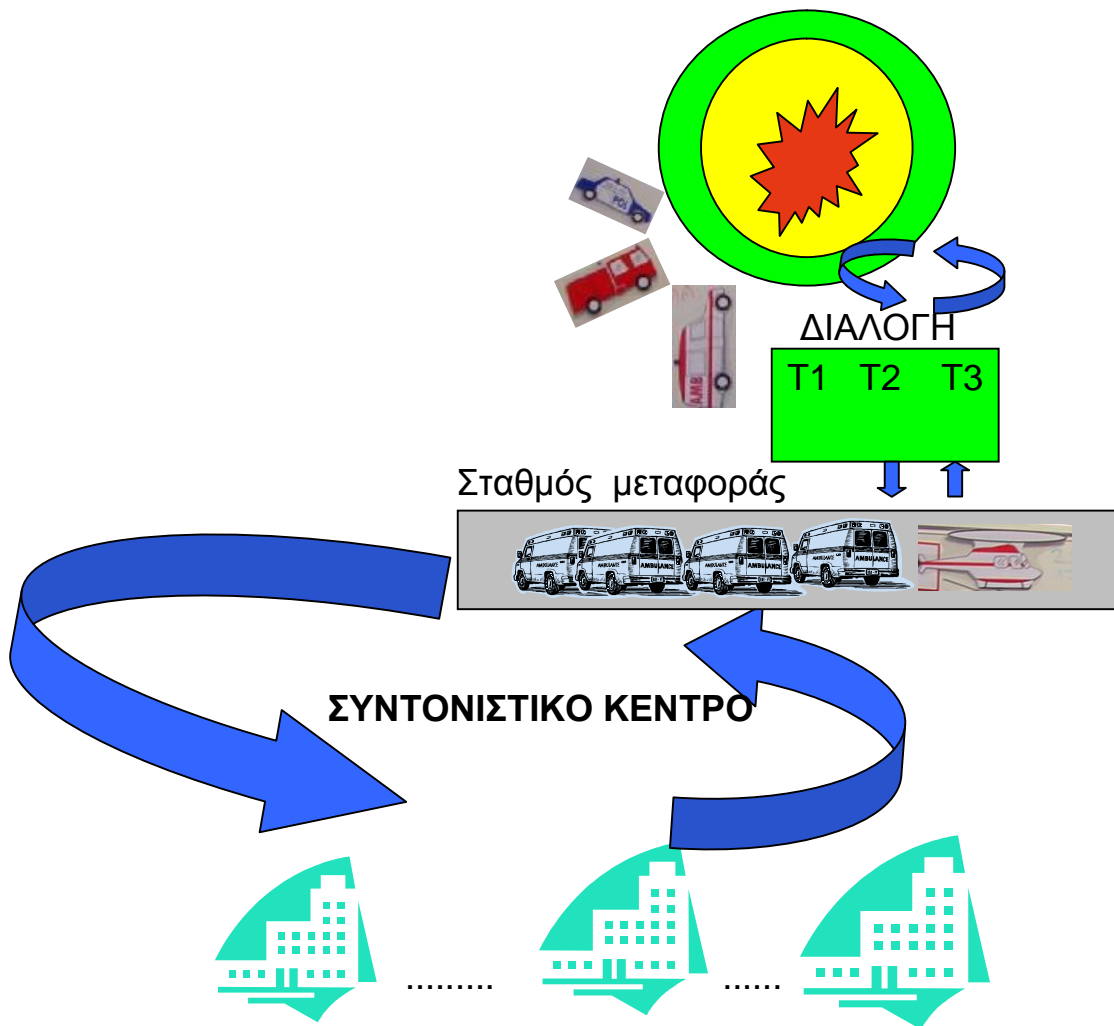
Πίνακας 1

Κατ.	Περιγραφή	Ομάδα
T1	Τραυματίες που χρήζουν άμεσης ΚΑΑ και/ή χειρουργείο και με μεγάλες πιθανότητες επιβίωσης	Ομάδα άμεσης θεραπείας
T2	Τραυματίες που χρήζουν νοσοκομειακής περίθαλψης, αλλά η κατάστασή τους επιτρέπει μικρή καθυστέρηση χωρίς κίνδυνο στη ζωή τους	Ομάδα καθυστερημένης θεραπείας
T3	Ελαφρά τραυματίες που χρήζουν περίθαλψης στο επίπεδο των ΕΙ	Ομάδα ελαφρών τραυματιών
T4	Πολυτραυματίες σε πολύ βαριά κατάσταση με πολύ χαμηλή επιβίωσης μετά πολύωρες επεμβάσεις	Ομάδα πολύ βαριά τραυματιών

Εικ.2

Η εικόνα 2 δείχνει σε πλήρη ανάπτυξη την αλληλουχία των βημάτων και των ενεργειών για την οργάνωση παροχής βοήθειας στους τραυματίες, από το σημείο της καταστροφής μέχρι το τελικό σημείο περίθαλψης. Το κεντρικό σημείο της οργάνωσης αυτής είναι ο σωστός συντονισμός του εμπλεκόμενου ανθρώπινου δυναμικού και μέσων, δηλαδή των σωστικών συνεργείων, των ιατρονοσηλευτικών ομάδων, των μέσων μεταφοράς, των νοσοκομείων βάσης και του απαραίτητου ιατροφαρμακευτικού εξοπλισμού (Αντύπας, 2007).

Η επιτυχία της οργανωμένης αυτής προσπάθειας θα μετρηθεί την επόμενη μέρα όταν θα αποτιμηθεί η έκταση της καταστροφής, ο αριθμός των νεκρών, ο αριθμός των διασωθέντων, η επάρκεια ή όχι των σωστικών μέσων, των μέσων μεταφοράς τραυματιών, η ετοιμότητα των υγειονομικών μονάδων και ο βαθμός απορρόφησης των τραυματιών από αυτές. Ήδη στη διεθνή βιβλιογραφία αποτιμάται η έκταση μαζικών καταστροφών και η αποτελεσματικότητα των εφαρμοσμένων προγραμμάτων βοήθειας. Οι όποιες συγκρίσεις και εξαγωγές συμπερασμάτων θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες της κάθε καταστροφής αλλά και τη ρεαλιστική προσέγγιση ή όχι του υφιστάμενου σχεδιασμού καθώς και την έμπρακτη εφαρμογή του σε πραγματικές συνθήκες αναπόφευκτου αρχικού χάους. Η αρχή της διατήρησης της απλότητας στον όποιο σχεδιασμό για την αποτελεσματική διαχείριση μέσα στο αρχικό χάος, αποτελεί και τον οδηγό στη λήψη των αποφάσεων (Αντύπας, 2007).

5.3 ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

• ΣΩΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΩΣΗΣ

Σκοποί του σωματείου είναι η προσφορά εθελοντικής βοήθειας και διάσωσης με οποιονδήποτε τρόπο στους συνανθρώπους μας, σε περίπτωση εκτάκτου ανάγκης στην Ελλάδα ή σε οποιοδήποτε άλλο μέρος του κόσμου.

Τα περισσότερα μέλη του σωματείου μας έχουν επιχειρησιακή γνώση από το 1997. Η προσφορά των μελών μας δραστηριοποιείται στην πρόληψη πυρκαγιών, διασώσεις σε ακραία καιρικά φαινόμενα, ανακύκλωση, φιλανθρωπικούς σκοπούς (τροφήμα σε άπορες οικογένειες), στο εσωτερικό ή και στο εξωτερικό (www.oikologio.gr).

• ΟΜΙΛΟΣ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ

Από το 1974 μια ομάδα ευαισθητοποιημένων ατόμων άρχισε μια εθελοντική προσπάθεια για την περιφρούρηση και την έγκαιρη ειδοποίηση των αρμοδίων δασικών υπηρεσιών για πυρκαγιές στην ευρύτερη περιοχή της Πάρνηθας. Αφορμή για την προσπάθεια αυτή ήταν οι πυρκαγιές που από τον Ιούλιο του 1974 είχαν αρχίσει να εκδηλώνονται σε δασικές περιοχές. Στη συνέχεια, άλλος ένας μικρός πυρήνας εθελοντών δραστηριοποιήθηκε στην περιοχή της Πεντέλης. (www.oikologio.gr).

• **ΝΑ.ΠΕ.Σ.ΦΙ**

Εθελοντική μη κερδοσκοπική ομάδα που ενεργοποιείται κυρίως στην Κεφαλονιά αλλά και στην ευρύτερη περιοχή του Ιονίου Πελάγους. Το ΝΑ.ΠΕ.Σ.ΦΙ είναι μέλος της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας και του εθνικού φορέα μη κυβερνητικών οργανώσεων και υλοποιεί προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπό την αιγίδα της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς. Ο σύλλογος έχει κατασκευάσει και λειτουργεί το Μουσείο Περιβάλλοντος στην Κεφαλονιά, ενώ παράλληλα διατηρεί από τις πιο άρτια εξοπλισμένες ομάδες διάσωσης και έρευνας στην Ελλάδα. Υλοποιεί επίσης το πρόγραμμα "Έφιππες περιπολίες πυροπροστασίας". Ταυτόχρονα διατηρεί φάρμα εγκαταλειμμένων ζώων (www.oikologio.gr).

• **ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ**

Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, ο κατ' εξοχήν Εθελοντικός Οργανισμός, είναι ο μεγαλύτερος Μη Κυβερνητικός Οργανισμός στη χώρα μας. Το πολυσχιδές έργο του στηρίζεται στους εθελοντές των τριών σωμάτων του, (της Νοσηλευτικής, της Κοινωνικής Πρόνοιας και των Σαμαρειτών) καθώς και στους απλούς πολίτες οι οποίοι ανταποκρίνονται σε κάθε κάλεσμα του. Οι εθελοντές αυτοί του Ε.Ε.Σ. στην πορεία των χρόνων έχουν προσφέρει ένα τεράστιο Εθνικό και Κοινωνικό έργο (www.oikologio.gr).

• ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΔΙΑΣΩΣΗΣ - ΕΟΔ

Η Ε.Ο.Δ. συστάθηκε και λειτουργεί από το 1974 και η κύρια δραστηριότητά της είναι η εθελοντική προσφορά βοήθειας σε επιχειρήσεις έρευνας και διάσωσης ατόμων από ατυχήματα ορειβατικά, αεροπορικά, ναυτικά αλλά και συνεπεία μαζικών καταστροφών όπως σεισμοί, πλημμύρες κ.λπ. Ταυτόχρονα λειτουργεί και ως οργάνωση διεξαγωγής ανθρωπιστικών αποστολών και διαχείρισης προγραμμάτων αναβάθμισης υποδομών τρίτων χωρών (www.oikologio.gr).

• ΕΛΛΗΝΕΣ ΔΙΑΣΩΣΤΕΣ

Οι «ΕΛΛΗΝΕΣ ΔΙΑΣΩΣΤΕΣ» είναι μια εθελοντική διασωστική και ανθρωπιστική οργάνωση με έδρα την Θεσσαλονίκη. Σκοποί της Οργάνωσης είναι:

Η παροχή βοήθειας στο κοινωνικό σύνολο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό: Σε καταστάσεις εκτάκτου και εθνικής ανάγκης για την αντιμετώπιση: Φυσικών καταστροφών (σεισμών, πλημμυρών, κατολισθήσεων, χιονοστιβάδων, κ.α..) Ανθρωπογενών καταστροφών (πυρκαγιών, μαζικών ατυχημάτων, κ.α.) Ανθρωπογενών κρίσεων (πολεμικών συγκρούσεων και αποτελέσματα αυτών) Στην έρευνα και διάσωση αγνοουμένων (ιδιαίτερα σε ορεινές ή θαλάσσιες ζώνες) (www.oikologio.gr).

• PROLEPSIS

Ινστιτούτο Προληπτικής, Περιβαλλοντολογικής και Εργασιακής Ιατρικής
"PROLEPSIS"

Το Ινστιτούτο Προληπτικής, Περιβαλλοντολογικής και Εργασιακής Ιατρικής "PROLEPSIS" είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που δραστηριοποιείται στο χώρο της δημόσιας υγείας. Βασικός στόχος του Ινστιτούτου είναι η οργάνωση και η εκπόνηση ερευνητικών, εκπαιδευτικών και συμβουλευτικών προγραμμάτων σχετικά με την επιδημιολογία, την προώθηση της δημόσιας υγείας, την προληπτική ιατρική, την περιβαλλοντική και εργασιακή υγεία (www.oikologio.gr).

• ACTION NETWORK

Σκοπός της αστικής εταιρείας είναι η ανάληψη πρωτοβουλιών μέσω της κατάρτισης, διαχείρισης και υλοποίησης ανθρωπιστικών προγραμμάτων, που στοχεύουν στην στήριξη ευπαθών ομάδων πληθυσμού, έτσι ώστε να μειωθούν οι επιπτώσεις φυσικών καταστροφών ή/και ανθρωπογενών κρίσεων.

Πιο συγκεκριμένα, η αστική εταιρεία έχει σκοπό να κινητοποιεί και να ευαισθητοποιεί κοινωνικές ομάδες ή/και φορείς του Ελληνικού Κράτους, των μελών και των αρμόδιων φορέων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των Ηνωμένων Εθνών αλλά και εν γένει της Διεθνούς Κοινότητας, σε περιπτώσεις που διαπιστώνεται μία ανθρωπιστική κρίση στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό (www.oikologio.gr).

- **PRAKSIS**

Η PRAKSIS είναι Μ.Κ.Ο , που ασχολείται με ευπαθείς κοινωνικά ομάδες. Στηρίζει τις ομάδες σε εργασιακό , ψυχολογικό, κοινωνικό , νομικό, ιατρικό επίπεδο. Είναι η συνέχεια των Γιατρών Χωρίς Σύνορα.

Δυο από τα προγράμματα που την απαρτίζουν είναι το πρόγραμμα «Επόμενη Μέρα» και το πρόγραμμα «Προστατεύω» όπου αντιπροσωπεύουν ευπαθείς κοινωνικά ομάδες που έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές (www.oikologio.gr).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η επιστημονική προσέγγιση στην έρευνα αναφέρεται σε μια γενική σειρά συστηματικών ελεγχόμενων διαδικασιών ου χρησιμοποιούνται για να αποκτηθεί εξαρτημένη και χρήσιμη πληροφορία (Louis Cohen & Lawrence Manion,1994) .

Σκοπός της διεξαγωγής συνεντεύξεων είναι να διαπιστωθεί ο ρόλος της κοινωνικής εργασίας κατά την διάρκεια της διαχείρισης της κρίσης σε μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Επιμέρους στόχοι είναι να διερευνηθούν τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται κατά την διάρκεια συλλογής στοιχείων , τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες κατά την διάρκεια της παρέμβασης τους και τα συναισθήματα που βιώνουν.

Για την διεξαγωγή συνεντεύξεων ερωτήθηκε ένα δείγμα 15 κοινωνικών λειτουργών που είχαν λάβει μέρος σε διαχείριση της κρίσης σε μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης .

Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την συλλογή στοιχείων ήταν η συνέντευξη. Η συνέντευξη αποτελείται από 7 ερωτήσεις κλειστού τύπου.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί που ερωτήθηκαν, εργάζονται στους Δήμους Μεγαλόπολης, Τρίπολης, Βόρειας Κυνουρίας , Αρχαίας Ολυμπίας , Αθηναίων, Ικαρίας , Καλαμάτας , Ανδρίτσαινας , Φαλαισίας , Αμπελακίων-Σαλαμίνας, στο πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» του Δήμου Μεγαλόπολης και Αιγίου ,στο κέντρο υγείας της Μεγαλόπολης και στην Μ.Κ.Ο PRAKSIS.

Η πραγματοποίηση της διεξαγωγής των συνεντεύξεων διήρκησε από 24/8/2009 έως της 3/9/2009

Τέλος για την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε διάγραμμα (με τη μορφή πίτας).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΈΡΕΥΝΑΣ

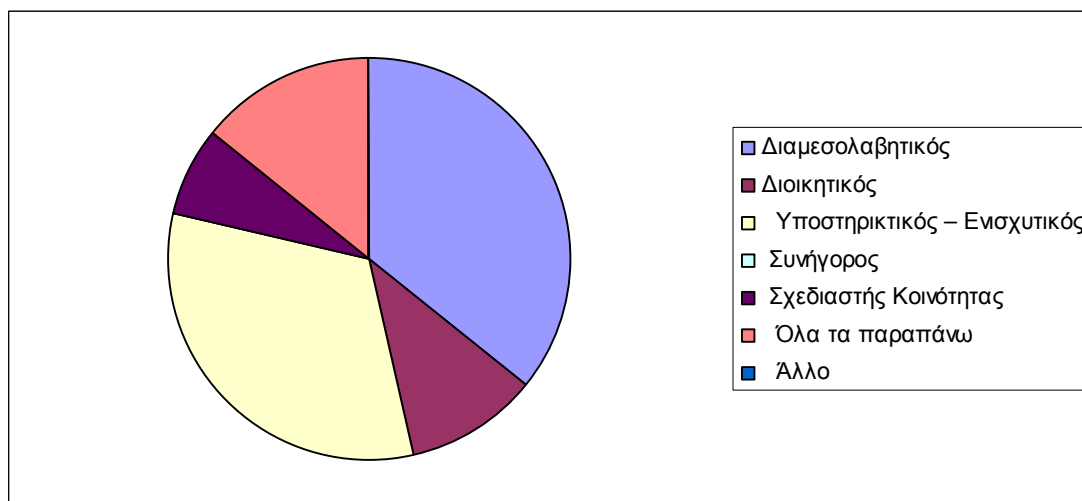
Σκοπός της διεξαγωγής συνεντεύξεων είναι να διαπιστωθεί κατά πόσο η βιβλιογραφική έρευνα που πραγματοποιήθηκε για την συγγραφή της πτυχιακής εργασίας συνάδει με το επάγγελμα του κοινωνικού λειτουργού κατά την παρέμβαση του σε μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Ενδεικτικά οι ερωτώμενοι εργάζονται σε πληγείσες περιοχές και έχουν εμπλακεί στην διαχείριση κρίσης λόγω φυσικών καταστροφών. Ακόμα, στο σύνολο τους είναι δεκαπέντε (15) άτομα επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί οι οποίοι εργάζονται στις εξής υπηρεσίες Δήμος Μεγαλόπολης, Φαισσίας, , Ανδρίτσαινας, Καλαμάτας, Ικαρίας, Αμπελακίων, Τριπόλεως, Βόρειας Κυνουρίας, Αρχαίας Ολυμπίας, «Βοήθεια στο Σπίτι» Μεγαλοπόλεως, Κέντρο Υγείας Μεγαλοπόλεως, «Βοήθεια στο Σπίτι» Αιγίου, και δύο επαγγελματίες που εργάζονται σε Μη Κυβερνητικό φορέα (PRAKSIS).

Οι ερωτώμενοι είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν μία ή παραπάνω απαντήσεις.

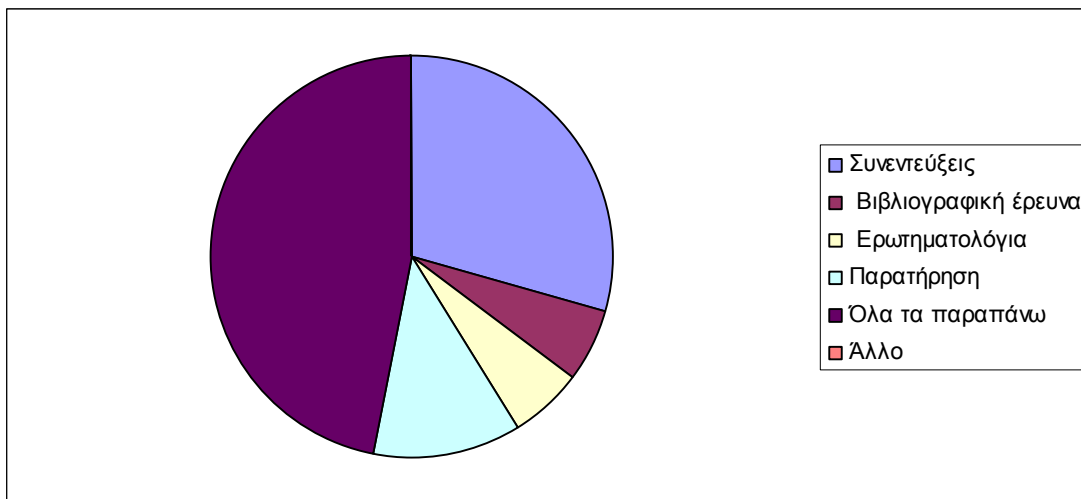
Η ανάλυση των αποτελεσμάτων των απαντήσεων έχουν ως εξής

1. Ποιός ήταν ο ρόλος σας κατά την διάρκεια της παρέμβασης σας στην πληγείσα περιοχή;

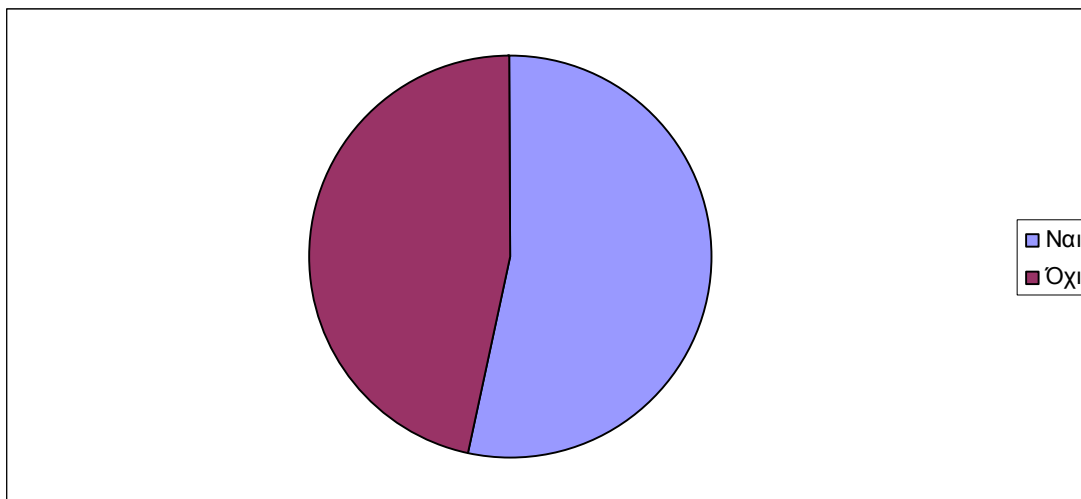
Ο πρώτος πίνακας αναφέρεται στους ρόλους του κοινωνικού λειτουργού, που καλείται να αναλάβει. Οι περισσότεροι ερωτώμενοι απάντησαν ότι ο ρόλος τους είναι κυρίως διαμεσολαβητικός και υποστηρικτικός –ενισχυτικός αλλά αρκετοί ήταν και αυτοί που ο ρόλος τους αντιστοιχούσε σε όλες τις κατηγορίες.

2. Ποιά εργαλεία χρησιμοποιήσατε για την διερεύνηση των αναγκών και την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων της πληγείσας κοινότητας;

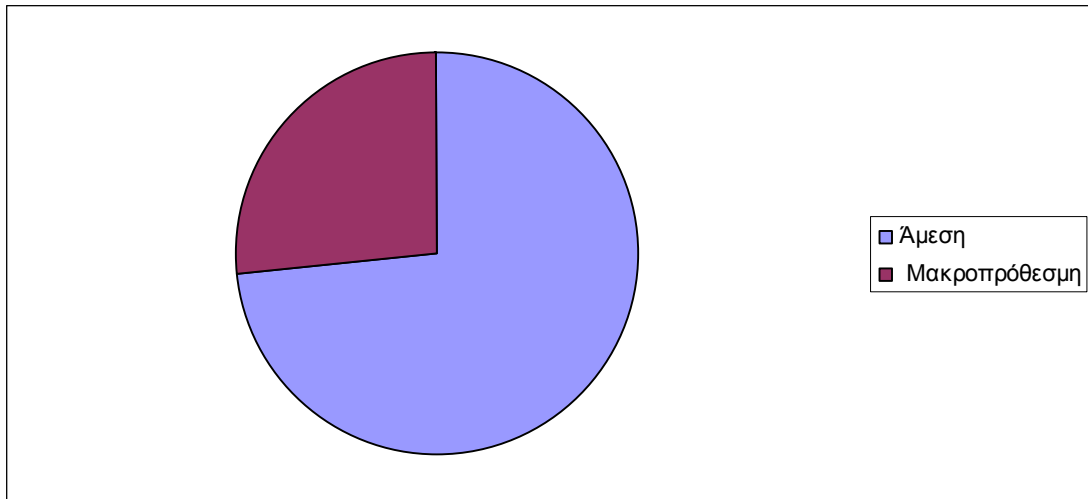
Στη δεύτερη ερώτηση που αναφέρεται στα εργαλεία , διαπιστώνεται πως επί το πλείστον οι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί χρησιμοποιούν όλα τα εργαλεία. Αν και σε μεγαλύτερο βαθμό χρησιμοποιούνται οι συνεντεύξεις κυρίως για πρακτικούς λόγους.

3. Δεχτήκατε κάποια εκπαίδευση για την αντιμετώπιση των συνεπειών της φυσικής καταστροφής;

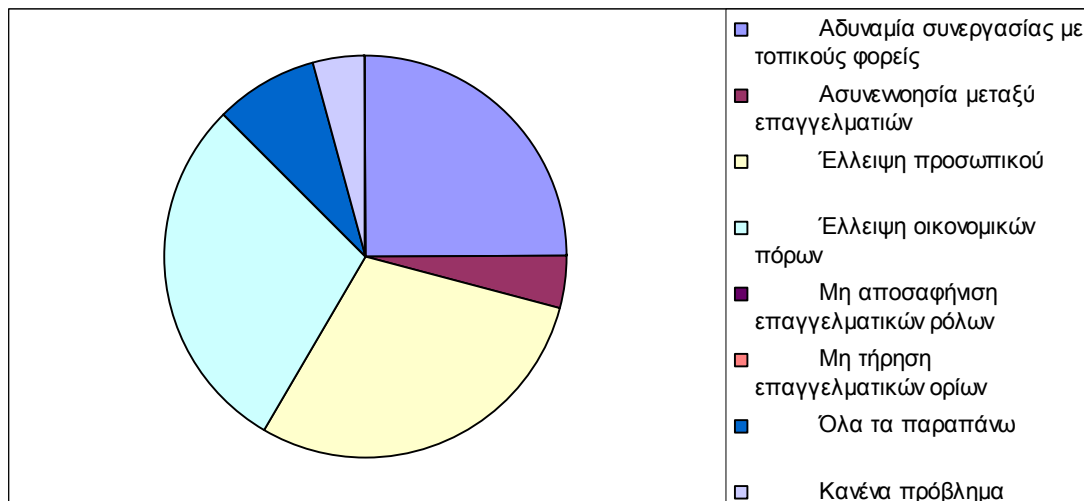
Στη τρίτη ερώτηση τίθεται θέμα εάν οι επαγγελματίες έχουν δεχθεί κάποια εκπαιδευτική μέθοδο πριν την εμπλοκή τους σε μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Διαπιστώνεται πως οι περισσότεροι δέχθηκαν εκπαίδευση πριν την παρέμβαση τους. Συγκεκριμένα, η εκπαιδευτική μέθοδος που δέχτηκαν όσοι απάντησαν καταφατικά ήταν παρακολούθηση σεμιναρίων /ημερίδων και κάποια επιπλέον προγράμματα (μικρής χρονικής διάρκειας) του Δήμου στον οποίο εργάζονται.

4.Σύμφωνα με τις δράσεις του φορέα που εργάζεστε η παρέμβαση σας ήταν:

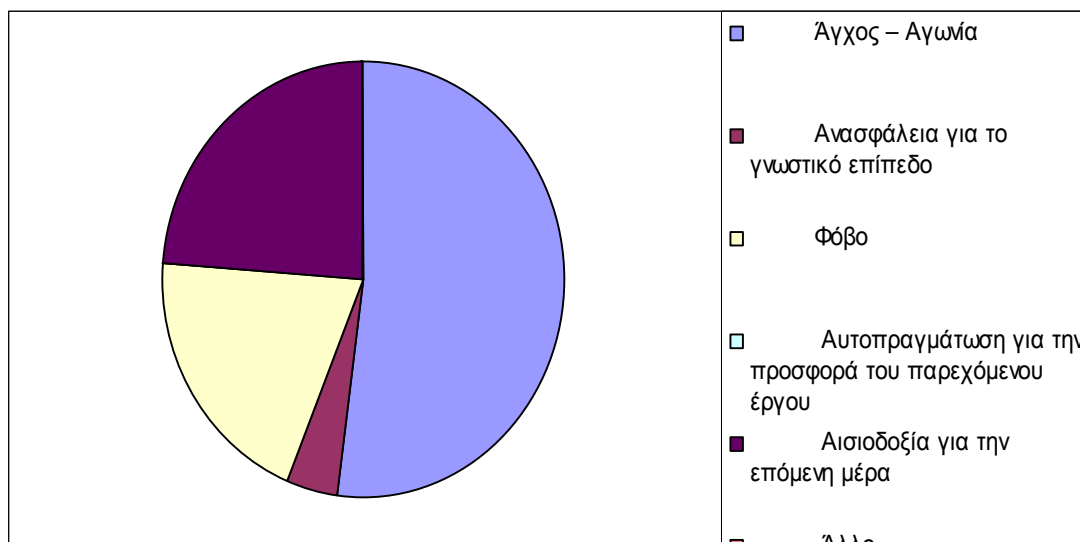
Ο τέταρτος πίνακας αναδεικνύει την άμεση ή τη μακροπρόθεσμη παρέμβαση των επαγγελματιών. Διαπιστώνεται ότι η παρέμβαση των κοινωνικών λειτουργών που ερωτήθηκαν ήταν άμεση. Δηλαδή η δράση τους αφορούσε την αντιμετώπιση των συνεπειών της καταστροφής σε πρώτο χρόνο, εστιάζοντας στην κάλυψη των βασικών αναγκών τους.

5. Ποιά προβλήματα αντιμετωπίσατε κατά την διάρκεια της παρέμβασης σας;

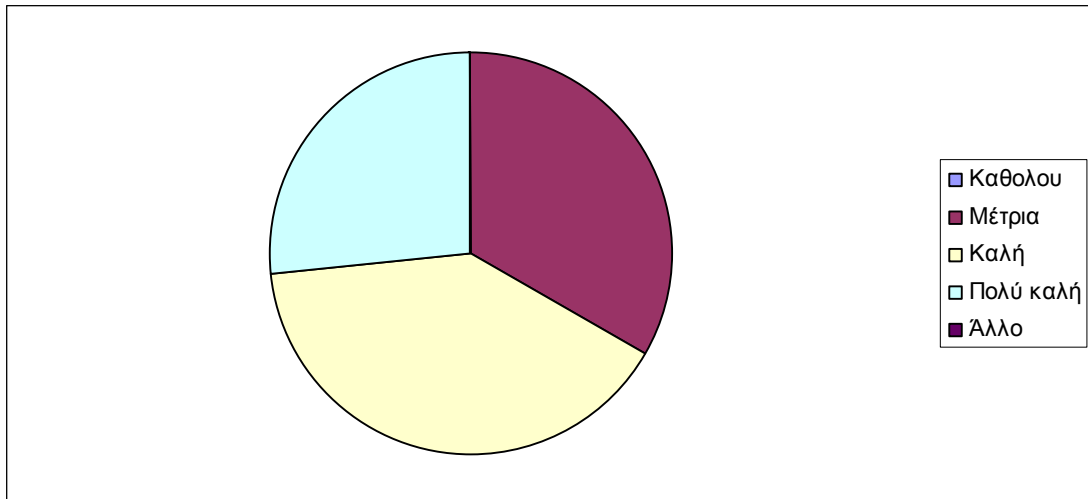
Στη πέμπτη ερώτηση η οποία αφορούσε τα προβλήματα που αντιμετώπισαν κατά την διάρκεια της παρέμβασης τους ήταν κυρίως η αδυναμία συνεργασίας με τους τοπικούς φορείς ,η έλλειψη προσωπικού καθώς και η έλλειψη οικονομικών πόρων.

6. Ποια συναισθήματα βιώσατε κατά την διάρκεια της διαχείρισης της κρίσης;

Η έκτη ερώτηση αφορά τα συναισθήματα που βίωσαν οι κοινωνικοί λειτουργοί κατά την διάρκεια της παρέμβασης τους. Διαπιστώνεται πως κατά την διάρκεια της παρέμβασης το συναίσθημα που επικρατεί είναι το άγχος. Σημαντικό να σημειωθεί είναι το γεγονός πως αρκετοί επαγγελματίες ανέφεραν το συναίσθημα αισιοδοξίας για την επόμενη μέρα.

7.Κατά πόσο θεωρείτε ικανοποιητική την προσωπική σας συμμετοχή;

Η έβδομη ερώτηση αφορά την προσωπική τους αξιολόγηση για την απόδοση τους κατά την διάρκεια της παρέμβασής τους. Οι περισσότεροι αξιολόγησαν την συμμετοχή τους καλή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΎΓΔΟΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

8.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κεντρικός σκοπός της εργασίας ήταν να διερευνηθούν οι τρόποι με τους οποίους η Κοινωνική Εργασία συμβάλλει στην διαχείριση της κρίσης σε μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στους εξής φορείς: Δήμος Μεγαλόπολης, Δήμος Τριπόλεως, Δήμος Καλαμάτας, Δήμος Φαλαισίας, Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας, Δήμος Βόρειας Κυνουρίας, Δήμος Αιγίου, Δήμος Αμπελακίων Σαλαμίνας, Δήμος Αθηναίων, Δήμος Ικαρίας, (ΜΚΟ) PRAKSIS.

Αρχικά, όσον αφορά το ρόλο του επαγγελματία κοινωνικού λειτουργού σε μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, η Καλλινικάκη (1998), παραθέτει μια σειρά ρόλων που καλείται να αναλάβει ο κοινωνικός λειτουργός. Από την έρευνα συμπεραίνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων αναλαμβάνει τον διαμεσολαβητικό και τον υποστηρικτικό ρόλο. Πάραυτα, οι ρόλοι που παραθέτει η Καλλινικάκη (1998), δεν αναιρούνται αφού αρκετοί επαγγελματίες θεώρησαν πως κατά την διάρκεια της παρέμβασης τους τόσο σε πρώτο όσο και σε δεύτερο χρόνο επιτέλεσαν όλους τους προαναφερθέντες ρόλους.

Σύμφωνα με τον Ιατρίδη (2005), όπως έχει προαναφερθεί, η χρησιμότητα των εργαλείων αποσκοπεί στην συλλογή στοιχείων. Τα εργαλεία που έχουν αναφερθεί λόγω της χρησιμότητάς τους σε μια μαζική κατάσταση έκτακτης ανάγκης, είναι το ερωτηματολόγιο, η βιβλιογραφική έρευνα, η συνέντευξη και η παρατήρηση. Οι ερωτώμενοι υποστηρίζουν πως σε μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης χρησιμοποιούν όλα τα εργαλεία. Αυτό συμβαίνει, διότι ο κοινωνικός λειτουργός με την συλλογή στοιχείων καλείται να ιεραρχήσει τις ανάγκες και τις προτεραιότητες της πληγείσας κοινότητας. Και φυσικό επακόλουθο δεν είναι άλλο από την αντιμετώπιση των συνεπειών της καταστροφής είτε άμεσα είτε μακροπρόθεσμα. Μεγάλο ποσοστό των απαντήσεων αφορούσε την συνέντευξη. Σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, η συνέντευξη είναι ένα εύχρηστο εργαλείο, όπου χρειάζεται για την διεκπεραίωση του, λιγότερο χρόνο και ενέργεια. Επομένως, οι επαγγελματίες μας τόνισαν πως λόγω της εύχρηστης λειτουργίας της συνέντευξης, την προτιμούν για να συλλέξουν άμεσα τις απαραίτητες πληροφορίες.

Σύμφωνα με τον Αντύπα (2007), η εκπαιδευτική δραστηριότητα αποτελεί ένα πλέγμα προστασίας και ασφάλειας στους επαγγελματίες και στους εθελοντές. Από την έρευνα διαπιστώνεται ότι ένας σημαντικός αριθμός επαγγελματιών εκπαιδεύεται για την διαχείριση πιθανών φυσικών καταστροφών. Το αποτέλεσμα λοιπόν τονίζει την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης η οποία αποσκοπεί στην δια βίου κατάρτιση των επαγγελματιών. Βέβαια οι υπόλοιποι ερωτώμενοι που ανέφεραν ότι δεν έχουν δεχθεί κάποια εκπαιδευτική μέθοδο τονίζουν τον ρόλο της εμπειρίας ως βασικό παράγοντα παρέμβασης αλλά εκφράζουν και την σημαντικότητα της εκπαίδευσης ειδικά σε καταστάσεις που επηρεάζουν πλήθος ατόμων. Όσοι επαγγελματίες απάντησαν πως έχουν δεχθεί εκπαίδευση αναφέρονται στην επιμόρφωσή τους μέσω σεμιναρίων και

ημερίδων. Αξιοσημείωτη όμως , είναι η αναφορά των επαγγελματιών που ρωτήθηκαν στην MKO PRAKSIS, στην οποία οι επαγγελματίες εκπαιδεύονται μέσω σεμιναρίων, εσωτερικών εκπαιδεύσεων και case studies (Μελέτη περιπτώσεων).

Αν και στην θεωρία αναφέρεται η άμεση αλλά και η μακροπρόθεσμη παρέμβαση ως ιδίου βαθμού σημαντικότητας , οι ερωτώμενοι έκλιναν περισσότερο στην άμεση παρέμβαση. Ο Σταθόπουλος (2005), ιεραρχεί τις ανάγκες κρίνοντας ως πρωταρχικές την κάλυψη των βασικών αναγκών όπως για παράδειγμα παροχή στέγης, τροφής, πόσιμου νερού κλπ. Επομένως οι επαγγελματίες δρώντας άμεσα καλύπτουν τις πρωταρχικές ανάγκες των πληγέντων. Σημαντική βέβαια είναι και η μακροπρόθεσμη παρέμβαση η οποία περιλαμβάνει δράσεις σε δεύτερο χρόνο που αποσκοπούν στην ανασυγκρότηση και στην υποστήριξη των πληγέντων.

Από την έρευνα προκύπτει ότι βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες είναι η έλλειψη προσωπικού , αδυναμία συνεργασίας με τους τοπικούς φορείς και έλλειψη οικονομικών πόρων. Η αδυναμία συνεργασίας με τους τοπικούς φορείς παρεμποδίζει την δράση του κοινωνικού λειτουργού, ιδιαίτερα όταν ο ρόλος σχετίζεται με την διαμεσολάβηση. Όσον αφορά τη έλλειψη προσωπικού και οικονομικών πόρων οι επαγγελματίες θεωρούν ότι είναι σημαντικά προβλήματα που δυσκολεύουν την περάτωση του έργου τους .

Στην ερώτηση για τα ποια συναισθήματα βίωσαν κατά την επιτέλεση του έργου τους, κατά γενική ομολογία επικρατούσε το άγχος. Αυτό επαληθεύει την Μπεργιαννάκη (2007) η οποία υποστηρίζει πως όχι μόνο οι πληγέντες αλλά και όσοι έρχονται σε επαφή με πληγείσες περιοχές μη εξαιρώντας του επαγγελματίες, βιώνουν άγχος και

παρουσιάζουν μετατραυματικό στρες. Κάποιοι επαγγελματίες δήλωσαν ότι κατά την επιτελέσει του έργου τους αισθάνθηκαν αισιοδοξία για την επόμενη μέρα.

Τέλος η απάντηση τους σχετικά με την αξιολόγηση του έργου τους αρκετοί από αυτούς έκριναν ότι η απόδοση τους ήταν καλή. Όσοι αξιολόγησαν μέτρια την παρέμβαση τους αναφέρθηκαν στα προβλήματα που αντιμετώπισαν κατά την διάρκεια της διαχείρισης της κρίσης . αρκετοί ήταν εκείνοι που θεώρησαν ότι η παρέμβαση τους ήταν πολύ καλή, λόγω της οργανωμένης κινητοποίησης τους .

8.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η μεγάλη καταστροφή δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με παραδοσιακές πολιτικές και η παρέμβαση δεν πρέπει να περιορισθεί μόνο στις πληγείσες περιοχές. Χρειάζεται και είναι ευκαιρία για μια ολιστική προσέγγιση του οικοσυστήματος και της αλληλεξάρτησης του φυσικού περιβάλλοντος με τον άνθρωπο έτσι ώστε η αντιμετώπιση να είναι όσον το δυνατόν περισσότερο αποδοτική και ποιοτική. Επομένως ένα σχέδιο δράσης θα πρέπει να περιλαμβάνει αντιμετώπιση των δυσμενών συνθηκών που δημιουργήθηκαν και προετοιμασία για τις προβλεπόμενες ως πιο συχνές φυσικές καταστροφές.

Συμπερασματικά λοιπόν είναι αναγκαία η μελέτη της φύσης των καταστροφών αλλά και η εξειδίκευση στην υποστήριξη ως προς τον άνθρωπο και το περιβάλλον. Μόνο μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης ο πολίτης αλλά και το επιστημονικό προσωπικό είναι σε θέση να γνωρίζει εις βάθος τα τεκταινόμενα αλλά και να αντιδρά με πλήρη εγκυρότητα. Ο πολίτης από μέρους του θα καθίσταται ικανός να προστατεύσει τόσο το περιβάλλον όσο και τον εαυτό του, ενώ το επιστημονικό προσωπικό μέσω της εκπαίδευσης θα διαθέτει τα απαραίτητα εφόδια προκειμένου να ανταποκριθεί με επαγγελματισμό, γνώσεις και αξιοπρέπεια σε τυχόν επανεμφάνιση ενός φυσικού κινδύνου.

Ακόμα, είναι σημαντικό να μελετηθεί η σχετική νομοθεσία που απορρέει από το ευρωπαϊκό και ελληνικό δίκαιο σε ανάλογες περιπτώσεις. Έτσι ώστε οι πολίτες να γνωρίζουν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα που απορρέουν από το νομοθετικό πλαίσιο καθώς και τους περιορισμούς που τίθενται. Βεβαίως το νομοθετικό γνωστικό πλαίσιο δεν

αφορά μόνο τους πολίτες αφού ενδιαφέρει και τους επαγγελματίες αποκριτές αλλά και τις διοικητικές αρχές.

Ένα άλλο σημαντικό κεφάλαιο της διαχείρισης της κρίσης σε μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης είναι οι προβλεπόμενες αλλά και άμεσες δράσεις καθώς και τα αποδοτικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν. Οι δράσεις σε πρώτο χρόνο πρέπει να έχουν ως αντίκτυπο τον ίδιο τον άνθρωπο προκειμένου να καλυφθούν οι βασικές ανάγκες που προκύπτουν από μια φυσική καταστροφή. Έπειτα είναι αναγκαίο να δοθεί ιδιαίτερη σημασία στον παράγοντα περιβάλλον. Τελικό στάδιο της παρέμβασης είναι η υποστήριξη των ατόμων τόσο σε ψυχολογικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, φυσικά αυτό έχει ως επακόλουθο η υποστήριξη να γίνεται ατομικά αλλά και ομαδικά.

Πολύ σημαντικό να αναφερθεί, είναι ο τομέας της πρόληψης όπου είτε μέσα από εκπαιδευτικούς οργανισμούς ή από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, ή ακόμα και από ειδικά παραγγέλματα στις κοινότητες αλλά και με άλλους τρόπους, η Πρόληψη είναι απαραίτητη έτσι ώστε να αποφευχθούν λάθη του παρελθόντος. Συγκεκριμένα, η προστασία του περιβάλλοντος μας αφορά όλους συνεπώς είναι απαραίτητη η εκπαίδευση αλλά και τα επιμορφωτικά σεμινάρια ώστε να αποκτήσουμε περιβαλλοντική ηθική. Επιπλέον τα ΜΜΕ, ως η επονομαζόμενη «Τρίτη Εξουσία» είναι σε θέση μέσα από διαφημίσεις αλλά και ολιγόλεπτες ενημερώσεις να εντείνει το ενδιαφέρον μας για την υγεία του περιβάλλοντος. Διότι σεβόμενοι το περιβάλλον είμαστε σεβάσμιοι ως προς την ίδια την ζωή. Φυσικά και τοπικές διοικήσεις έχουν σημαντικό λόγο στην πρόληψη, αφού μέσα από οδηγίες μπορούν να ενημερώσουν τον κόσμο για μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης.

Όπως και να έχει οι φυσικές καταστροφές όσο αιφνίδιος και αν είναι ο χαρακτήρας τους με τις κατάλληλες μεθόδους πρόληψης μπορεί να μην αποφεύγονται αλλά τουλάχιστον τα άτομα προστατεύονται αλλά και περιορίζουν την εμφάνιση των συνεπειών αλλά και την ένταση με την οποία παρουσιάζονται, όπως για παράδειγμα στις πυρκαγιές όπου τις περισσότερες φορές έχει παρατηρηθεί ότι οφείλονται στον ανθρώπινο παράγοντα. Αλλά και με τις κατάλληλες υποδομές όπως αναχώματα για την αποφυγή πλημμύρας ή τεχνητά φράγματα αλλά και με χρησιμοποίηση ανθεκτικότερων υλικών για την κατασκευή οικιών μπορεί να μην είναι εφικτό να αποφευχθεί ο φυσικός κίνδυνος αλλά τουλάχιστον θα περιοριστεί η ένταση της καταστροφής και επομένως θα μειωθούν και οι συνέπειες της.

Σύμφωνα με το άρθρο του διαδικτυακού τόπου http://www.psp.org.gr/News/Events/Apogaseis_DS_EPP.html, ο καθηγητής Γρουμπός υποστηρίζει το εξής :

«Μετά από έρευνα που αποδεικνύει την ανεπάρκεια των έως σήμερα εφαρμοζομένων μοντέλων, σε πρόσφατες καταστροφές παγκόσμια (Ευρώπη, Ασία, Αμερική, Αφρική κ.α.), θεωρώ ότι αξίζει να πρωτοπορήσουμε και στη βάση διεπιστημονικής συνεργασίας, να δημιουργηθεί ένα πρωτοποριακό μοντέλο που να βασίζεται στις τελευταίες εξελίξεις της σύγχρονης έρευνας και των νέων τεχνολογιών όπως: ασύρματη δικτύωση σταθμών επιτήρησης, εναέρια επίβλεψη μέσω δορυφόρων και μη-επανδρωμένων αυτόνομων αεροπλάνων, χρήση ρομποτικών διατάξεων για την έγκαιρη και αποτελεσματική αντιμετώπιση της κρίσης που υπάγεται στις φυσικές καταστροφές ».

Επιπλέον είναι απαραίτητα νέα εθνικά τοπικά και κοινοτικά πρότυπα χρήσης της γης και πολεοδομίας και κατοικίας φιλικά στο δάσος και νέες

πρακτικές που διασφαλίζουν τις φυσικές και ψυχολογικές προϋποθέσεις ενός υγιούς οικοσυστήματος. Δηλαδή είναι απαραίτητη η αντικατάσταση του αστυνομικού και τραπεζικού μηχανισμού βοήθειας από Κοινωνικούς λειτουργούς. Οι οποίοι θα χαρακτηρίζονται από εξειδίκευση στα κοινωνικό-οικονομικά βοηθήματα. Προκειμένου να αναλάβουν την διαπίστωση των αναγκών με επίσκεψη στον χώρο διαμονής των πληγέντων, την συγκέντρωση όλων των αναγκαίων πιστοποιητικών και βεβαιώσεων (ΚΕΠ, Υπηρεσίες Δήμου) και με κοινωνική ευαισθησία και επαγγελματική ευθύνη θα υποστηρίξουν τους πληγέντες. Παράλληλα θα προσφέρουν την αναγκαία συμβουλευτική υποστήριξη, πληροφόρηση και θα παραπέμπουν σε υπηρεσίες για άλλες ανάγκες κλπ .

Όσον αφορά την αντιμετώπιση αλλά και την διαχείριση μιας μαζικής κατάστασης έκτακτης ανάγκης, είναι αξιοσημείωτος ο ρόλος της **οργάνωσης**. Συγκεκριμένα , η ορθή οργάνωση είναι απαραίτητη ως προς τον αναπτυξιακό της χαρακτήρα. Αφού με την σωστή καθοδήγηση και τις έγκυρες οργανωτικές δομές επιτυγχάνεται αφενός η παρέμβαση των αποκριτών και αφετέρου τίθεται ένα μοντέλο ικανό να στηρίξει μια επερχόμενη κατάσταση έκτακτης ανάγκης.

Σημαντική προβλέπεται να είναι και η δημιουργία Υπουργείου Περιβάλλοντος που θα έχει βασικό στόχο την εφαρμογή του άρθρου 24 του Συντάγματος και την οικολογική προστασία του περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα θα αφορά ένα σύστημα πρώιμης προειδοποίησης για κίνδυνο και παρέμβασης σε τεχνολογικούς, οργανωτικούς και ψυχολογικούς παράγοντες, καινοτομίες στις γεωργικές και κτηνοτροφικές πρακτικές και στην αρχιτεκτονική των κτιρίων φιλικών στο πράσινο.

Ακόμα θα μπορούσε να ωφελήσει σημαντικά το περιβάλλον οι οργανωμένες αναδασώσεις όπου ως στόχο θα έχουν την ανατροφοδότηση των περιοχών που επλήγησαν αλλά και την αποκατάσταση του φυσικού πλούτου. Είναι σημαντικό να αναφερθεί η ανάπτυξη δάσωσης αστικών περιοχών όπου θα λειτουργήσει ως ανάσα του περιορισμένου φυσικού περιβάλλοντος των μεγαλουπόλεων.

Στην ανωτέρω πρόταση , θα μπορούσε να ισχύσει και η δημιουργία μια μονάδας όπου ως κύριο ρόλο θα έχει την αποκατάσταση του Δάσους. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί με την παροχή κατάλληλου εξοπλισμού, την μίσθωση δασοφύλακα αλλά και την εποπτεία εισαγγελέα όπου ο βασικός στόχος θα είναι η καταπολέμηση της αυθαίρετης συμπεριφοράς αλλά και η διασφάλιση της προστασίας.

Τέλος, είναι άκρως εποικοδομητική η στελέχωση της τοπικής αυτοδιοίκησης στην κοινωνική υπηρεσία με «Κοινοτικό Κοινωνικό Λειτουργό» εξειδικευμένο στην κοινωνική ανάπτυξη και την περιβαλλοντική προστασία. Η συγκεκριμένη ειδικότητα χρίζεται αναγκαία όσον αφορά την κοινωνική ανασυγκρότηση λόγω φυσικών καταστροφών καθώς και την εκπαίδευση στελεχών που απαρτίζουν την τοπική αυτοδιοίκηση αλλά και την ανάπτυξη οικολογικής κουλτούρας των κατοίκων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αντύπας Τζανέτος , (2007), Disaster Policy Document (Ψυχοκοινωνικό Μοντέλο για μαζικές καταστάσεις έκτακτης ανάγκης), Αρχείο Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης PRAKSIS, Αθήνα.
- Γεωργαντάς Η., (1993), «Κοινωνικές Πολιτικές σε Κρίση και ο ρόλος των Τοπικών Θεσμών: Η περίπτωση της Μ. Βρετανίας» στο: Διαστάσεις της Κοινωνικής Πολιτικής Σήμερα, Ίδρυμα Σ. Καράγιωργα, Αθήνα.
- Δούση, (2001), Η Κοινοτική Πολιτική Περιβάλλοντος και η επίδρασή της στην περίπτωση της Ελλάδας, Πανεπιστήμιο Αθηνών , εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα
- Ζωγράφου Ανδρέας, (2000) Διαπολιτισμική αγωγή στην Ευρώπη και στην Ελλάδα , Πάτρα.
- Ιατρίδης Δημήτρης , (2005), Οργανισμοί Κοινωνικής Φροντίδας – Σχεδιασμός Κοινωνικής πολιτικής για Ανάπτυξη, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα .
- Καλδέλλης Ιωάννης / Κοσμάς Καββαδίας, (1999) ,Εργαστηριακές εφαρμογές ήπιων μορφών ενέργειας, εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα
- Καλλινικάκη Θεανώ, (1998) ,Κοινωνική Εργασία – Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

- Καλλινικάκη Θεανώ, (2000), Σύγχρονη Θεωρία της Κοινωνικής Εργασίας, (Malcolm Payne), εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Καραδήμας, (2004) , Καταστροφές και Ψυχοκοινωνική Παρέμβαση : Πρακτικό Εγχειρίδιο Βασικών Αρχών Παρέμβασης, , Αθήνα .
- Κοντιάδης Ξ., (2005) , «Το κοινωνικό κράτος πρόληψης ως απάντηση στην κρίση του παραδοσιακού κοινωνικού κράτους», σε: Ανθόπουλος Χ., Κοντιάδης Ξ. & Παπαθεοδώρου Θ. (επιμ.) Ασφάλεια και Δικαιώματα στην Κοινωνία της Διακινδύνευσης, Αθήνα.
- Κοντιάδης Ξ., (2004) , Συνταγματικές Εγγυήσεις και Θεσμική Οργάνωση του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλειας, Αθήνα.
- Μηλίτσης, Πάρις. (2002) , Αρχές οικονομικής θεωρίας, Γ' Ενιαίου Λυκείου, Εκδόσεις Πατάκη. Αθήνα.
- Μπεόπουλος Λουλούδης, (1995), Η Περιβαλλοντική Πολιτική, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα.
- Μπεργιαννάκη, (2007) Τραυματικά Γεγονότα, σημειώσεις Πανεπιστημίου Αθηνών.
- ΟΟΣΑ, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον 2000 -2006

- Σ.Ε.Κ.Ε. (Συμβουλευτική Επιμορφωτική Κοινωνική Εργασία), (2004), Πολυπολιτισμικότητα στην Ελλάδα , Πρόκληση για την Κοινωνική Εργασία , Αθήνα.
- Σταθόπουλος Πέτρος, (2001), Κοινοτική Εργασία- Θεωρία και Πράξη, εκδόσεις ΈΛΛΗΝ, Αθήνα .
- Σταθόπουλος Πέτρος, (2000) Κοινοτική Εργασία – Διαδικασία, Μέθοδοι και τεχνικές Παρέμβασης, εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα.
- Σταθόπουλος Πέτρος, (2005), Κοινωνική Πρόνοια- Ιστορική Εξέλιξη-Νέες Κατευθύνσεις, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Τσιραμπίδης Ε. Ανανίας, (1999) Γεωλογία, εκδόσεις Γιαχούδη, Θεσσαλονίκη.
- Φιλολία Αργυρώ , (2007), Ψυχοκοινωνική Διαχείριση έκτακτης ανάγκης, τμήμα πολιτικής προστασίας, Αθήνα.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Adshead G, Br.J. Psychiatry, (2000), Psychological Therapies for Post-Traumatic Stress Disorder.
- Brieland D., (1995), Social Work Practice: History and evolution in Encyclopedia of Social Work, NASW Press, Washington.
- Cohen Louis, Manion Lawrence, (1994), Research Methods in Education, Routledge, London and New York.
- Dunham Arthur, (1958), Community welfare organization: principles and practice, Thomas Crowell company N.Y.
- Golan Naomi , (1978), treatment in crisis situations N.Y., free press, N.Y
- J.C. Emberlin, (1996) Εισαγωγή στην οικολογία, (Μτφρ Αλεξάνδρα Μελιάδου), εκδόσεις Γεωργιος Δαρδάνος.
- Jones David, (1983), Community of interest: A reprise in Thomas David community work in the Eighties national institute for social work, London.
- Kirsch J – Hyland M.E., (1988), How Thoughts Affect the Body : A Metatheoretical Framework, London.
- Midgley James, (1995), Social Development: the developmental perspective in social welfare, London, Sage,
- Payne Malcolm, (1997), modern social work theory, Mc Millan, London

- Popple, P.R, (1995), Social Work Profession: History in Encyclopedia of Social Work, NASW Press, Washington.
- Shulman, (1991), The skills of helping individuals, families and groups, Itasca.
- Warren Roland, (1977) ,Social change and human purpose: Toward understanding and action, Rand Mc Nally college publishing company, Chicago
- Watson J., (1922), The charity organization movement in the U.S., Lippinkot press, N.Y.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

- www.iatronet.gr/article.asp?art_id=4105, Γιωτάκος Ορέστης
- www.kasoulides.com/index.php?id=1216, Κασουλίδης Ιωάννης
- www.oikologio.gr
- Europa.eu.int/com/regionalpolicy/funds/solidar/solidelhtm
- www.wikipedia.com
- www.eeb.org
- BeStrong.org.gr
- <http://el.thefreedictionary.com>
- www.volunteerism-cc.org.cy
- www.otherside.gr
- www.skle.gr, Γεώργιος Στάμος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΤΟΜΕΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:.....

1. Ποιός ήταν ο ρόλος σας κατά την διάρκεια της παρέμβασης σας στην πληγείσα περιοχή;

- Διαμεσολαβητικός
- Διοικητικός
- Υποστηρικτικός – Ενισχυτικός
- Συνήγορος
- Σχεδιαστής Κοινότητας
- Όλα τα παραπάνω
- Άλλος.....

2. Ποιά εργαλεία χρησιμοποιήσατε για την διερεύνηση των αναγκών και την ιεράρχηση των προτεραιοτήτων της πληγείσας κοινότητας;

- Συνεντεύξεις
 - Βιβλιογραφική έρευνα
 - Ερωτηματολόγια
 - Παρατήρηση
 - Όλα τα παραπάνω
 - Άλλο.....
-

3. Δεχτήκατε κάποια εκπαίδευση για την αντιμετώπιση των συνεπειών της φυσικής καταστροφής;

- Ναι
- Όχι

Αν ναι , παρακαλώ προσδιορίστε το είδος της εκπαίδευσης:

.....

.....

.....

.....

4.Σύμφωνα με τις δράσεις του φορέα που εργάζεστε η παρέμβαση σας ήταν:

- Άμεση
- Μακροπρόθεσμη

5.Τι είδους προβλήματα αντιμετωπίσατε κατά την διάρκεια της παρέμβασης σας;

- Αδυναμία συνεργασίας με τοπικούς φορείς
- Ασυνεννοησία μεταξύ επαγγελματιών
- Έλλειψη προσωπικού
- Έλλειψη οικονομικών πόρων
- Μη αποσαφήνιση επαγγελματικών ρόλων
- Μη τήρηση επαγγελματικών ορίων
- Όλα τα παραπάνω
- Κανένα πρόβλημα
- Άλλο.....

.....

.....

6. Ποιά συναισθήματα βιώσατε κατά την διάρκεια της διαχείρισης της κρίσης;

- Άγχος – Αγωνία
- Ανασφάλεια για το γνωστικό επίπεδο
- Φόβο
- Αυτοπραγμάτωση για την προσφορά του παρεχόμενου έργου
- Αισιοδοξία για την επόμενη μέρα
- Άλλο.....

7. Κατά πόσο θεωρείτε ικανοποιητική την προσωπική σας συμμετοχή;

- Καθόλου
- Μέτρια
- Καλή
- Πολύ καλή
- Άλλο.....

Σας Ευχαριστούμε Πολύ!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Πυροσβεστική και εθελοντές μαζί στη μάχη για πρόληψη πυρκαγιών

ΣΕ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗ - ΤΡΟΠΑΙΑ

Τριάντα άτομα υπηρετούν κατά τη διάρκεια της αντιπυρικής περιόδου στην Πυροσβεστική Υπηρεσία της Μεγαλόπολης, στην ευθύνη της οποίας λειτουργεί, μόνο την συγκεκριμένη περίοδο, και το Πυροσβεστικό Κλιμάκιο της Δάφνης στο Δήμο Τροπαίων.

Ρεπορτάζ

Ελένη Τράκα

Η εν λόγω υπηρεσία διαθέτει για την κάλυψη της περιοχής ευθύνης της που εκτείνεται σε ολόκληρο το Λεκανοπέδιο του Δήμου Μεγαλόπολης και στο Δήμο Τροπαίων 12 οχήματα, εκ των οποίων 8 βρίσκονται στη Μεγαλόπολη και 4 στο Πυροσβεστικό Κλιμάκιο της Δάφνης, που παραμένει άγνωστο αν θα λειτουργήσει σε ετήσια βάση.

Μετά τις περαινές πυρκαγιές, στη διάθεση της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας Μεγαλόπολης είναι και τα πυροσβεστικά οχήματα που απέκτησαν οι πυρόπληκτοι δήμοι της περιοχής από προ-

σφορές ιδιωτών και φορέων.

Ο διοικητής της Π.Υ Μεγαλόπολης Γιώργος Τσουκόπουλος δήλωσε αισιόδοξος για την κάλυψη κενών, που πάντα υπήρχαν και πάντα θα υπάρχουν, αφού ήδη εκπαιδεύονται οι πρόσφατα προσληφθέντες πυροσβέστες.

Η Πυροσβεστική Υπηρεσία Μεγαλόπολης λειτουργεί με βάση συγκεκριμένο επιχειρησιακό σχέδιο και από πέρυσι έχουν γίνει κάποιες αλλαγές στις περιπολίες, βαρύτητα δίνεται σε

ορισμένες περιοχές, ενώ ιδιαίτερα σημαντική είναι και η ευαισθητοποίηση των πολιτών.

Ηδη έχει συσταθεί εθελοντική ομάδα, που θα έχει στην ευθύνη της τη λειτουργία του πυροφυλάκιου στον Μηλεαίβου, ενώ η Πυροσβεστική Υπηρεσία καλύπτει τα πυροφυλάκια στον Ακαβο, στην Ψιλή Παναγιά και στην Τσεμπερού.

Ο κ. Τσουκόπουλος αναφέρθηκε και στην αγαστή συνεργασία που υπάρχει με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, τη ΔΕΗ, καθώς και με κινή-

σεις πολιτών, όπως η Παρεμβαστική Κίνηση, ενώ επισήμανε πως θα πρέπει και οι ίδιοι οι πολίτες να συμμετέχουν στην προσπάθεια πρόληψης, όσον αφορά το κομμάτι ευθύνης τους, που είναι ο καθαρισμός των σπιτιών και των οικοπέδων τους από τα χόρτα και η συμμόρφωσή τους με την οδηγία της πυροσβεστικής για μη κάψιμο χόρτων και άναμμα φωτιάς για οποιοδήποτε λόγο, χωρίς την απαιτούμενη άδεια και τη λήψη των απαραίτητων προστατευτικών μέτρων.

Μάχη με τις φλόγες για να σωθεί το Μαίναλο

ΙΣΧΥΡΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΥΡΚΑΓΙΑ ΣΤΟ ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΙ

Αναζωπυρώθηκε χθες αργά το μεσημέρι, λόγω των ισχυρών ανέμων, η πυρκαγιά στο Μαίναλο, κοντά στο Χρυσοβίτσι του Δήμου Φαλάνθου, σε εξαιρετικά δύσβατη περιοχή, που είχε ξανακαεί το 2000.

Στη μάχη με τις φλόγες είχαν αποδυθεί μέχρι τη δύση του ήλιου, 8 αεροσκάφη «Καναντέρ» και 3 ελικόπτερα, καθώς και επίγειες δυνάμεις 230 ατόμων, πλήρωματα οχημάτων της Πυροσβεστικής και πεζοπόρα τμήματα -τις ενέργειες των οποίων συντονίζουν, επιτόπου ευρισκόμενοι, ο γενικός επιθεωρητής Πυροσβεστικών Υπηρεσιών Νοτίου Ελλάδος αντιστράτηγος Παναγιώτης Δημητρίου και ο περιφερειάρχης των Π.Υ. Πελοποννήσου αρχιπύραρχος Παναγιώτης Μπονάτσος. Όλες οι προσπάθειες που γίνονται -από εναέρια μέσα και επίγειες δυνάμεις- έχουν ως στόχο να περιορίσουν τη φωτιά στο παλιά καμένο τμήμα, ώστε να μην περάσουν οι φλόγες στο δάσος που είχαν αφήσει άθικτο οι παλιότερες πυρκαγιές.

Λόγω του δύσβατου της περιοχής είναι χαρακτηριστικό ότι οι οδονύχτιες προσπάθειες -την Παρασκευή προς το Σάββατο- γίνονταν κατά βάση από τα πεζοπόρα τμήματα, που μετέφεραν νερό με τα χέρια σε απόσταση 1,5 χιλιο-

μέτρου, προκειμένου να περιορίσουν τις φλόγες. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η πυρκαγιά εκδηλώθηκε αργά το απόγευμα της Πέμπτης -από κεραυνό, όπως αναφέρεται- έγινε όμως αντιληπτή προχθές γύρω στις 2 μετά το μεσημέρι.

ΚΑΙ ΑΛΛΗ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

As σημειωθεί ότι στην ίδια περιοχή του Μαίναλου, κοντά στο Χρυσοβίτσι, εκδηλώθηκε πυρκαγιά και το μεσημέ-

ρι της περασμένης Δευτέρας. Η φωτιά έγινε αμέσως αντιληπτή από αεροσκάφος που περιπολούσε στην περιοχή του βουνού, με αποτέλεσμα να υπάρξει άμεση ενημέρωση και κατάσβεση πριν προλάβει να επεκταθεί. Την κατάσβεση της εν λόγω φωτιάς επέτυχε ομάδα πεζοπόρου τμήματος και ένα πυροσβεστικό όχημα, τα οποία συντόνισε ο περιφερειάρχης Πυροσβεστικών Υπηρεσιών Πελοποννήσου, αρχιπύραρχος Παναγιώτης Μπονάτσος. **Β.Γ.Μ.**

Υπό μερικό έλεγχο η πυρκαγιά στη βορειοανατολική Αττική

Σε εξέλιξη η πυρκαγιά σε Κάρυστο και Κυθαιρώνα

Βελτιωμένη είναι η κατάσταση στο μέτωπο των πυρκαγιών, με την πυρκαγιά στη βορειοανατολική Αττική να βρίσκεται υπό μερικό έλεγχο, σύμφωνα με την Πυροσβεστική Υπηρεσία. Ωστόσο σε εξέλιξη εξακολουθούν να είναι οι πυρκαγιές στον Κιθαιρώνα και την Κάρυστο.

Όπως ανακοίνωσε η πυροσβεστική υπηρεσία δεν υπάρχουν ενεργά μέτωπα στη βορειοανατολική Αττική, ωστόσο υπάρχουν εστίες φωτιάς που εγκυμονούν κινδύνους αναζωπύρωσης. Για το λόγο αυτό όλες οι δυνάμεις κατάσβεσης συνεχίζουν να παραμένουν στην ευρύτερη περιοχή σε πλήρη ανάπτυξη, καθώς ο κίνδυνος αναζωπυρώσεων δεν έχει ακόμη εξαιρεθεί.

Σύμφωνα με την τελευταία ενημέρωση της Πυροσβεστικής στο έργο της κατάσβεσης στην περιοχή τη βορειοανατολικής Αττικής παραμένουν οι δυνάμεις που επιχειρούσαν και χθες και συγκεκριμένα συμμετέχουν συνολικά 132 οχήματα με 278 πυροσβέστες, 191 άτομα πεζοπόρο, 100 στρατιώτες, 2 σκαπτικά μηχανήματα, 60 υλοτόμοι και οι ΟΤΑ με υδροφόρες και σκαπτικά μηχανήματα. Παράλληλα 1 ελικόπτερο και 3 αεροπλάνα πραγματοποιούν συνεχείς ρίψεις νερού.

Σε εξέλιξη εξακολουθεί να βρίσκεται η πυρκαγιά που ξεκίνησε από την περιοχή του Κιθαιρώνα, καθώς οι άνεμοι προώθησαν το μέτωπό της προς την περιοχή του Πόρτο Γερμενό. Αυτή τη στιγμή στην κατάσβεση λαμβάνουν μέρος 4 ελικόπτερα. Τα εναέρια μέσα συνδράμουν ισχυρές επίγειες δυνάμεις, οι οποίες αυτή τη στιγμή αριθμούν 25 οχήματα με 75 πυροσβέστες, 50 άτομα πεζοπόρο και 60 υλοτόμους. Επίσης στο σημείο μετέβησαν και οι 110 πυροσβέστες από την Κύπρο.

Σε εξέλιξη και η πυρκαγιά στην Κάρυστο και συγκεκριμένα στο όρος Όχη, στο Πλατανιστό. Στο σημείο επιχειρούν 11 οχήματα με 32 πυρ/στες, 10 άτομα πεζοπόρο και 1 ελικόπτερο. Ακόμη τις προσπάθειες των πυροσβεστών συνδράμουν 5 οχήματα των εθελοντών με το ανάλογο προσωπικό.

Στη διάθεση της Πυροσβεστικής βρίσκονται 3 αεροσκάφη από τη Γαλλία, εκ των οποίων το ένα χρηματοδοτείται από το μηχανισμό Πολιτικής Προστασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 3 ιταλικά καθώς και

ένα τουρκικό. Επίσης σύμφωνα με την πυροσβεστική αναμένονται σήμερα δύο αεροσκάφη από την Ισπανία.